

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLERİ VE PARALELİNDE
YAPILAN KENTSEL PROJELERİN İNCELENMESİ**

Mimar Pınar ÖKTEM

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (YTÜ)

İSTANBUL, 2010

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLERİ VE PARALELİNDE
YAPILAN KENTSEL PROJELERİN İNCELENMESİ**

Mimar Pınar ÖKTEM

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (YTÜ)

İSTANBUL, 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Amaç.....	1
1.2 Kapsam	2
1.3 Yöntem	2
2. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ OLGUSU.....	3
2.1 Kavramın Oluşumu ve Gelişimi	3
2.2 Avrupa Kültür Başkenti Olan Kentler	4
3. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ OLGUSUNUN KENTE KAZANDIRDIKLARI.....	6
3.1 AKB Programının Kent İmajına Etkisi	8
3.2 AKB Programı Kapsamında Gelişen Kültürel Altyapılar	10
3.3 AKB Programı ve Kentsel Yenilenme	11
3.3.1 Mimari ve Kentsel Müdahaleler	12
3.4 AKB Programının Kent Turizmine Etkileri	15
3.4.1 Ziyaretçi Sayısındaki Değişim.....	16
3.4.2 AKB Ziyaretçi Profili	18
4. AKB PROGRAMINDA KRONOLOJİK OLARAK KENTLER VE GELİŞTİRİLEN PROJELER	19
4.1 1985 -1990 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri	19
4.1.1 Atina, 1985	19
4.1.2 Floransa, 1986	19
4.1.3 Amsterdam, 1987.....	20
4.1.4 Berlin, 1988	20
4.1.5 Paris, 1989	20
4.2 1990 -1995 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri	20
4.2.1 Glasgow, 1990	20
The Tramway.....	21
The Arches.....	23

	Royal Concert Hall	25
4.2.2	Dublin, 1991	26
	Temple Bar Bölgesi	26
	Irish Museum of Modern Art- IMMA	27
4.2.3	Madrid, 1992	28
4.2.4	Antwerp, 1993	28
4.2.5	Lizbon, 1994	29
4.3	1995 -2000 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri	29
4.3.1	Lüksemburg, 1995	29
	MUDAM – Modern Sanatlar Müzesi	30
	Lüksemburg Filarmoni Konser Salonu	32
4.3.2	Kopenhag, 1996	34
	The Black Diamond (Extention of the Royal Library)	35
	Arken Modern Sanat Müzesi	38
4.3.3	Selanik, 1997	40
4.3.4	Stokholm, 1998	41
4.3.5	Weimar, 1999	41
4.4	2000 Yılında Avrupa Kültür Başkentleri	42
4.4.1	Avignon, 2000	42
4.4.2	Bergen, 2000	42
4.4.3	Bologna, 2000	43
4.4.4	Brüksel, 2000	43
4.4.5	Krakov, 2000	44
4.4.6	Helsinki, 2000	45
4.4.7	Prag, 2000	45
4.4.8	Reykjavik, 2000	46
4.4.9	Santiago de Compostela, 2000	46
4.5	2001 -2005 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkentleri	46
4.5.1	Porto, 2001	46
	Casa Da Musica	48
4.5.2	Rotterdam, 2001	50
	Las Palmas Kültür Merkezi ve “Parasite”	52
4.5.3	Brugge, 2002	53
	Concertgebouw Konser Salonu	54
	Brugge Pavyonu	57
4.5.4	Salamanka, 2002	58
4.5.5	Graz, 2003	59
	Kunsthau Graz	60
	The Island in the Mur	64
	Helmut List Salonu	66
4.5.6	Cenova, 2004	68
	Galata Museo del Mare	69
4.5.7	Lille, 2004	70
	12 Adet Masion Folie	71
	Maison Folie de Wazemmes	71
	Maison Folie de Roubaix	72
	Maison Folie de Lambersart (Le Colysée)	73
	Maison Folie de Villeneuve d’Ascq	74
	Maison Folie de Moulins	75
	Maison Folie de Tourcoing	75
	Maison Folie de Arras	76

	Maison Folie de Baroeul.....	76
	Maison Folie de Maubeuge	76
	Maison Folie de Mons (Les Arbalestriers)	76
	Maison Folie de Courtrai (L'Île Buda).....	77
	Tri Postal.....	77
4.6	2005 -2010 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri	78
4.6.1	Cork, 2005	78
	Bishopstown Kütüphanesi	79
	Tory Top Kütüphanesi.....	80
	Eighteen Turns.....	81
4.6.2	Patras, 2006	82
	Patras Yeni Arkeoloji Müzesi.....	83
4.6.3	Lüksemburg, 2007	85
4.6.4	Sibiu, 2007.....	85
4.6.5	Liverpool, 2008	85
	Yeni Liverpool Müzesi.....	86
	King's Waterfront Arena ve Konferans Merkezi	89
4.6.6	Stavanger, 2008	91
	Norwegian Wood.....	91
4.6.7	Linz, 2009.....	97
	Linzer Musiktheater.....	98
	Yeni Ars Elektronika Center.....	100
	Linz Kalesi Müzesi'nin Doğu Kanadı Ek Yapısı	102
	Merkezi Kütüphane Ek Yapısı	104
4.6.8	Vilnius, 2009.....	104
	Guggenheim Hermitage Museum.....	105
	National Gallery of Art.....	108
4.7	2010 Yılında Avrupa Kültür Başkentleri.....	109
4.7.1	Peç, 2010	109
	Peç Kültür ve Kongre Merkezi.....	110
	Zsolnay Kültür Mahallesi	113
	Güney Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi	115
4.7.2	Ruhr, 2010	117
	Küppersmühle Modern Sanat Müzesi'nin Ek Yapısı	118
	Folkwang Müzesi Yenileme ve Ek Yapısı	119
	Dortmund U, NT2, NRW Bölge Arşivi ve Ruhr Müzesi Yenileme Projeleri.....	121
4.7.3	İstanbul, 2010	125
	Yenikapı Transfer Noktası Projesi	128
	Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi	130
	Küçükalya Arkeolojik Park Projesi.....	132
	Eyüp Rami Kışlası Restorasyonu ve Ek Kütüphane Projesi	133
	Hasanpaşa Gazhanesi Kültür Merkezi Projesi.....	134
	Vortvots Vorodman Kilisesi'nin Kültür Merkezi Olarak İşlevlendirilmesi.....	135
	İstanbul Adalar Müzesi.....	135
	Müze Depo ve Destek Merkezi	136
5.	AKB KAPSAMINDAKİ MİMARİ PROJELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ..	137
5.1	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Programı Değerlendirmesi	143
6.	AKB PROGRAMI İÇERİĞİNDE GERÇEKLEŞEN MEKÂNSAL PROJE	
	MODELLERİ	147

6.1	Yenileme Projeleri	147
6.2	Simgesel Kültürel Yapıların İnşası.....	149
6.3	Mevcut Yapılara Ek Yapı Tasarımı.....	150
7.	SONUÇLAR.....	151
KAYNAKLAR.....		156
İNTERNET KAYNAKLARI.....		160
ÖZGEÇMİŞ.....		164

KISALTMA LİSTESİ

AKB	Avrupa Kültür Başkenti
ASSOC	Associates
BREEAM	Environmental Assessment Method for Buildings Around The World
DIT	Dublin Institute of Technology
EC	European Commission
ECOC	European Capital of Culture
ETC	European Travel Commission
IMMA	Irish Museum of Modern Art
IRIS	International Research Institute of Stavanger
İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
MUDAM	Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean
NAL	Norske Arkitekters Landsforbund
NRW	North Rhine Westphalia
NT2	Nordstern Schacht 2
OMA	The Office for Metropolitan Architecture
SHL	Schmidt Hammer Lassen
SSMN	Service des Sites et des Monuments Nationaux
TPA	Terry Pawson Architects
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNWTO	The World Tourism Organization
WYSTC	The World Youth & Student Travel Conference
YEM	Yapı Endüstri Merkezi
YTÜ	Yıldız Teknik Üniversitesi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1	The Tramvay'ın solda 1893 yılındaki ve sağda 1960 yılındaki hali.....	21
Şekil 4.2	The Tramway, 1990.....	22
Şekil 4.3	Tramway 2 mekânından görünüş.....	22
Şekil 4.4	The Arches iç mekândan bir görüntü.....	23
Şekil 4.5	The Arches ana performans katından görünüm.....	24
Şekil 4.6	The Arches, gece kulübü	24
Şekil 4.7	Kraliyet Konser Salonu.....	25
Şekil 4.8	Temple Bar Bölgesi şematik vaziyet planı	26
Şekil 4.9	Temple Bar Bölgesi'nden bir görünüm.....	27
Şekil 4.10	IMMA - avludan görünüş	28
Şekil 4.11	MUDAM vaziyet planı	30
Şekil 4.12	MUDAM- ana giriş.....	31
Şekil 4.13	MUDAM güney cephesi ve Thungen Kalesi.....	31
Şekil 4.14	MUDAM sergi mekânı	32
Şekil 4.15	Lüksemburg Konser Salonu.....	32
Şekil 4.16	Lüksemburg Filarmoni Konser Salonu.....	33
Şekil 4.17	Lüksemburg Konser Salonu fuayesi	33
Şekil 4.18	Oda müziği salonu	34
Şekil 4.19	Siyah Elmas'ın nehirden görünümü	35
Şekil 4.20	Siyah Elmas ve hemen gerisinde yer alan eski Kraliyet Kütüphanesi.....	36
Şekil 4.21	Solda, Siyah Elmas vaziyet planı ve sağda, yol aksının bina içinden geçişi	36
Şekil 4.22	Solda: Siyah Elmas, atriyumun içmekândan görünümü ve sağda: Atriyumun gece görünümü.....	37
Şekil 4.23	Siyah Elmas'ın perspektifi.....	37
Şekil 4.24	Arken Modern Sanat Müzesi	38
Şekil 4.25	Arken Modern Sanat Müzesi'nin kıyıdan görünüşü.....	39
Şekil 4.26	Arken Modern Sanat Müzesi'nin orjinal tasarımı ve yapılan eklentiler.....	39
Şekil 4.27	Casa Da Musica güney cephesi	48
Şekil 4.28	Casa Da Musica ve tarihi parkın ilişkisi	49
Şekil 4.29	Casa Da Musica fuaye	49
Şekil 4.30	Casa Da Musica batı görünüşü	50
Şekil 4.31	Casa Da Musica parktan görünüş	50
Şekil 4.32	Las Palmas Binası'nın görünüşü.....	52

Şekil 4.33	Las Palmas Paraziti.....	53
Şekil 4.34	Concertgebouw Binası.....	54
Şekil 4.35	Concertgebouw Konser Salonu'nun kentle ilişkisi.....	55
Şekil 4.36	Concertgebouw, fuaye	56
Şekil 4.37	Concertgebouw, ana konser salonu görüntüleri.....	56
Şekil 4.38	Concertgebouw, kule içindeki oda müziği salonu	57
Şekil 4.39	Brugge Pavyonu.....	57
Şekil 4.40	Brugge Pavyonu iç mekân görüntüleri	58
Şekil 4.41	Kunsthau Graz.....	60
Şekil 4.42	Yarışmada ödül alan diğer tasarımlardan bazıları: 1- Stiefel mit Zazie; 2 - Wallmüller; 3 - Hess, Prettenthaller, Boyer; 4 - Urban Fish Architects	61
Şekil 4.43	Tarihi doku içinde Kunsthau	61
Şekil 4.44	Kunsthau kesit perspektifi.....	62
Şekil 4.45	Kunsthau sergi mekânlarından görüntüler	62
Şekil 4.46	Kunsthau ve tarihi Eisernes Haus.....	63
Şekil 4.47	Kunsthau'un elektronik cephesi.....	63
Şekil 4.48	Mur Nehri Adası	64
Şekil 4.49	Mur Nehri Adası'nın gece görünümü.....	65
Şekil 4.50	Mur Nehri Adası'nda bulunan açık hava tiyatrosu ve cafe	65
Şekil 4.51	Helmut List Salonu ana giriş kapısı.....	66
Şekil 4.52	Helmut List Salonu perspektifi.....	67
Şekil 4.53	Helmut List Salonu, fuayeden görüntüler.....	67
Şekil 4.54	Galata Deniz ve Gemicilik Müzesi.....	69
Şekil 4.55	Wazemmes Çılgınlık Evi'nin gece görünüşü	71
Şekil 4.56	Maison Folie Wazemmes'in gündüz görünümleri	72
Şekil 4.57	Solda: Condition Publique Binası 1902 -1972, sağda: Roubaix Çılgınlık Evi 2004	73
Şekil 4.58	Le Colysee	73
Şekil 4.59	Solda: Le Colysee ana girişi, sağda: merdivenin seyir terası olarak kullanımı	74
Şekil 4.60	Villeneuve d'Ascq Çılgınlık Evi kuşbakışı görünümü.....	74
Şekil 4.61	Villeneuve d'Ascq Çılgınlık Evi yeni eklenen sanatçı atölyesi.....	75
Şekil 4.62	Moulins Çılgınlık Evi	75
Şekil 4.63	Mons Çılgınlık Evi.....	76

Şekil 4.64	Tri Postal.....	77
Şekil 4.65	Tri Postal iç mekân görüntüleri	78
Şekil 4.66	Tri Postal gece görünümü	78
Şekil 4.67	Bishapstown Kütüphanesi görünüşleri	80
Şekil 4.68	Tory Top Kütüphanesi'nden görünümler	81
Şekil 4.69	Onsekiz Dönüş Pavyonu.....	81
Şekil 4.70	Onsekiz Dönüş Pavyonu'nun iç mekânı	82
Şekil 4.71	Patras Yeni Arkeoloji Müzesi vaziyet planı	83
Şekil 4.72	Patras Yeni Arkeoloji Müzesi girişi ve metal kubbe	83
Şekil 4.73	PatrasYeni Arkeoloji Müzesi perspektifi.....	84
Şekil 4.74	PatrasYeni Arkeoloji Müzesi perspektifi.....	84
Şekil 4.75	Will Alsop'un tasarladığı “Bulut” (Cloud) binası	86
Şekil 4.76	Liverpool Müzesi	87
Şekil 4.77	Liverpool Müzesi ve yaya aksı ilişkisi	87
Şekil 4.78	Liverpool Müzesi, ana merdivenler	88
Şekil 4.79	Liverpool Müzesi gece görünümü	88
Şekil 4.80	King's Waterfront Arena ve Konferans Merkezi	89
Şekil 4.81	King's Waterfront, 1972 (solda) ve 2005 (sağda) yılında.....	89
Şekil 4.82	King's Waterfront Arena tasarım eskizleri.....	90
Şekil 4.83	King's Waterfront Arena kesiti	90
Şekil 4.84	Jåtten East B7.....	93
Şekil 4.85	Sandnes Amphi-stage görüntüleri.....	93
Şekil 4.86	Preikestolhytta perspektifi	93
Şekil 4.87	Eiganes Park görüntüleri.....	94
Şekil 4.88	Renseveien perspektifi	94
Şekil 4.89	Lierdal Farm	94
Şekil 4.90	Bogafjell 1.....	95
Şekil 4.91	Bogafjell 2.....	95
Şekil 4.92	Siriskjær'den görünüşler	95
Şekil 4.93	Forus'daki yaya köprüsü	96
Şekil 4.94	Valenheimen maketi	96
Şekil 4.95	Brueland Çocuk Yuvası	96
Şekil 4.96	Linz Müzik Tiyatrosu vaziyet planı.....	98

Şekil 4.97	Linz Müzik Tiyatrosu için solda, Duda-Testor Architectur ve sağda, Wolfgang Tschapeller tasarımları.....	98
Şekil 4.98	Linz Müzik Tiyatrosu ana girişi.....	99
Şekil 4.99	Linz Müzik Tiyatrosu'nun maket fotoğrafı.....	99
Şekil 4.100	Yeni Ars Elektronica Center.....	100
Şekil 4.101	solda, 1996 yılında açılan eski Ars Electronica Centre, sağda, 2009 yılında açılan yeni Ars Electronica Centre	100
Şekil 4.102	Ars Elektronica Center şematik kesit.....	101
Şekil 4.103	Kamusal mekân oluşumu.....	101
Şekil 4.104	Ars Elektronica Center farklı cephe oluşumları	102
Şekil 4.105	Linz Kalesi Müzesi vaziyet planı.....	102
Şekil 4.106	Linz Kalesi Müzesi Görünüşü	103
Şekil 4.107	Linz Kale Müzesi iç avludan güney kanadına bakış.....	103
Şekil 4.108	Linz Merkezi Kütüphanesi.....	104
Şekil 4.109	Guggenheim Hermitage Museum.....	105
Şekil 4.110	Yarışmaya katılan Liebeskind (solda) ve Fuksas'ın (sağda) tasarımları.....	106
Şekil 4.111	Guggenheim Hermitage Museum, Hadid	106
Şekil 4.112	Guggenheim Hermitage Museum- perspektif.....	107
Şekil 4.113	Guggenheim Hermitage Museum-perspektif.....	107
Şekil 4.114	Müzenin iç mekânından görüntüler	108
Şekil 4.115	Ulusal Sanat Galerisi	109
Şekil 4.116	Peç Konser ve Kongre Merkezi	111
Şekil 4.117	Peç Konser ve Kongre Merkezi-perspektif.....	112
Şekil 4.118	Peç Konser ve Kongre Merkezi girişi.....	112
Şekil 4.119	Zsolnay Kültür Mahallesi	113
Şekil 4.120	Zsolnay Fabrikası.....	114
Şekil 4.121	Zsolnay Kültür Mahallesi- Üniversite Bölümü'nden görünümler	115
Şekil 4.122	Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi'nden görünümler	116
Şekil 4.123	Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi'nin iç mekânından bir görünüm	116
Şekil 4.124	Küppersmühle Modern Sanat Müzesi- mevcut yapı.....	118
Şekil 4.125	Küppersmühle Modern Sanat Müzesi ek yapısı	119
Şekil 4.126	Yeni Folkwang Müzesi'nin ana caddeden görünüşü	119
Şekil 4.127	Üstte, yarışmada 2. olan Adjaye/Associates tasarımı ve altta, 3. olan Gigon Guyer Architekten tasarımı.....	120

Şekil 4.128	Folkwang Müzesi ek yapısının perspektif resmi	121
Şekil 4.129	Dortmund U	122
Şekil 4.130	Gerber Mimarlık tarafından Dortmund U için yapılan tasarım	122
Şekil 4.131	NT2	123
Şekil 4.132	NRW Arşiv Binası	123
Şekil 4.133	Ruhr Müzesi.....	124
Şekil 4.134	Ruhr Müzesi iç mekândan bir görünüm	125
Şekil 4.135	Yenikapı Kazı Alanı'ndan görünüm.....	129
Şekil 4.136	Bilgi Mimarlık Atölyesi ve Milano Politeknik öğrencilerinin tasarımlarından örnekler - CanTamirci, Evren Başbuğ	130
Şekil 4.137	Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi Ulusal Öğrenci Mimari Fikir Projesi Yarışması Birincisi Ayşegül Arküden'in tasarımı.....	131
Şekil 4.138	Küçükyalı Arkeolojik Parkı- mevcut durum	132
Şekil 4.139	Küçükyalı Arkeolojik Parkı- maket fotoğrafları.....	132
Şekil 4.140	Küçükyalı Arkeolojik Parkı kapsamında tasarlanan kültür merkezi maketi ..	133
Şekil 4.141	Eyüp Rami Kışlası ve ek kütüphane yapısı	133
Şekil 4.142	Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi restorasyon ve çevre düzenleme projesi.....	134
Şekil 4.143	Vortvots Vorodman Kilisesi iç mekândan görünüm.....	135
Şekil 4.144	Eski Büyükaada Okulu'ndan görünüm.....	135
Şekil 5.1	İstanbul 2010 Projeleri Bölgesel Dağılımı.....	145
Şekil 5.2	İstanbul 2010 Projelerinin Tarihi Yarımada üzerindeki dağılımı.....	146

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1	1985 -2012 yıllarında Avrupa Kültür Başkentleri	5
Çizelge 3.1	Kente en çok yarar sağlayan kültürel etkinlikler	6
Çizelge 3.2	AKB kapsamında gerçekleşen kentsel projelerin yaklaşık olarak yüzdeleri	13
Çizelge 3.3	AKB programı kapsamında oluşturulan yapıların işlevlerine göre yaklaşık yüzdeleri.....	14
Çizelge 3.4	AKB seçilen kentlerdeki gece konaklayan ziyaretçi sayılarındaki artışlar.....	17
Çizelge 5.1	AKB programı kapsamında planlanan kentsel ve mimari projelerin tarihsel gelişimi.....	139
Çizelge 5.2	AKB programı kapsamında planlanan kentsel ve mimari projelerin genel özellikleri	141
Çizelge 5.3	AKB programı kapsamında kentlerde gerçekleştirilen yenileme projeleri ve yeni mimari projelerin işlevleri.....	142
Çizelge 5.4	İstanbul 2010 Programı kapsamında planlanan kentsel projelerin yaklaşık yüzdeleri.....	144
Çizelge 5.5	İstanbul 2010 kentsel ve mimari projelerinin yaklaşık bölgesel oranları	145

ÖNSÖZ

Bu tez çerçevesinde Avrupa Kültür Başkenti ünvanı ve bu etkinliğin seçilen kente etkileri üzerinde durulmuştur. Daha önceki başkentlerde uygulanmış olan mimari ve kentsel projeler incelenerek genelde kültür yılı kapsamında yapılan mekânsal projelerin çeşit ve özelliklerine ulaşılmıştır. Özellikle İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti seçildiği bu yıl, kentin kültürel altyapısını olumlu etkileyebilecek mimari müdahalelerin neler olabileceğinin bu tecrübeyi yaşamış kentlerden örneklerin araştırılarak belirlenmesinin sürecin başarısı açısından faydalı olabileceği düşünülmüştür.

Tez çalışmam boyunca, bilgisini ve kaynaklarını benimle paylaşan, tezin her aşamasında yanımda olup bana büyük yardımlarda bulunan sevgili hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ'ye;

Yüksek Lisans eğitimim boyunca çalışmalarımı desteklemek amacıyla bana başarı bursu veren TÜBİTAK'a;

Tüm hayatım boyunca beni yüreklendiren, destekleyen, bana güven ve sevgi veren aileme sonsuz teşekkür ederim.

Mimar Pınar ÖKTEM

ÖZET

AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLERİ VE PARALELİNDE YAPILAN KENTSEL PROJELERİN İNCELENMESİ

Mimar Pınar ÖKTEM

Küreselleşmenin etkisiyle kentler daha çok ziyaretçi çekebilmek, ekonomik sürdürülebilirlik elde etmek ve dünyaya daha kolay eklemenebilmek için birbirleriyle büyük bir rekabet içine girmişlerdir. Rekabet üstünlüğü sağlamayı hedefleyen girişimci kentler, kültürün odak merkezi oluşturduğu yaratıcı kentsel politikalara yönelmişlerdir. Büyük organizasyonlar, fuarlar, sergiler gibi “mega” projeler, kentin imajını, kültürel, ekonomik ve fiziksel altyapısını doğrudan etkileyen yaratıcı kentsel politikalardan biridir.

1985 yılından itibaren her yıl başka bir kentte gerçekleşen Avrupa Kültür Başkenti Programı, kentsel kaliteyi arttırmaya yönelik projeler için ekonomik kaynak ayrılan, kenti canlandırmak ve yeniden üretmek için fırsat yaratan, kentin kültürel imajını, tanınırlığını ve turizmi destekleyen en popüler mega projeler arasındadır.

İstanbul’un 2010’a hazırlık süreci, AKB olgusunu ve bu unvanın bir kente kazandırdığı mimari ve kentsel projeleri daha yakından incelemeye olanak sağlamıştır.

Tezin ilk bölümünde, AKB olgusunun ortaya çıkışı ve gelişim aşamaları incelenmiş, kültür başkenti olarak seçilen kentler belirtilmiştir.

İkinci bölümde, AKB olgusunun kente sağladığı yararlar üzerinde durulmuş ve kültür başkenti seçilen kentlerin hedeflerinden bahsedilmiştir. Program kapsamında oluşturulan kentsel projelerin sayısal veri ve istatistikleri çıkartılmıştır.

Üçüncü bölümde, bugüne kadar kültür başkenti seçilmiş kentlerdeki mimari ve kentsel projeler belirtilmiş ve en çok göze çarpan mimari projelerin özelliklerinden bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde, AKB çerçevesinde oluşturulan mimari projelerin değerlendirmesi yapılmıştır.

Tezin beşinci bölümünde, bu üst ölçekli program kapsamında kentlerin seçtiği değişik tipteki mimari müdahalelerin neler olduğuna ve bu müdahale biçimlerinin özelliklerine değinilmiştir.

Son olarak AKB olgusunun kentlerin çekiciliklerini artırıp, imajlarını ve ekonomilerini güçlendirmek için büyük bir fırsat olarak kullanılabileceği; ancak sürdürülebilir bir kalkınma için kentsel tasarım projelerinin iyi değerlendirilmesinin gerektiğine ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Avrupa Kültür Başkenti, kültür yılı, kültür tabanlı yaratıcı politikalar, kültür eksenli dönüşüm projesi, kentsel yenileme.

ABSTRACT

A STUDY OF URBAN ARCHITECTURAL PROJECTS FORMED WITHIN THE FRAMEWORK OF EUROPEAN CULTURAL CAPITALS PROGRAMME

Mimar Pınar ÖKTEM

Nowadays, cities have started competing with each other in order to attract visitors and to achieve economic sustainability. Mega projects are one of the creative urban industries which have a direct influence on a city's image and on its cultural, economic and physical infrastructure.

The ECOC Programme is among the most popular mega events to improve urban quality, reproduce the image of the city and support cultural tourism.

In the first part, the emergence of the ECOC concept and the stages of its development have been examined.

The second part of the thesis focuses on the benefits of the ECOC for a city and highlights the goals of the elected cities. This section also includes the numerical data and statistics of the the urban projects formed within the programme.

In the third part, the architectural and urban projects in the cities that have been elected and the architectural features of most prominent projects have been described.

In the fourth part, an evaluation of the architectural projects formed within the framework of the ECOC programme has been made.

The fifth part of the thesis draws attention to various examples of architectural intervention chosen by the cities within the framework of this upper-scale project.

Finally, it has been found out that the ECOC concept can improve the cities' attractiveness and that it can strengthen their economies and enhance their images, but in order to sustain a continuing development, urban infrastructure projects need to be made use of efficiently.

Key Words: European Capital of Culture, cultural year, culture based creative industries, infrastructure projects, urban regeneration.

1. GİRİŞ

1.1 Amaç

Artan nüfus, hızlı bilgi akışı ve çabuk tüketilen tüketim nesnelerinin bulunduğu günümüz koşullarında kentler, bilginin, kültürün, teknolojinin ve kentsel mirasın odağı haline gelerek kitleleri kendilerine çekmek ve böylece markalaşıp ekonomik kazanç elde etmek amacıyla her geçen gün daha da yoğunlaşan bir rekabet içindedirler.

1970'lerden bu yana kentler kendilerini tercih edilir yapmak, küresel haritada kendilerine yer edinebilmek amacıyla sanat, müzik, mimarlık gibi kültürel odaklı yaratıcı kent politikalarına başvurumaktadırlar (Sacco ve Blessi, 2006). Kentin turizmini, imajını, tanınırlığını doğrudan etkileyen büyük organizasyonlara ev sahipliği yapmak, kentler tarafından rağbet gören en etkili yaratıcı politikalardan birisidir.

Avrupa Kültür Başkenti programı, gerek yarattığı uluslararası etkileşim alanı gerekse mekânsal, toplumsal ve ekonomik gelişimi destekleyici yapısıyla günümüzde kentlerin kültürel odak noktası haline gelmesine yardımcı olan büyük organizasyonların başında yer almaktadır. 1985 yılından itibaren her yıl Avrupa Birliği tarafından belirlenen özel kentler, kültür başkenti olma sürecinde, 2000 yılından beri finansal olarak da desteklenen bir program kapsamında kültürel, ekonomik ve sosyal olarak bir değişim içine girmektedirler. Bu süreç, kaynaklar doğru kullanıldığında kenti yeniden üretmek ve canlandırmak açısından büyük bir fırsat olarak görülmektedir.

Kültür başkenti olarak seçilen kent, programa hazırlık ve program safhasında ekonomik, sosyal ve fiziksel anlamda bir takım gelişim, dönüşüm ya da onarım sürecine girmektedir. Bu süreç zarfında kentsel dokuya yapılan mimari müdahaleler, programın ana taşlarından birisidir. Ciddi maddi kaynakların ayrıldığı bu kentsel ve mimari projeler kentlerin hedeflerine ve beklentilerine göre çeşitlilik göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Kültür Başkenti programının ortaya çıkışını, hedeflenenleri ve yapılan uygulamaları ayrıntılı olarak inceleyerek, mimarinin rolünün üst ölçekli politikalarda ne olduğunu, kentlerde uygulanan mimari tasarım projelerinin özelliklerini, bu projelerin geçmiş başkentler ve İstanbul için değerini belirlemek ve bu mimari konseptlerin ortak noktalarını ortaya çıkartmaktır. Yapılan çalışmanın İstanbul'da devam etmekte olan kültür yılı için planlanan projelerin değerlendirilmesinde önemli bir veri tabanı oluşturması öngörülmektedir.

1.2 Kapsam

Tezde, öncelikle Avrupa Kültür Başkenti kavramına, bu kavramın nasıl ortaya çıkıp ne gibi değişim süreçleri geçirdiğine ve 2010 yılına kadar hangi kentlerin AKB seçildiğine değinilmiştir. Çalışma, AKB kavramının kente hangi etkilerinin olduğunu, uzun bir hazırlanma süresi ve bir yıllık etkinlik zamanı olan programın içerdiği mekânsal projeleri kapsamaktadır. Program kapsamında gerçekleştirilen mimari ve kentsel tasarım projeleri tezin en yoğun işlendiği konudur. 1985- 2010 yılları arasında AKB seçilmiş kentlerdeki fiziksel ve mimari müdahaleler ile bu müdahalelerin özelliklerinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Uygulanan mekânsal projelerin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması yapılmıştır. 2010 yılında AKB seçilen İstanbul için planlanan kentsel projeler ve bu projelerin değerlendirilmesi de çalışmanın sınırları içindedir.

1.3 Yöntem

Çalışmada izlenen yöntemde öncelikle Avrupa Kültür Başkenti, kültür eksenli yaratıcı kent politikaları ve Avrupa Kültür Başkenti kapsamında oluşturulan kültürel altyapı projeleri ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Daha sonra konu ile ilgili çeşitli rapor, makale, tez, araştırma ve bildirimlere ulaşılmıştır. Elde edilen tüm kaynaklar taranarak konu ile ilgili olanlar elenmiş ve çalışmada yer verilmiştir. Tez içinde anlatılan yapıların görselleri için internetten faydalanılmıştır. Yapılan tüm literatür taramalarının ve internet araştırmalarının sonucunda ortaya çıkan verilerden faydalanılarak bir takım sayısal veriler ve çizelgeler oluşturularak konu ile ilgili istatistiksel çıkarımlar yapılmıştır. Palmer/Rae Associates tarafından 2004 yılında hazırlanan rapordaki verilerden büyük oranda faydalanılmış, raporda yer almayan 2004-2010 yılları arasındaki Avrupa Kültür Başkentleri ile ilgili çalışmalar çeşitli kaynaklardan araştırılarak güncellenmiştir. Program kapsamında uygulanmış mimari projeler kronolojik olarak anlatılmış, değerlendirilmiş, bunlardan yola çıkılarak genel mimari konseptler belirlenmiş ve bu mimari konseptlerin ortak noktalarına ulaşılmıştır.

2. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ OLGUSU

2.1 Kavramın Oluşumu ve Gelişimi

Avrupa Kültür Başkenti, Avrupa Birliği tarafından periyodik olarak her yıl belirlenen kent veya kentlere verilen unvandır. Avrupa Kültür Kenti kavramı ilk olarak 1985 yılında dönemin Yunan Kültür Bakanı Melina Mecouri tarafından önerilmiştir. Bu tarihten itibaren ilk olarak Atina olmak üzere her yıl değişik bir Avrupa kenti bu unvana layık görülmüş ve esas olarak üye devlet vatandaşlarının “çeşitlilikten doğan zenginlik ve sahip olunan ortak elemanlarla karakterize olmuş bir kültür sayesinde bir araya gelip yakınlaşmalarına yardım etmek amacıyla” (Avrupa Komisyonu, 1985) şekillendirilmiştir.

Program, 1985 yılında sadece bir yaz festivali olarak başlamış uluslar arası tanıtımlara çok önem verilmemiştir. Her yıl üye ülkelerden birinin etkinliğe ev sahipliği yapması ve ülkelerin alfabetik sırayla birbirini izlemesine karar verilmiştir. 1987 yılında, etkinlikler tüm yılı kapsayan bir zamana yayılmıştır. Ulusal sanatsal performansların yanında bir kaç uluslar arası ölçekteki projelere de yer verilmeye başlanmıştır. 1999 yılında Avrupa Kültür Kenti programı, Avrupa Kültür Başkenti olarak değiştirilmiş ve 2000 yılından itibaren de finansal olarak desteklenmeye başlanmıştır.

Projenin uygulanmaya başlandığı ilk yıllarda seçilen kentler, daha önceden de tüm dünyaca artistik ve kültürel merkez olarak nitelendirilen kentler olmuştur. Her kent bu unvanı algılama ve değerlendirme ölçütüne göre, oldukça küçük bütçeli, uzun soluklu yatırımları içermeyen, daha çok kısa vadeli sanat gösterilerinin ağırlık kazandığı programlar oluşturmuştur (Griffiths, 2006) ve öncelikli olarak kentin kültürünü Avrupa seyircisine açmayı ve Avrupa kültürünü bir bütün olarak gösteren bir resim oluşturmayı hedeflemiştir (Richards, 2000).

Değişen şartlara ve şehirler arasındaki rekabetin artmasına bağlı olarak bu programın gelişmesiyle birlikte, kentlerdeki uygulamalarda farklılıklar oluşmuş ve orijinal kültür başkenti konsepti değişmeye başlamıştır (Richards, 2000).

Globalleşen dünyada pek çok ulusal ve yerel platformdaki politikacılar, sanat ve kültürün ekonomik gelişim, iş alanı oluşturma, sosyal gelişim ve toplumsal yapılanmada büyük katkıları olduğunu fark etmişlerdir (Griffiths, 2006).

Bu değişim sürecinde en büyük kırılma noktası ise 1990 yılında yaşanmıştır. O sene aday olan diğer İngiliz kentlerini geride bırakarak Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilen Glasgow, daha önce bu unvana layık görülen kentlerden oldukça büyük farklılıklar göstermektedir. Glasgow kendinden önceki şehirler gibi uluslar arası olarak nitelendirilen bir kültür kenti imajına sahip

olmadığı gibi, sosyal ve ekonomik problemleri olan bir endüstri kenti olarak bilinmektedir (Griffiths, 2006).

Glasgow, programında çok ünlü sanatçılara yer vermiş ve gerekçe olarak da bu tür önemli kültürel aktivitelerin doğrudan turist harcamalarını, dolaylı olarak da kentin imajını ve yapılacak yatırımları etkilemesini göstermiştir. Yıl sonunda AKB programı çok büyük bir başarı elde ederek, şehre 32 ila 37 milyon £ ekonomik kazanç sağlamıştır (Richards, 2000). İşte bu başarının ardından o zamana kadar AKB seçilen “klasik kültür şehri” olarak nitelendirilen şehirlerin dışında endüstrileşmemiş küçük şehirler de aday olmaya başlamışlardır (Richards, 2000).

Kültür bazlı yenilenmede önemli bir katalizatör olan AKB programı oldukça popüler bir olay haline gelmiş, kentlerin projenin getirileri hakkındaki beklentilerinde değişimler olmuştur. Bu durum, unvana aday olan ülkeler arasında o zamana kadar sadece olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapacak adaylar arasında görülen büyük bir rekabete yol açmıştır (Richards, 2000).

1999 yılında Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerdeki kentlerin de AKB seçilebileceğine ilişkin yeni bir karar alınmıştır. 2000 yılında ise, Avrupa Konseyi tarafından birden fazla kentin AKB seçilmesine karar verilerek dokuz kent birden AKB olmaya hak kazanmıştır. Böylece, bunu izleyen yıllarda da birden fazla kentin AKB seçilmesi söz konusu olmuştur.

2004 yılına kadar, Avrupa Kültür Başkentleri üye devletlerin oylaması sonucu en çok oyu alan kentin belirlenmesi ile seçilmiştir. 2005 yılında, seçim sisteminde değişim yaşanarak, kültür sektöründe deneyimli, yedi bağımsız üyeden oluşan yeni bir komisyon oluşturulmuş ve bu komisyonun önerilerinden yola çıkarak AB Konseyi’nin seçtiği kentin AKB ünvanını kazanmasına karar verilmiştir (Albayrak, 2009).

AKB programına aday olan ülkeler seçimler için sıkı bir hazırlık programına girmekte ve önce kendilerini, hedeflerini, yöntem ve planlarını uzmanlardan oluşan jüri heyetine sunmaktadırlar. Jüri tarafından hazırlanan rapor, Avrupa Parlamentosu ve Bölge Komitesi tarafından incelenmekte ve son kararı verecek olan Bakanlar Konseyi’ne tavsiye şeklinde iletilmektedir (Palmer/Rae, 2004).

2.2 Avrupa Kültür Başkenti Olan Kentler

1985- 2000 yılları arasında sadece Avrupa Birliği üyeleri arasından seçilen kentlerde uygulanan bu program, 2000 yılından sonra AB üyeliğine aday ülkelerde de gerçekleştirilmeye başlanmıştır (İncedayı, 2006). 1985 yılından 2012 yılına kadar seçilen tüm kültür başkentleri Çizelge 2.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.1 1985 -2012 yıllarında Avrupa Kültür Başkentleri (European Commission, 2009)

YIL	AKB SEÇİLMİŞ KENT	KENTİN BULUNDUĞU ÜLKE
1985	Atina	Yunanistan
1986	Floransa	İtalya
1987	Amsterdam	Hollanda
1988	Batı Berlin	Batı Almanya
1989	Paris	Fransa
1990	Glasgow	İskoçya
1991	Dublin	İrlanda
1992	Madrid	İspanya
1993	Antwerpen	Belçika
1994	Lizbon	Portekiz
1995	Lüksemburg	Lüksemburg
1996	Kopenhag	Danimarka
1997	Selanik	Yunanistan
1998	Stokholm	İsveç
1999	Weimar	Almanya
2000	Reykjavík	İzlanda
	Bergen	Norveç
	Helsinki	Finlandiya
	Brüksel	Belçika
	Prag	Çek Cumhuriyeti
	Krakov	Polonya
	Santiago de Compostela	Galiçya, İspanya
	Avignon	Fransa
	Bologna	İtalya
2001	Rotterdam	Hollanda
	Porto	Portekiz
2002	Brugge	Belçika
	Salamanca	İspanya
2003	Graz	Avusturya
2004	Cenova	İtalya
	Lille	Fransa
2005	Cork	İrlanda
2006	Patras	Yunanistan
2007	Lüksemburg	Lüksemburg
	Sibiu	Romanya
2008	Liverpool	İngiltere
	Stavanger	Norveç
2009	Linz	Avusturya
	Vilnüs	Litvanya
2010	İstanbul	Türkiye
	Essen	Almanya
	Peç	Macaristan
2011	Turku	Finlandiya
	Tallinn	Estonya
2012	Guimarães	Portekiz
	Maribor	Slovenya

3. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ OLGUSUNUN KENTE KAZANDIRDIKLARI

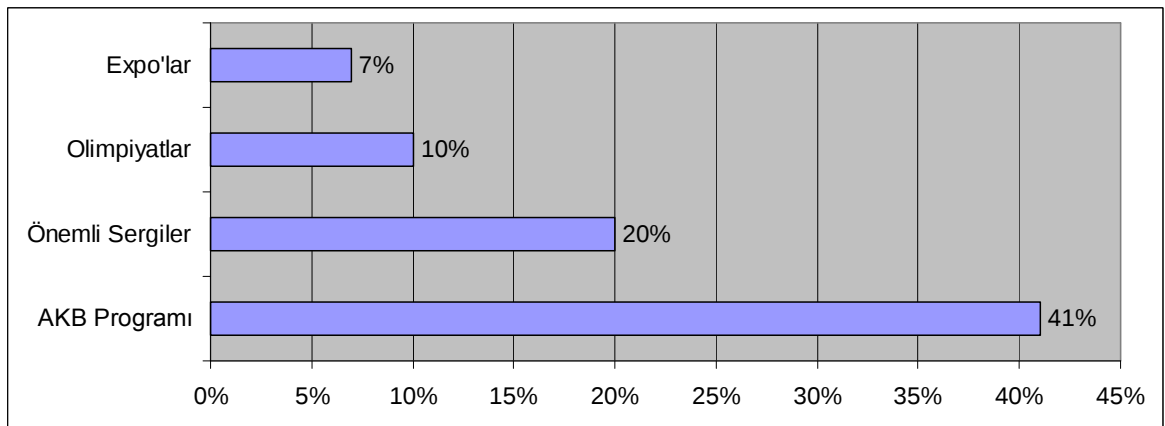
Gerçekleştikleri kentlerde büyük gelişimler sağlayan festival, karnaval, kültürel ve ya sportif aktivite, fuar gibi “mega projeler”, Roche’nin tanımıyla ev sahibi kentte uzun vadeli sonuçlar doğuran kısa süreli projelerdir. Bu tür projeler, özellikle günümüz kentlerinde turizm fırsatları oluşturulmasında, iş imkânı sağlanmasında, kentin ulusal ve uluslar arası platformdaki şöhretinin oluşumunda çok önemli roller üstlenmektedir (Deffner ve Labrianidis, 2005).

İyi bir gelişim stratejisiyle harmanlanmış bir mega proje, insanları aynı ortak amaç uğruna bir araya getirip çalışmalarını sağlayarak ve az zamanda ekstra finansal desteği de arkasına alarak, değişimin katalizörü olmaktadır. Bu durum, olimpiyat oyunları, Expolar, ya da dünya kupası turnuvaları gibi projelere ev sahipliği yapmak isteyen kentler arasındaki hararetli rekabetin sebebini açıklamaktadır (Deffner ve Labrianidis, 2005).

Avrupa Kültür Başkenti programı da bu tür bir mega projedir. Oldukça prestijli bir kültürel olay olarak kabul edilen AKB programı, tüm yıla yayılan uzun periodu, kente aktarılan maddi imkân olanakları, sunduğu aktivite sayısı ve hedef yelpazesi dolayısı ile türdeşlerinden farklılık göstermektedir (Palmer/Rae, 2004).

Palmer/Rae Assoc. (2004) tarafından kente en çok etki eden kültürel etkinliğin belirlenmesi adına yapılan ankete verilen cevaplar (Çizelge 3.1) incelendiğinde, AKB olgusunun önemli sergi, olimpiyatlar ve dünya fuarlarından daha etkili olduğunun düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Anketin AKB programı değerlendirmesi için yapılmasından dolayı katılan kişilerin aklına gelen ilk kültürel etkinliğin AKB programı olması, oranın diğerlerine göre daha yüksek çıkmasını sağlamıştır. Bu durum göz önünde bulundurulsa da kültür yılının ziyaretçiler ve kentliler gözündeki olumlu yankısını görmezden gelmek mümkün değildir.

Çizelge 3.1 Kente en çok yarar sağlayan kültürel etkinlikler (Palmer/Rae, 2004)

AKB olarak seçilen kentler, gelişim stratejilerinin doğrultusunda hazırlanan bir program kapsamında, kültürel, ekonomik ve sosyal olarak bir değişim sürecine girmektedir. Bu süreç, kaynaklar doğru kullanıldığında, kenti her açıdan yeniden üretmek ve canlandırmak açısından iyi bir fırsat olarak görülmektedir (Cengizkan, 2009).

Palmer/Rae Associates (2004) tarafından hazırlanan rapora göre, AKB konsepti farklı yorumlara açık olup, ana motivasyonlar, üstlenilen misyon ve hedeflenenler, her kentte farklılıklar göstermektedir. Seçilen kentlerin süreç dâhilinde genelde sıralanan en öncelikli hedefleri arasında, kentin uluslar arası tanınırlığını arttırmak ve imajını iyileştirmek, kültürel ve sanatsal aktivitelerle dolu bir programa ev sahipliği yapmak, kentte uzun vadede kültürel gelişme sağlamak, kente yerel ve yabancı ziyaretçi çekmek, kentlinin gurur ve özgüven duygusunu geliştirmek, yerel kültür takipçileri oluşturmak ve kentte bir festival havası oluşturmak yer almaktadır.

Raporda, bu hedeflerin yanında kültürel altyapının geliştirilmesi, diğer Avrupa kentleriyle ilişki kurulması, yaratıcılığın ve yeniliğin teşvik edilmesi, sanatçıların yeteneklerinin arttırılması, ekonomik gelişme ve toplumsal kaynaşma gibi hedeflerin de önemsendiğinden bahsedilmiştir.

Hedeflere ulaşmak için seçilen politikalar ve sürecin yaşanış biçimleri de tıpkı hedeflerde olduğu gibi tüm kentlerde, kentin büyüklüğü, gelişmişliği, nüfusu, coğrafyası ve toplumsal yapısına göre farklılıklar göstermekte ve sonuç olarak çeşitli şehirlerde farklı ve ilginç deneyimler ortaya çıkmaktadır. Bazı kentler AKB programını tek bir kültürel olay olarak değerlendirirken diğer kentler bunu yaratıcı fikirlerin ortaya çıkıp şekillendiği, yeni ortaklıkların olduğu bir gelişim ve dönüşüm süreci olarak algılamışlardır (Palmer/Rae, 2004).

Her bir kent için, hedeflenenler ve yıl sonunda elde edilenlerin analizleri incelendiğinde, bir slogan olmanın ötesine geçip çok büyük bir başarıya dönüşen projelere ya da beklenin çok gerisinde kalıp hayal kırıklığı yaratan projelere rastlamak mümkündür (Özer, 2006).

Genel olarak başarısızlıkların altında yatan neden olarak, AKB programının, ekonomik gelişim, kentsel yenilenme ve turizm gibi kentteki diğer gelişim politikalarından ayrı tutulup farklı hedeflere yönlendirilmiş olmaları, yönetim ve sanatçılar arasındaki iletişim problemleri, zamanlamanın iyi planlanmaması, projelerin çok sayıda ve sürdürülebilir olmaması, politik nedenler ve finansal problemler gösterilmektedir. Bunun yanında, projenin başarısını ölçebilecek somut verilerin azlığı, genelde belli başlı analizlerden dolayı sonuçlar elde edilebildiği gerçeği unutulmamalıdır (Palmer/Rae, 2004).

3.1 AKB Programının Kent İmajına Etkisi

Dünyanın üretim odaklı ekonomiden tüketim odaklı ekonomiye geçmesiyle birlikte ülkeler yerine şehirler yarışmaya başlamış ve üretim merkezi olmaktan sıyrılan kentler, yerel ekonominin devamı için sundukları hizmet ile tüketicinin ilgisini çekmek zorunda olduklarını fark etmişlerdir (Richards, 2000).

Mekânsal sınırların kalkmasıyla, küresel kentsel sistem ortaya çıkmıştır. Bazı kentler diğerlerine göre daha çekici olabilmektedir. Kentler, sermayeyi çekebilmek için büyük bir rekabet içine girmişlerdir (Görgülü, 2007).

Ülkeler şehirlerinin global yarışta öne geçmesi için çok büyük bir gayret içerisinde. Kapitalist toplumdaki diğer metalar gibi reklamı yapılan kentlerin, rakiplerinden farklılaşmaları ve biçimsel zenginliklerini iyi pazarlamaları gerekmektedir (Görgülü, 2007). Kültür, sanat, çevre, teknoloji ve eğitim modern kentlerin yarışında çok büyük önem teşkil eder. Kent, ilerde daha tercih edilen bir noktaya gelebilmek için bu unsurları birbirleriyle iyi harmanlamalıdır (Kim, 2006).

Bir kentin, kendi yerel halkı, iş yatırımcıları ve ziyaretçiler açısından çekici hale gelebilmesi için tasarım ve planlamanın yanı sıra bunlarla bütünleşmiş bir pazarlama stratejisine de sahip olması gereklidir. Bu tür bir strateji temelde, kentlerin markalaşmasını sağlayan “eğitimli”, “sürdürülebilir” ve “yaratıcı kent” politikaları barındırmaktadır (Deffner ve Labrianidis, 2005). Bu yaratıcı kent politikalarını etkili biçimde kullanarak, sermayeyi çekmeyi başaran kentler sistemde yerlerini alırken, yarışmayı sürdüremeyen kentler hızlı bir düşüş sonrası kulvar dışı kalmaktadır (Tosun, 2008).

Bir kentin diğer kentlerden farklılaşmasını sağlayan en etkili yaratıcı kent politikalarından biri de kentin uluslar arası imajıdır. İmaj sahibi olmak, rekabet içinde prestij sağlanması bakımından önemlidir (Görgülü, 2007). Bu, kentin markalaşmasını sağlayan unsurların başında yer alır. 21.yy’da “finans merkezi”, “turizm merkezi”, “moda merkezi”, “teknoloji merkezi” gibi kent imajları, başta ekonomi olmak üzere kentteki tüm endüstrileri etkilemektedir (Kim, 2006).

Kültür, işte tam da bu markalaşma sürecinde çok kritik bir rol oynamaktadır. Öyle ki, kültür giderek birbirine pek çok açıdan daha çok benzemeye başlayan yerleri bir diğerinden ayıran belli başlı etken haline gelmiştir ve tüketicinin neden orayı seçtiğinin sebebi pozisyonundadır (Richards, 2000). Bu nedenle, “kültür kenti” imajına sahip kentler, dünyaya rakiplerine oranla daha kolay eklemlenip ekonomik gelişim elde edebilmektedir.

Bu durum, geçmiş yıllarda endüstriye dayalı ekonomik alt tabana sahip olup da artık geleneksel endüstri ile ekonomik girdi sağlayamayan kentler için daha da büyük bir önem arz etmektedir. Bu tür kentlerin pozisyonlarını bir an önce değiştirip kentsel pazara dâhil olmalarının tek yolu, kültür turizmini de yakından ilgilendiren bir imaj oluşturmalarıdır (Bakucz, 2001).

Bir kentin, “kültür kenti” imajına sahip olabilmesi için uluslararası kültürel aktivitelere ev sahipliği yapması ve kültürel bir platform oluşturmaları gereklidir, çünkü bu tür aktiviteler sanatsal içerikli programları, kültürel çekim noktaları oluşturma potansiyelleri ve yerel halkta oluşturdıkları özgüven sayesinde Hall’un tabiriyle bir “ışık etkisi*” yaratırlar. Yarattıkları bu etki sayesinde kentin imajı şekillenmekte ve tüketicinin hedef noktalarından biri haline gelmektedir (Richards ve Wilson, 2004).

AKB programı da kentin “kültür başkenti” olarak markalaşmasını sağlayan bir ışık etkisi oluşturmaktadır. Glasgow, Rotterdam ve Porto gibi endüstriyel ekonomik tabanlı şehirler bu sayede yeni bir imajla anılmayı hedeflerken, zaten kültürel tabanlı imaja sahip Brugge gibi şehirler ise bu imajı modernleştirme yoluna gitmişlerdir (Palmer/Rae, 2004).

Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilen kent, basılı ve sözlü medyada ve internette çok geniş yer almaktadır. Hazırlık programları için ayrılan bütçenin %7 ila %24’ünün promosyon giderleri için ayrıldığı düşünülürse, kentin tanıtımı açısından oldukça ciddi bir beklenti içinde olduğu görülebilir (Palmer/Rae, 2004).

Programlar, reklamlar ve bilgilendirmeler sayesinde kentin tanıtımı yapılmakta ve bu tanıtım ulusal ve uluslar arası basında yer almaktadır. Palmer/Rae Assoc. (2004) Raporu’na göre, AKB programı 1995-2004 yılları arasında toplamda 125.000 makaleye ve 9.200 televizyon ve radyo programına konu olmuştur. Böylece kentin promosyonu uzun bir zaman diliminde devam etmekte ve kentin uluslar arası platformdaki tanınırlığı artmaktadır.

AKB programının kentin imajına olan etkilerini ölçmek çok zordur. Bu konuda çoğunlukla kente gelen ziyaretçilere yapılan anketlerden faydalanılmaktadır. Turistlerin kenti algılayış biçimlerini ölçen anketlerden elde edilen sonuçlar her kentte farklılık göstermekte ve hem başarılı hem de başarısız örneklere rastlanmaktadır (Palmer/Rae, 2004). Projenin kente kültürel tüketiciyi çektiği ve böylece “kültür kenti” imajını kuvvetlendirdiği açıktır; ancak bu etkinin uzun soluklu olup olmaması izlenen diğer politikalarındaki başarı oranlarına bağlıdır.

* halo effect

3.2 AKB Programı Kapsamında Gelişen Kültürel Altyapılar

Avrupa Kültür Başkenti programı çerçevesinde kentte gelişen kültürel tabanlı yapılanmalar sosyo-kültürel ve ekonomik olarak ayrıştırılabilir.

Yerel halkın, özellikle de gençlerin, işsizlerin ve suça eğilim gösterenlerin kültürel bilinç ve farkındalıklarının artması, sanatsal aktivitelere katılmaları ve bu tür aktiviteleri takip etmeleri, AKB seçilen kentlerin sosyo-kültürel altyapının gelişimine yönelik hedefleri arasındadır (Griffiths, 2006). Palmer/Rae (2004) Raporu'na göre, küçük ölçekli, kısıtlı zamanda yapılan workshoplar, atölye çalışmaları ve seminerler yerel kültürün halk tarafından benimsenmesine yardımcı olan en etkili araçlardandır. Her ne kadar kentlerde yapılan çalışmalar arasında kalite, zaman ve etki farkı olsa da bu türden başarıya ulaşmış örnekler mevcuttur.

Bunun yanı sıra, AKB programı, toplumsal katmanlar arasındaki ayrışmaların yarattığı sorunların çözümünde ilerleme kaydedilmesi, kültürlerin çatışmadan bir arada bulunabileceğinin kanıtlanması ve kentlilerin yaşadıkları kentle gurur duymaları için fırsatlar oluşturmaktadır.

Palmer/Rae Assoc. (2004) Raporu'na göre, AKB programı sayesinde kazanılan deneyim de kent için büyük bir kazançtır. Bu uzun ve zor kültürel süreci başarıyla deneyimleyen kentler, hataları ve doğru kararlarından edindikleri tecrübe sayesinde benzer ya da türev kültürel aktivitelere daha kolay ev sahipliği yaparak kültürel gelişimlerini hızlandırmaktadır. Rotterdam, Weimar ve Brüksel, AKB sürecindeki etkinliklerine benzer uluslararası festivaller organize edebilmiş kentlerden bazılarıdır. Tüm bunların yanında, kentlilerin ve organizatörlerin kendine olan özgüven artışı da önemsenmeyecek bir sosyal katkıdır.

AKB programı, kentin sadece sosyo-kültürel değil aynı zamanda kültürel ekonomik altyapısını da güçlendirme imkânı sağlamaktadır. Rapora göre, bu alanda sayılabilecek en önemli katkılar program sayesinde oluşturulan iş imkânları, festivallerden ve gösterilerden kazanılan ekonomik kazanç, Avrupa Birliği'nden alınan ekonomik yardım, yeni yapılan kültürel mimari projelerden ve kültür turizminden elde edilen gelirlerdir. Bunun yanı sıra, kentin gelişen imajı ve kentsel canlanma ile beraber kente uzun vadede yapılan yabancı yatırımlarla gelen yabancı sermaye de uzun vadedeki ekonomik kazançlar arasındadır.

Tabii ki her alanda olduğu gibi tüm bu hedeflerin gerçekleşebilmesi için AKB programı yanında iyi bir planlama ve strateji gerekmektedir. AKB olmak sadece bu imkânların değerlendirilmesine olanak tanıyan bir araçtır. Özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik altyapıda kısa dönem kazanımlardan ziyade uzun vadeli getiriler için uygun politikalar hazırlanmalıdır.

3.3 AKB Programı ve Kentsel Yenilenme

Yaratıcı küresel kentler ekonomik, kültürel ya da turizm bazlı kent politikalarını yaratıcı tasarımlar ve fiziksel çevrelerle pekiştirmek istemektedirler. Mimarlık ortamı da bu amaca hizmet eden yegâne araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Görgülü, 2007).

AKB seçilen pek çok kent, mimari ve kentsel yenilenmeyi programlarının bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Bu, daha önce de bahsedilen belli başlı ana hedefler gibi ulaşılması gereken bir durumdan çok bunlara ulaşmak için kullanılan bir basamak olarak görülmüştür.

Bazı kentler, kentsel ve mimari projelere daha fazla önem vermiş, hatta programlarının çekirdeği olarak planlamışlar, bazı kentler ise mimari gelişim projelerini çok da gerekli bulmamışlardır (Palmer/Rae, 2004). Kentsel yenileme, sadece yeni mekânların üretimi ya da mevcut olanın iyileştirilmesi dışında, aynı zamanda dolaylı olarak pek çok hedefe hizmet eden yaratıcı bir kent politikasıdır ve tek başına kent içindeki kültürel yaşam standardını ya da kentin ulusal ve uluslar arası imajını tamamen değiştirmeye yetmese de bu süreci oldukça olumlu etkileyebilecek bir araçtır (Deffner ve Labrianidis, 2005).

Avrupa Kültür Başkenti programı kapsamında uygulanan yatırımların uzun vadedeki en önemli misyonlarının, kültür şehri imajı oluşturmak ve kentin kültürel altyapısını güçlendirmek olduğu düşünüldüğünde, yapılan mimari yatırımların program açısından ne kadar büyük bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Avrupa Kültür Başkenti olan kent, sadece büyük ölçekli kalkınma projeleri ve kültürel kazanımları sayesinde tüm dünyanın ilgisini çekmekle kalmayarak aynı zamanda kendi kentsel karakterini de yeniden keşfetme şansını yakalamaktadır.

AKB olmanın bir Avrupa kenti için ne anlama geldiğini yanıtlayabilmek için bu kentlerin genel özelliğini unutmamak gerekir. Avrupa şehirleri, sanayi devrimi sonrası yaşanan sanayileşme sonucu olarak, birbirinden ayrık ve içine kapalı yerleşimler haline gelmiştir ve kentsel tasarımdan yoksun olarak gelişmiştir. Birçok kent merkezinde, sanayi bölgeleri tarafından çevrelenmiş karaktersiz yerleşim birimleri oluşmuştur ve daha sonraları kent çeperlerinde insanların sadece uyumak için gittiği kalabalık kiralık evlerden oluşan uydu kentler meydana gelmiştir. Bundan sonraki süreçte ise banliyölerin oluşması ile orta sınıf aileler kent merkezlerini terk etmeye başlamış ve merkezler ıssızlaşmıştır (Takáts, 2010).

Çeperlerde oluşan mahalleler ise eski kentin plan şemasından çok farklı olarak sanki kentin inorganik bir uzantısı halini almıştır. Kent merkezlerinin boşalması ve insanların yaşamak için kent dışı yerleşim birimlerine çekilmeleri sebebiyle kent merkezlerindeki kamusal mekânlarda

da problemler oluşmuştur. Meydanlar, caddeler ve parklar, farklı kültür ve düşünceye sahip insanların bir araya gelerek bir şeyler paylaştıkları mekânlardan ziyade ulaşım ve araç parkı için kullanılan alanlara dönüşmüştür. Artık kullanılmayan dev sanayi yapıları, kent merkezi ile yerleşim birimleri arasında atıl bir tampon oluşturarak iletişimi iyice koparmıştır ve buna ek olarak kent merkezinde artık sadece düşük gelir seviyeli kentliler oturmaya devam ettiklerinden merkezde bulunan kamusal mekânları da yalnız onlar kullanmaya başlamış ve çeperlere çekilen kentliler bu bölgeleri tehlikeli çöküntü alanları olarak görmeye başlamıştır (Takáts, 2010).

Neredeyse tüm Avrupa kentlerinde görülen bu sorunu çözebilmek için bina ölçeğinde ve bölgesel ölçekte yenileme projeleri ve hem kentlilerin hem de turistlerin ilgisini çekecek mimari akupunktur noktalarının önemi oldukça büyüktür.

AKB programı, kentlerin fiziksel çevresini yeniden canlandıracak ve kente sürdürülebilir kalkınma sağlayacak potansiyele sahip mimari ve kentsel projelerin uygulanması için önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

Kentsel ve mimari projelere yapılan yatırımlar, sadece kentin imajını değil aynı zamanda iş imajını, yatırım potansiyelini, yaşam kalitesini de arttırarak kente uzun vadede yabancı sermaye girişini kolaylaştırıp ekonomik fayda sağlamaktadır (Bakucz, 2001).

Program kapsamında gerçekleştirilen projelerin bir kısmı sadece AKB programı için özel tasarlanmış, bir kısmı da daha önceden planlanmış ancak program sayesinde ekonomik, kamusal ve siyasal destek görerek başlamış ya da yapımı hızlanmıştır.

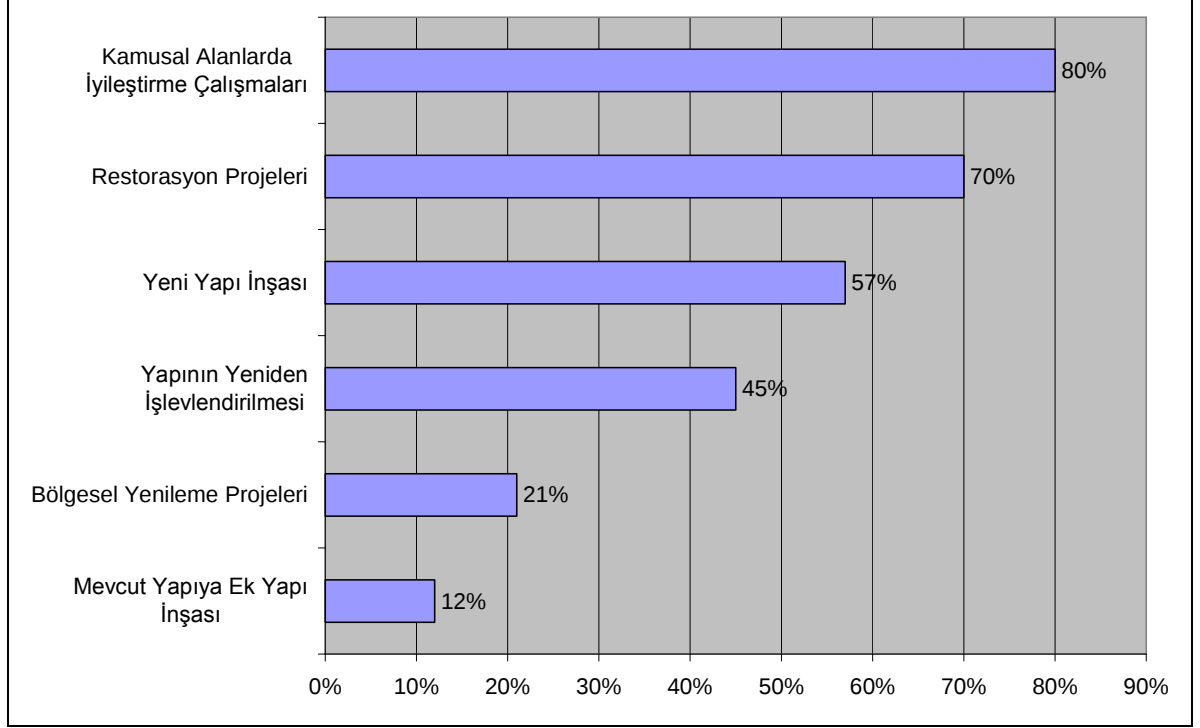
3.3.1 Mimari ve Kentsel Müdahaleler

Kentin kendi rönesansı olarak değerlendirilebilecek olan bu süreçte kentsel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak ve özellikle de kamusal mekânların kamu yararı gözetilerek yeniden düzenlenebileceği, daha yaşanılır kılınabileceği mimari projelere odaklanılmaktadır (Cengizkan, 2009). Özellikle, açık kamusal mekânların yeniden üretimi projeleri ve bu mekânlarda düzenlenen kültürel aktiviteler hem medyada hem de halk arasında büyük ilgi görmektedir (Palmer/Rae, 2004).

Palmer/Rae Assoc. Raporu'na (2004) göre, 2004 yılına kadar olan AKB programları dâhilinde, kentlerin tercih ettikleri en yaygın mimari ve kentsel projeler, kamusal mekânlarda yenileme ve ışıklandırma (kentlerin yaklaşık olarak %80'i) , restorasyonlar (kentlerin yaklaşık olarak %80'i), yapıların yeniden işlevlendirilmesi (kentlerin yaklaşık olarak %60'ı) ve yeni kültür binaları inşası (kentlerin yaklaşık %51'i)'dir.

Palmer/Rae Assoc. Raporu (2004) ile çeşitli kaynaklarla yapılan güncelleştirmeler sonucu oluşturulan Çizelge 3.2’de 2010 yılı dâhil olmak üzere AKB programı kapsamında kentlerin tercih ettikleri kentsel projelerin en güncel yaklaşık yüzdeleri görülmektedir.

Çizelge 3.2 AKB kapsamında gerçekleşen kentsel projelerin yaklaşık olarak yüzdeleri

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi, AKB unvanı sayesinde Avrupa Birliği’nden elde edilen bütçe ve kentin kendi kaynaklarının kültürel altyapıyı geliştirmeye kanalize edilmesi ile kentler kamusal mekânlarda iyileştirme, aydınlatma ve mevcut tarihi binaların restorasyonu için iyi bir fırsat yakalamıştır.

İyileştirme ve restorasyon projelerinden sonra kentler tarafından en çok tercih edilen (bina ölçeğinde ve bölgesel ölçekte toplamda %66) yenileme projeleri ve yapıların yeniden işlevlendirilmesi ise Avrupa kentlerinin merkezlerinde oluşan çöküntü probleminin çözülmesine yöneliktir ve hem bölgesel anlamda hem de boş kalan sanayi tesislerinin yeniden kazanımı bazında Avrupa kent yapısı için çok büyük bir kurtarıcıdır. Nitekim, bu projeler sayesinde yeni çekim merkezleri oluşmuş ve daha önceden yaşamayan çöküntü alanları kentlilerin birbirleriyle paylaşımında bulunabilecekleri kültürel merkezler haline gelmiştir.

AKB seçilen kentlerin yarısından fazlasının tercih ettiği bir diğer kentsel proje de yeni binaların inşasıdır ki bu tip projelerin büyük çoğunluğu tüm dünyanın ilgisini bölgeye çekecek mimari karaktere sahip olup, kültür yılını, değişimi ve modernleşmeyi temsil eder nitelikteki simgesel yapılardır. Bu tür yapılar kentin adını uluslar arası platformda duyurmakla

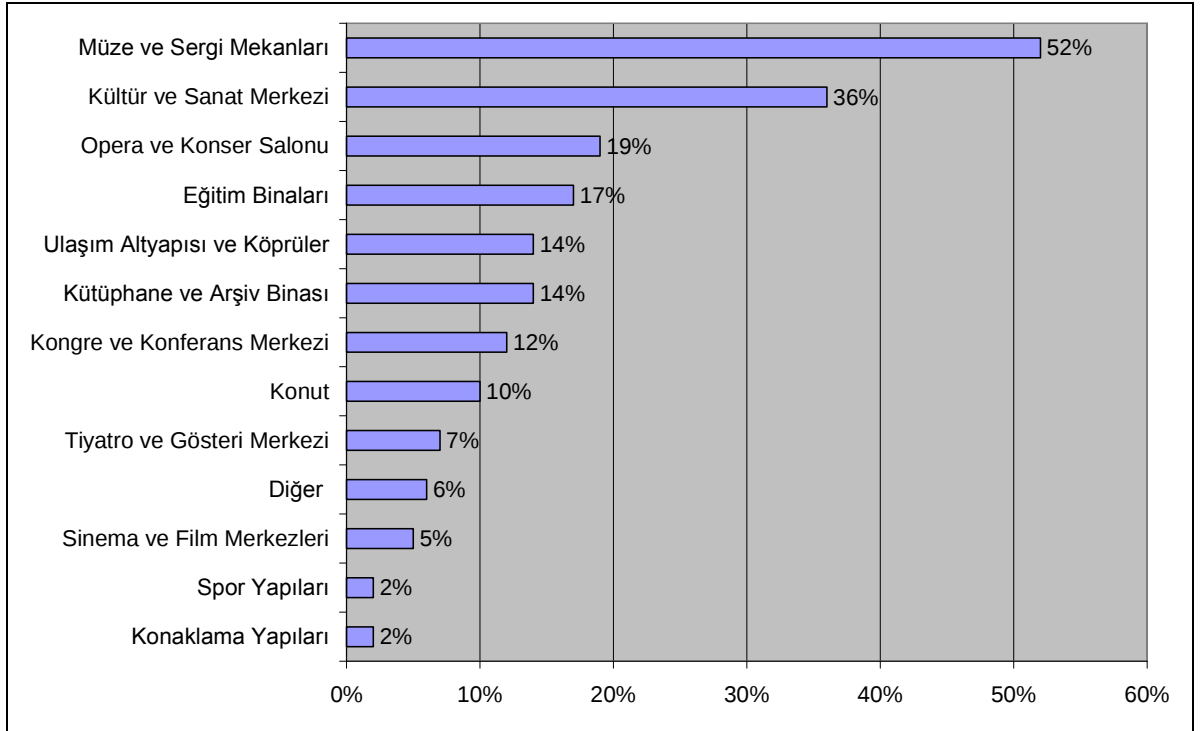
kalmadığı gibi aynı zamanda yapıldığı bölgenin gelişmesine ve iyileşmesine de imkân vermektedir.

Bunların yanı sıra, kentlerin %12'si mevcut yapılarına ilave yapmayı tercih etmiş ve bu sayede mevcut yapının kapasite ve kalitesini arttırmayı hedeflemiştir.

Gerek yeni inşaat projelerinde gerekse yenileme projelerinde pek çok kent, kültürel iyileşme hedeflediklerinden tiyatro, müze, sanat galerisi, kültür merkezi, konser salonu, opera binası, kongre merkezi, kütüphane ve sinema gibi kültürel yapı tiplerinde yoğunlaşmıştır. Bunun yanında, eğitim yapıları, ulaşım yapıları ya da konut gibi kültür dışı yapı tiplerine yapılan yatırımlara da rastlanmaktadır.

Çizelge 3.3'de kentlerde yeni inşaat ve yenileme projeleri sonrasında oluşturulan yapı tiplerinin yaklaşık yüzdeleri verilmiştir. (Palmer/Rae Assoc. 2004 Raporu ve çeşitli kaynaklardan edinilen güncellemeler sonrası oluşturulmuştur.)

Çizelge 3.3 AKB programı kapsamında oluşturulan yapıların işlevlerine göre yaklaşık yüzdeleri

Çizelgeden de anlaşıldığı üzere, kültür başkenti olmuş olan kentlerde en çok, yeni kültürel işlevli mekânlara yatırım yapılmıştır. Kentlerin %52'si yeni müze ve sergi mekânı, %36'sı yeni kültür ve sanat merkezi, %19'u ise yeni opera ve konser salonu oluşturmayı seçmiştir. Bunun dışında az sayıda kent, spor, eğitim, ulaşım ve konaklama yapıları üzerine de yatırım yapmıştır.

Sayısal olarak incelendiğinde, yeniden işlevlendirme ve yeni inşaatlar sonrasında, 1985 ile 2010 yılları arasındaki kültür başkentlerinde yaklaşık olarak 43 müze ve sergi salonu, 52 kültür merkezi, 11 tiyatro, 9 konser salonu ve opera binası, 5 kongre ve konferans merkezi, 7 kütüphane ve arşiv binası, 11 eğitim yapısı ve 253 konut projesi oluşturulduğu görülmektedir.

Kentler tarafından tercih edilme yüzdeleri çok yüksek olmasına rağmen müze, kongre merkezi, tiyatro, kültür merkezi gibi yapılar sayısal olarak konutlardan daha geridedir. Bunun sebebi hiç şüphesiz kültürel işlevli bu projelerin konuta göre daha büyük ölçekli ve pahalı prestij yapıları olmaları ve her kentte sınırlı sayıda hatta tek tük inşa edilmeleridir.

3.4 AKB Programının Kent Turizmine Etkileri

İçinde yaşamakta olduğumuz bilgi, teknoloji ve iletişim çağında kentler, üretim merkezli ekonomik kazanç yerine tüketim merkezli ekonomik kazanç politikalarına yönelmişlerdir ve kentin kendisi de tüketim nesnesi olarak sunulmaya başlanmıştır. Bu durumda turizm, ekonomik platformda kentler için vazgeçilmez bir düzeydedir.

Dünya Turizm Örgütü'nün 2001'de hazırladığı "Turizm 2020 vizyonu*" adlı rapora göre, uluslar arası seyahat eden turist sayısının 2010'da 1,06 milyona, 2020'de ise 1,5 milyona ulaşması beklenmektedir. Bu sayılar, turizmin kentler açısından ne kadar değerli bir ekonomik kazanç oluşturduğunun kanıtıdır. Rakipleriyle büyük bir yarışın içinde bulunan kentler mümkün olduğunca fazla ziyaretçi çekmek istemektedir.

ETC' nin Dünya Turizm Örgütü için 2005'te hazırladığı rapora göre, bazı ziyaretçiler açısından seyahat etmenin en temel nedeni kültürdür. Turist profilleri de incelendiğinde kültür turistlerinin** iyi eğitilmiş ve yüksek gelirli turist grubu içinde olduğu görülmektedir. Son birkaç yılda kent turizmi ve kent bazlı kültür turizmi turizm politikalarında ön sıralardadır.

Unutulmaması gereken en önemli nokta, turizm sektörünün ve beklentilerin hızla değiştiğidir. Şu anda, "atmosfer" ve "popüler kültür" önemli anahtar kelimelerdendir (Richards, 2000).

Yapılan anketler, Paris, Londra, Roma gibi herkes tarafından tartışmasız kültür kenti olarak kabul edilen kentlerin kültür turizmi içinde en çok tercih edilen yerler olduğunu göstermektedir. Rekabetin oldukça büyük olduğu bu platformda yeni bir kültürel merkez haline gelerek tüketicinin ilgisini çekmek oldukça zordur (Richards, 2000).

* Tourism 2020 Vision (UNWTO, 2001)

** cultural tourist (ETC, 2005)

Bir kent, kültür turizmini ancak kültürel farklılık, etnik özelliklerin ortaya çıkması, moda, yaratıcılık, tasarım, ikonik mimari, kültürel etkinlik ve festivallerle geliştirebilir. Kültürel festivaller, ziyaretçilere hiç gitmedikleri bir şehri ilk kez görmek ya da bir kereden fazla ziyaret etmek için bir bahane, imkân sağlamaktadır (ETC, 2005).

Avrupa Kültür Başkenti programı da kente yüksek gelirli kültür turistini çekmek için önemli bir silahtır (Richards, 2000). Program dâhilinde yaratılan atmosfer, popüler sanatsal etkinlikler, kentte yeni tasarlanan ya da iyileştirilen kültürel kamusal mekânlar sayesinde kent, yerli ve yabancı pek çok turistin ilgisini çekmektedir.

3.4.1 Ziyaretçi Sayısındaki Değişim

Ziyaretçi sayısı, AKB etkinliğinin başarı ölçütünü gösteren en önemli datalardan birisidir. Avrupa Kültür Başkenti seçilen kentlere gelen ziyaretçi sayısının tam olarak belirlenmesi oldukça zordur. Bunun nedeni, kültür başkentinde bir yıl boyunca ücretsiz ve açık kamusal mekânlarda gerçekleştirilen çok sayıda aktivite düzenlenmesi ve bu aktivitelerdeki katılımcı sayısının tam olarak tespit edilememesidir. Bu sebeple AKB seçilmiş kente gelen ziyaretçi sayıları özellikle kamusal mekânlardaki aktiviteler fazla olduğunda yaklaşık olarak saptanmaktadır (Palmer/Rae, 2004).

Bunun yanı sıra, kente gelen ziyaretçi sayısı belirlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri, ziyaretçilerin AKB etkinliği dışındaki bir nedenle gelip gelmediğinin belirlenmesidir. Başka bir sebeple ve AKB etkinlikleri için kente gelen ziyaretçi sayısı birbirine karıştırılmamalıdır. Paris'te 1989 yılında hem AKB etkinliği hem de Fransız İhtilali'nin 100. yıldönümü etkinlikleri kutlanmaktadır ve kente gelen ziyaretçi sayısı oldukça fazla gözükmemektedir (Palmer/Rae, 2004).

AKB etkinliği, devam ettiği yıl içerisinde, seçilen kente gelen ziyaretçi sayılarında ciddi artışlar oluşturmuştur. Bu artış öncelikli olarak, ekonomik etkileri gece de konaklayan turistlere oranla daha az olan günübirlik turistlerde yaşanmıştır; ancak konaklayan turist sayılarında da kentlerin çeşitli özelliklerine göre farklılıklar göstermek kaydıyla %1 ila %56 arasında artışlar gözlenmiştir (Palmer/Rae, 2004; Griffiths, 2006).

1985-2010 yılları arasından seçilen bazı Avrupa Kültür Başkentleri'nde kültür yılında ve kültür yılından bir sonraki yılda konaklayan ziyaretçi sayısındaki değişimler, çizelge 3.4'de gösterilmiştir. Bu veriler konaklama tesislerinde kalan ziyaretçi sayılarından yola çıkılarak oluşturulmuştur ve günübirlik ziyaretçiler bu artışa dâhil değildir.

Çizelge 3.4 AKB seçilen kentlerdeki gece konaklayan ziyaretçi sayılarındaki artışlar (Palmer/Rae, 2004; Richards, 2007)

YIL	ŞEHİR (ÜLKE)	AKB YILI DEĞİŞİM (%)	AKB + 1 YILI DEĞİŞİM (%)
1989	Paris (Fransa)	22,8	5,1
1990	Glasgow (İskoçya)	39,6	-28,4
1991	Dublin (İrlanda)	-3,9	11,1
1992	Madrid (İspanya)	-11,5	-14,3
1993	Antwerpen (Belçika)	11,1	
1994	Lizbon (Portekiz)	11,4	-2
1995	Lüksemburg (Lüksemburg)	-4,9	-4,3
1996	Kopenhag (Danimarka)	11,3	-1,6
1997	Selanik (Yunanistan)	15,3	-5,9
1998	Stokholm (İsveç)	9,4	-0,2
1999	Weimar (Almanya)	56,3	-21,9
2000	Helsinki (Finlandiya)	7,5	-1,8
2000	Prag (Çek Cumhuriyeti)	-6,7	5,6
2000	Reykjavik (İzlanda)	15,3	-2,6
2000	Bologna (İtalya)	10,1	5,3
2000	Brüksel (Belçika)	5,3	-1,7
2000	Bergen (Norveç)	1	1,2
2001	Rotterdam (Hollanda)	10,6	-9,6
2002	Salamanca (İspanya)	21,6	-7,9
2002	Brugge (Belçika)	9	-9,6
2003	Graz (Avusturya)	22,9	-14
2004	Lille (Fransa)	9	-7
2005	Cork (İrlanda)	13,8	
2007	Lüksemburg (Lüksemburg)	6	
2007	Sibiu (Romanya)	8	-25

Çizelgeden de görüldüğü gibi, aynı yıl içindeki turist sayısındaki değişim ve bu değişimin uzun vadedeki etkisi, kentler arasında farklılıklar göstermektedir. Genel olarak sınıflandırma yapmak gerekirse, kentleri üç gruba ayırmak mümkündür (Palmer/Rae, 2004).

Birinci gruptaki Weimar ve Glasgow gibi kentler, yıl içinde çok büyük bir turizm artışı yaşamış ancak bir sonraki yıl çok büyük bir düşüşle karşılaşmışlardır (Palmer/Rae, 2004). Bu kentler, normalde kültür kenti olarak sınıflandırılmayan merkezler olduklarından önceki yıllardaki ziyaretçi sayıları da oldukça sınırlıdır ve başladıkları noktanın düşük olması sebebiyle AKB projesinin kültürel turist çekmede çok büyük bir etkisi olmuştur, ancak bir sonraki yıl yeni bir başkent seçildiği için bu çekim uzun soluklu olamamıştır (Bakucz, 2001).

İkinci gruptaki Kopenhag, Selanik, Helsinki ve Reykjavik gibi kentlerde daha normal sayılabilecek bir artış (ortalama %10) gerçekleşmiştir. Bu sebeple bir sonraki yıl görülen azalma da yine normal karşılanacak bir büyüklüktedir (Palmer/Rae, 2004).

Üçüncü gruptaki Brüksel, Lüksemburg ve Bergen gibi kentlerde ise AKB programının turist sayısına olan etkisi oldukça azdır (Palmer/Rae, 2004).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda AKB projesinin özellikle küçük sayılabilecek ve geleneksel bir kültür kenti olarak görülmeyen kentlerde kültür turizmi için ciddi bir katalizör durumunda olduğunu söylemek mümkündür. Ulusal turizm trendleri ile karşılaştırıldığında, bu etkinliğin o yıl için beklenen ulusal turizm artış ortalamasından daha büyük bir artış sağladığı anlaşılmaktadır, ancak aynı durumun uzun vadede de devam edeceği belli değildir (Palmer/Rae, 2004).

Turist operatörleri ile yapılan görüşmeler, turların o yıl için kültür başkenti seçilen kenti programlarına dâhil ettiklerini ancak etkinlikler biter bitmez yeni kültür başkentine yönelindiklerini ortaya koymaktadır (Richards ve Wilson 2004).

Bu durum bize, tek başına AKB programının turizm sektöründe uzun vadeli avantaj sağlamaya yetmediğini, ancak kısa vadede oluşturduğu atmosfer ve mekânsal üretimler sayesinde iyi bir fırsat oluşturduğunu göstermektedir. Kültür yılı her ne kadar gerçekleştiği yıl kente gelen ziyaretçi sayısının artmasını sağlasa da, sürdürülebilir pozitif bir etki elde etmek için daha kapsamlı politikalara başvurulması gerekmektedir.

3.4.2 AKB Ziyaretçi Profili

Palmer/Rae Associates tarafından 2004 yılında hazırlanmış rapora göre, AKB etkinliklerine katılan ziyaretçilerin çoğu, yaklaşık %30 - %40 kent halkından oluşmaktadır, bunu yaklaşık olarak % 20 - %30 ile yerli turistler, %10 - %20 ile gününbirlik ziyaretçiler ve %10 - %20 ile yabancı turistler takip etmektedir. Elde edilmiş olan bu sayılar kentlere göre azalıp artabilmekte, ağırlıklı yüzdelerde istisnalar olabilmektedir.

Rapora göre, AKB ziyaretçilerinin büyük bir kısmı yüksek eğitilmiş ve yüksek sosyal statüdedir. Diğer kültürel turist profillerinde de görüldüğü gibi yüksek gelirli olan bu turistler, kentte kişi başına 6 ile 20 euro arasında harcama yapmaktadır. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun yaş ortalaması 18 ile 54 arasındadır.

4. AKB PROGRAMINDA KRONOLOJİK OLARAK KENTLER VE GELİŞTİRİLEN PROJELER

Avrupa Kültür Başkenti olan kentlerdeki program içerikleri incelendiğinde, 1990 yılından önce bu projenin sembolik olduğu ve bu anlamda sadece kenti daha görünür kılabilen bir program yeterli bulunurken 1990 yılındaki Glasgow ile beraber kentte daha yenilikçi ve kalıcı izler oluşturabilecek bir anlayışın olduğu görülmektedir. Bu anlamda 1990 yılından önceki kültür başkentlerinde mimari ve kentsel anlamda kente büyük katkılarda bulunacak projelerden söz etmek mümkün değildir. Bu kentler, güzel sanatlar odaklı ufak bütçeli, sınırlı ve kısa süreli aktivitelere ağırlık vermişlerdir (Griffiths, 2006).

4.1 1985 -1990 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri

4.1.1 Atina, 1985

İlk kültür başkenti seçilen Atina, programında, tarihsel mirasını yenileyici, restorasyon projelerine ağırlık vermiştir. Kentte “kültürel desantralizasyon” hedeflenmiştir ve Yunan Bakanlığı’nın desteğiyle restorasyonu gerçekleşen Doğu Belediyeleri Tiyatrosu bu yaklaşımın başlangıç noktasını oluşturmuştur. Program kapsamındaki en önemli kentsel projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni mimari proje olarak;

- Piraeus Limanı’ndaki yeni sergi salonu, O.L.P

Yenileme projeleri olarak;

- Ulusal Arkeoloji Müzesi’nin beş odasının yenilenmesi
- Kyrenia Tersanesi’nin yenilenmesi
- Bazı tiyatro ve kültür binalarının restorasyonu

4.1.2 Floransa, 1986

Kentte uygulanan en önemli yenileme projeleri şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yenileme ve geliştirme projeleri olarak;

- Piazza della Signoria’nın restorasyonu
- Uffizi’nin Vasari kanadındaki galerinin tamamlanması
- Silver Museum’da duvar dokumaları odasının açılması

- Bargello’da bir galeri mekânının yaratılması
- San Pierino’nun taşınması

4.1.3 Amsterdam, 1987

Kültüre ayrılan bütçenin yetersizliği nedeniyle kentsel gelişim projelerine gereken önem verilmemiştir (Palmer/Rae, 2004).

4.1.4 Berlin, 1988

Tıpkı Amsterdam’da olduğu gibi mali kaynak zorlukları sebebiyle sosyal ve toplumsal hedefli bir program seçilmiş, kentsel tasarım çalışmaları eksik kalmıştır (Palmer/Rae, 2004).

4.1.5 Paris, 1989

Kentin, Avrupa’nın daimi kültür başkenti olduğu iddia edilerek kentin mevcut kültürel ve sanatsal ilişkilerinin niteliğini vurgulayan bir program uygulanmıştır (Niksalıoğlu, 2007).

4.2 1990 -1995 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri

4.2.1 Glasgow, 1990

Glosgow, ulusal bir yarışma sonucunda ünvanı kazanarak AKB programını en etkin ve kalıcı biçimde kullanmayı başaran ilk kenttir. Üç yılı aşkın bir hazırlık sürecinin ardından kamusal ve özel destek toplayarak, kentsel yenileme için katalizör olmayı başarmış başarılı bir program hazırlanmıştır. Bu program sayesinde kent, şiddetin kol gezdiği endüstri şehri imajından yaratıcı, kültürel bir dinlenme merkezi imajına kavuşmuş ve bu etki günümüze kadar bozulmadan devam etmiştir. Glasgow, bugün de İngiltere’nin en canlı kentlerinden biridir. Program dâhilinde kentte uygulanan en önemli mimari projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yenileme projeleri;

- MacLellan Görsel Sanat Galerileri’nin yenilenmesi

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- The Tramway (eski bir tramvay deposu ve atölyesi)
- The Arches (çağdaş görsel sanatlar ve sahne sanatları mekânı)

- Scotland Street School**'un restorasyonu ve müze olarak kullanılması

Yeni mimari projeler;

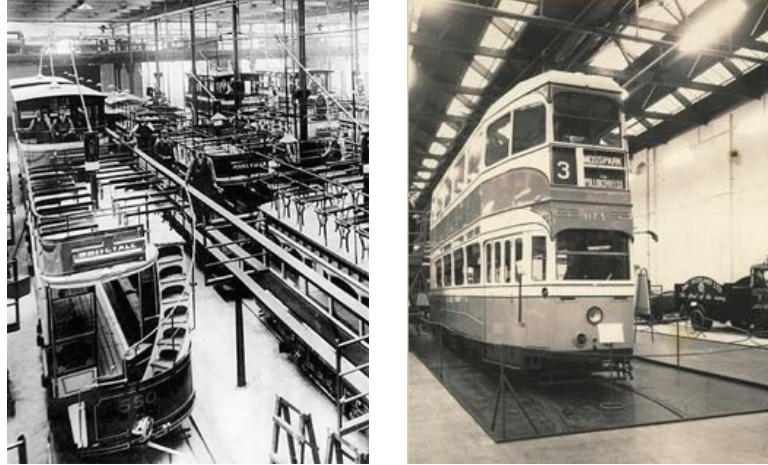
- Royal Concert Hall**'un inşası

Diğer;

Kamusal mekânda iyileştirme çalışmaları

The Tramway

The Tramway, Zoo Architects tarafından yeniden projelendirilen ve 2001 yılında İskoç Tasarım Ödülleri kapsamındaki Mimarlık Grand Prix Ödülü'nü kazanan 9000 metrekare alana sahip bir yapıdır. Bina, ilk olarak Coplawhill tramvay hangarı ismiyle o şehrin ana tramvay terminali, depo ve fabrikası olarak 1893 yılında hizmete başlamıştır. 1960'ların başlarında Glasgow tramvay taşımacılığının dağılmasının ardından yapı, Ulaştırma Müzesi olarak kullanılmıştır. 1986 yılında müzenin taşınmasıyla atıl kalan bina, 1990 Glasgow AKB yılı için görsel sanatlar sergi ve performans merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 4.1 The Tramway'ın solda 1893 yılındaki ve sağda 1960 yılındaki hali
(<http://www.tramway.org/history/>)

Mekân, 1990'da yerel ve yabancı sanatçıların eserlerine ev sahipliği yapmaya başlamış ve 1991 yılında The Independent tarafından Glasgow'un kültür şehri olarak geçirdiği yılın en parlak mirası olarak yorumlanmıştır. O günden günümüze The Tramway, hem performans

* İskoçya Caddesi Okulu

** Kraliyet Konser Salonu

hem de görsel sanat programları açısından yerel sanatçılara uluslararası bir çerçevede kendi çalışmalarını sunmak için önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

Şekil 4.2 The Tramway, 1990 (<http://www.zmarchitecture.co.uk/project-library/arts/tramway1.html>)

Eski tramvay deposu, endüstriyel mimarisinden kaynaklanan büyük ideal ölçek ve esnekliğe sahiptir. Zemin katta Tramway 1, 2, 4 ve 5 numaralı mekânlar bulunmaktadır. Tramway 1, normalde büyük ölçekli projeler ve performans sanatları ile ilişkilidir ve 600 oturma kapasiteli esnek bir tiyatro alanıdır.

Tramway 2, ana sergi alanıdır ve Avrupa'nın en büyük tek galerilerinden biridir. (yaklaşık 1.030 metrekare). Orijinal tramvay hattı, çelik sütunlar ve bu alanın sarp ölçeği mekânı, Avrupa'nın en etkileyici görsel sanatlar galerisinden biri haline getirmiştir. Tramway 4, bir stüdyo tiyatro, Tramway 5 ise ikinci büyük sergi mekânıdır. Binanın üst katında halka açık olan görsel sanat atölyeleri, kafe ve üst kat fuayesi bulunmaktadır.

Şekil 4.3 Tramway 2 mekânından görünüş (<http://www.zmarchitecture.co.uk/project-library/arts/tramway1.html>)

The Arches

The Arches, sahipsiz kalmış olan Glasgow merkez tren istasyonunun bir sanat mekânı haline getirilmesi ile oluşmuştur. Bina başlangıçta 1990 yılı Avrupa Kültür Başkenti kutlamaları için geçici bir sergi merkezi ve bazı tiyatro -sergi etkinliklerine ev sahibi olarak düşünülmüş ve 1990 yılının sonlarında etkinliklerin bitimiyle yeniden boşaltılmıştır. Andy Arnold tarafından alınan yapı oldukça nemli ve soğuk olduğundan sanatsal aktivitelere gerekli maddi yardım ne yerel kaynaklardan ne de sponsor işletmecilerden elde edilememiştir. Bu nedenle, sanatsal finansmanı sağlamak üzere yapının şu anki işlevini oluşturacak “gece kulübünde sahne sanatları” konseptine başvurulmuştur. Mekân, çağdaş görsel sanatlar ve sahne sanatları sergilenirken aynı zamanda gece kulübü olarak da hizmet vermeye başlamış ve kendi maddi desteğini kendisi oluşturmuştur.

Şekil 4.4 The Arches iç mekândan bir görüntü
(http://farm4.static.flickr.com/3340/3297110895_356feb8a27.jpg)

İstasyon binasının yenilenip yeniden işlevlendirilmesiyle oluşan binanın ana performans katında, tiyatro, canlı müzik etkinlikleri ve geçici sergiler için tasarlanmış esnek ve geniş performans alanları bulunmaktadır. Bu anlamda endüstri binalarının yapısı gereği oluşturulmuş geniş açıklıklar, sergi ve etkinlikler için oldukça ideal bir mekân yaratmaktadır. Bodrum kat ise soyunma odaları, depolama, teknik, tasarım ve üretim ofisleri ile sahne odalarını içerir. Eski Midland Sokak girişi geç saatlerde gece kulübünün, büyük konserlerin girişi ve dj gecelerinde özel giriş olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.5 The Arches ana performans katından görünüm (<http://www.top-ten-glasgow-guide.com/images/the-arches-glasgow.jpg>)

The Arches, günümüzde dinamik ve alışılmamış sergi salonları, tiyatrosu, ülkenin en iyi gece kulübüne ev sahipliği yapması, stüdyoları ve prova alanları sayesinde Avrupa'nın önde gelen çok işlevsel kültürel mekânlarından birisidir. İşletmenin en büyük amacı, yenilikçi sanatsal deneme konusunda İngiltere'nin önde gelen merkezi olmak ve aynı anda, her yaştan ve çeşitli kökenden insanlara erişilebilir olmaktır. Bu popüler sanat merkezi ve mekân her yıl yaklaşık 200.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Şekil 4.6 The Arches, gece kulübü (<http://midgie.list.co.uk/article/13106-the-arches/>)

The Arches, ülke çevresindeki diğer sanat mekânları için oldukça başarılı bir örnek teşkil etmektedir. Sanatsal yaratıcılık, deneme, eğitim ve eğitim çalışmaları ile iyi bir ticari işletmenin dinamik ve çok ilham verici ortamı bir araya gelmiş ve ortaya sanat ile eğlencenin harmanlandığı bir mekân çıkmıştır. Bu anlamda, her ne kadar zorluklarla karşılaşmış olsa da atıl ve işlevini yitirmiş istasyon binasının ülke çapında ses getirecek sanatsal çok işlevli bir mekân haline gelmesini sağlayan projesinin büyük başarıya ulaştığını söylemek mümkündür.

Royal Concert Hall

Glasgow Uluslararası Konser Salonu adıyla planlanan yapı, 1988 yılında inşa edilmeye başlanmış ancak teknik ve mali sorunlar nedeniyle, ancak AKB programı sayesinde Ekim 1990'da açılabilmiştir. Tamamlandıktan sonra kraliyet statüsü alan yapının adı da Glasgow Kraliyet Konser Salonu olarak değiştirilmiştir. Bina, mimar Sir Leslie Martin tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 4.7 Kraliyet Konser Salonu
(http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow_Royal_Concert_Hall)

Konser Salonu, Glasgow'un 1990 yılında AKB programı kapsamında kurmaya çalıştığı kültürel statünün parçalarından biridir. Kentin ana alışveriş bölgesinin kalbinde, Sauchiehall ve Buchanan Caddesi'nin kavşak noktasında konumlanan yapı, Mitchell Kütüphanesi'nin bitişiğinde bulunan ve 1962 yılında çıkan yangında yıkılan St Andrews Salonu'nun işlevini devralmak üzere tasarlanmıştır. Büyük maliyeti, zor yapım aşaması ve salonunun akustik yönetimi nedeniyle basından çok eleştiri almış olsa da bu yapı, yoksullukla geçen dönemin ardından gelen yenilenmenin sembolüdür.

2475 oturma kapasiteli ana odüoryum, yapının en büyük performans alanıdır. Salondaki diğer kültürel alanlar, 500 kişilik Strathclyde Süiti, sergi salonu ve Buchanan Süiti'dir. Bunun yanı sıra binada hediyelik eşya dükkanı, fuaye, yedi bar, kafe bar ve restoran da bulunmaktadır. Ana odüoryumun zeminine, yer altından geçen metronun gürültü ve titreşiminden korunmak amacıyla büyük bir lastik membran yerleştirilmiştir.

Glasgow Konser Salonu, klasik müzik, dünya müziği ve popüler müzik alanında konserlere ev sahipliği yapmaktadır. Sergilenen geçmiş performanslar arasında Moskova Devlet Orkestrası, St. Petersburg Filarmoni ve Viyana Filarmoni Orkestrası performansları da bulunmaktadır.

4.2.2 Dublin, 1991

Kentte, program dâhilinde yeni mimari oluşumlardan ziyade yenileme projelerine yer verilmiştir. Başlıca yenileme projeleri şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

- Temple Bar bölgesinin yenilenmesi ve gelişimi
- İrlanda Modern Sanat Müzesi'nin oluşumu
- Dublin Yazarlar Müzesi'nin oluşumu

Temple Bar Bölgesi

1990 yılında açılan yarışmayla yenilenmesine karar verilen Temple Bar Bölgesi, düşük kirali evlerin bulunduğu تنها bir yerleşim bölgesiyken kentin en popüler kamusal alanlarından biri haline gelmiştir.

Şekil 4.8 Temple Bar Bölgesi şematik vaziyet planı (Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs, 2007)

Temple Bar, kültür ağırlıklı yenileme projeleri kapsamında Avrupa Birliği yapısal fonundan faydalanmıştır. Dublin'in yeni kültür mahallesi olan bölgede İrlanda Fotoğraf Merkezi, çocuklar için kültür merkezi, İrlanda Film Enstitüsü, Temple Bar Çağdaş Müzik Merkezi, Arthouse Multimedya Merkezi, Temple Bar Galerisi, sanat merkezi, Gaiety Oyunculuk Okulu ve Viking Müzesi gibi 50'ye yakın kültürel kurum bulunmaktadır.

Oluşturulan yaya yolları, kültürel mekânlar ve yazın açık hava film gösterimleri, semt pazarı, moda ve tasarım pazarı, kitap pazarı gibi kamusal aktivitelere ev sahipliği yapan meydanlar sayesinde bölge, kentin en önemli festival alanlarından birisi olmuş ve canlı bir turistik alan halini almıştır. Bunun yanında nüfusu da yükselen bölgeye yapılacak yatırım potansiyelinde ciddi artış meydana gelmiştir. Kent ve Bölge planlamacısı Prof. Kvorning'e göre bu bölgenin yenilenmesi, kültürün eski sanayi kentlerinde meydana gelecek değişim için gereken gücü yaratan en önemli faktörlerden biri olduğunun kanıtıdır. (Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs, 2007)

Şekil 4.9 Temple Bar Bölgesi'nden bir görünüm (Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs, 2007)

Irish Museum of Modern Art* - IMMA

1991'de Taoiseach Charles J. Haughey tarafından açılan müze, İrlanda'nın modern ve çağdaş sanat açısından ilk ulusal kurumudur. Müze, kent merkezindeki 17. yüzyıla ait eski Kilmainham Kraliyet Hastanesi'nin yeniden işlevlendirilmesi sonucu oluşturulmuştur. Paris'teki Les Invalides'in stili esas alınarak düzenlenen hastane, resmi bir cepheye sahiptir ve büyük şık bir avlunun etrafına inşa edilmiştir. Binanın planı müze işlevi için elverişli mekânlar sunmaktadır. Yapının içindeki uzun koridorlar birbirine açılan ve sergi mekânları

* İrlanda Modern Sanat Müzesi

olarak kullanılan birçok küçük odalarla sonlanmaktadır. Hastane binasına ait ahırlar restore edilip büyütülerek sanatçı rezidansları olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.10 IMMA - avludan görünüş
(http://en.wikipedia.org/wiki/Irish_Museum_of_Modern_Art)

4.2.3 Madrid, 1992

Madrid, kentteki mevcut kurumların çalışmalarının tamamlanmasına ve aralarında işbirliğinde bulunmalarını sağlayacak bir program hazırlamıştır ve bu yaklaşımla, yeni kentsel çalışmalara ihtiyacı olmadığını ve mevcut durumuyla birinci sınıf bir Avrupa kenti olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır (Niksaloğlu, 2007).

4.2.4 Antwerp, 1993

Antwerp, AKB programını kent kültürünü pazarlama aracı olarak değerlendirmek istemiş ve bu amaçla sosyo-sanatsal projelere, ulusal ve uluslar arası kültürel etkinliklere odaklanmıştır. Mimari tasarım projeleri olarak büyük oranda restorasyon projelerine ağırlık verilmiştir. En önemli mimari projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Restorasyon projeleri kapsamında,

- Merkez Tren İstasyonu'nun restorasyonu
- Bourla Tiyatrosu'nun restorasyonu
- “Our Lady” Katedrali'nin restorasyonu
- Grand Bazaar'ın restorasyonu
- KB Kulesi'nin restorasyonu

Yeniden işlevlendirilen binalar kapsamında,

- St. Augustinus'un konser salonu olarak işlevlendirilmesi

Ek yapı projeleri kapsamında;

- Çağdaş Sanat Müzesi'nin genişletilmesi

Diğer;

- Kamusal alanda yenileme ve iyileştirme çalışmaları

4.2.5 Lizbon, 1994

Lizbon, kültürel etkinlik programının yanı sıra, mevcut kültürel binaların yenilenme projelerine odaklanmıştır ve bunu baş stratejisi olarak belirlemiştir. Dünya çapında umduğu etkiyi sağlayamamıştır. (Palmer/Rae, 2004). Kentteki en önemli mimari çalışmalar şunlardır:

Restorasyon projeleri kapsamında:

- Gösteri Merkezi Coliseum'un yenilenmesi
- Antik Sanatlar Müzesi restorasyonu
- Çini Müzesi restorasyonu
- Antropoloji Müzesi restorasyonu
- Chiado Müzesi restorasyonu
- Arkeoloji Müzesi restorasyonu
- Tivoli Sineması'nın yenilenmesi
- Culturgest gibi görsel sanat merkezlerinin yenilenmesi

4.3 1995 -2000 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri

4.3.1 Lüksemburg, 1995

Lüksemburg, AKB etkinliklerine iki kez ev sahipliği yapan tek kenttir. AKB programı sayesinde ve daha önceden planlanan pek çok binanın 1995'te tamamlanmasıyla kentte hedeflenen canlandırma hareketi sağlanmıştır. Kültür yılından sonraki süreç bir kültürel farkındalık dönemi olmuştur ve Lüksemburg'un ikinci defa AKB seçildiği 2007 yılına kadar olan zaman diliminde kent için büyük önem teşkil eden kültürel yapılanmalar söz konusudur. En önemli kentsel projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yenileme projeleri;

- Dükler Sarayı'nın yeniden açılması

Yeniden işlevlendirme projeleri;

- Casino Luxembourg – Casino Binası'nın çağdaş sanatlar forumu haline gelmesi
- Neumünster Manastırı'nın kültür ve sanat merkezi olarak yenilenmesi

1995- 2007 arası dönemde yapılan yeni kültürel mekânlar:

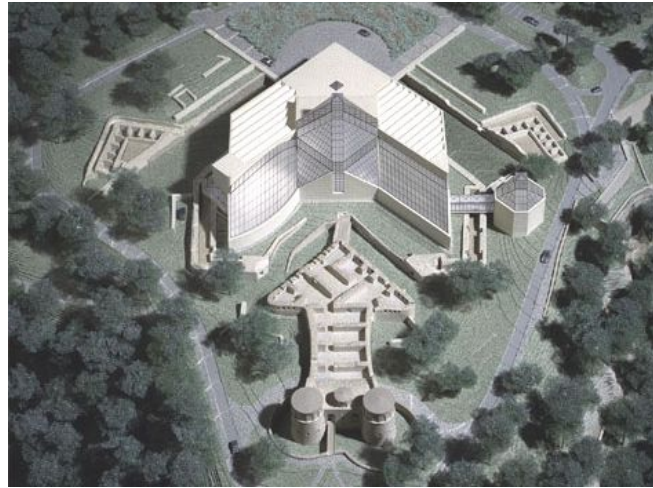
- MUDAM
- Lüksemburg Filarmonik Konser Salonu

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları.

MUDAM – Modern Sanatlar Müzesi

I.M.Pei tarafından tasarlanan bina 2006 yılında tamamlanmıştır. Modern sanatlar müzesi ve kültür merkezi olan MUDAM, Lüksemburg'un tarihi merkezinin bir köşesinde, orijinalde yay şeklindeki iç kaleyi çevreleyen dış sur kalıntılarının bulunduğu bir bölgede konumlanmaktadır. 45 derece kırık ve asimetrik v şeklinde bir geometriden oluşan binanın kollarından biri kalıntı temellerin üzerinde yükselmektedir.

Şekil 4.11 MUDAM vaziyet planı (<http://www.pcfandp.com/a/p/9022/1.html>)

Pei Cobb Freed & Partners'e (2010) göre, hem arazinin etkili kullanımı hem de zengin tarihten faydalanmak amacıyla sur kalıntıları ve yapılacak yeni binanın birleştirilmesi

hedeflenmiştir. Müzeye giriş mevcut tarihi hendeklerden birinin üzerinden geçen şeffaf yaya köprüsüyle sağlanmaktadır.

Şekil 4.12 MUDAM- ana giriş
(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e9/Mudam_05_jnl.jpg)

Bina, bal rengindeki kalker taşı ile kaplanmıştır. Sergi salonlarının yoğunlaştığı kuzey cephede minimal açıklıklar tercih edilmiştir. Güney cephe ise buna zıt olarak, tamamen camla kaplıdır ve hem kale duvarlarını hem de bunların ötesindeki tarihi şehir merkezini görmeye olanak verir.

Binanın güney bölümünde kalan tarihi Thungen kalesi SSMN* tarafından restore edilmiştir ve tarihi sergi mekânı olarak kullanılması düşünülmüştür. Buraya gelecekte yapılması planlanan bir köprü ile doğrudan ulaşım mümkün olacaktır (Pei Cobb Freed & Partners, 2010).

Şekil 4.13 MUDAM güney cephesi ve Thungen Kalesi
(http://www.easypedia.com/el/images/shared/6/62/Mudam_04_jnl.jpg)

* Service des Sites et des Monuments Nationaux

Müzede 345m² kış bahçesi ve cafe ile 310m² heykel galerisini de içine alan toplamda 2900 m² sergi mekânı, 725m² ana salon; 250m² fuaye; 250m² köprüyle ana binaya bağlanan skylit pavyonu; 128 oturma kapasiteli odüoryum; 850m² yönetim ve 310m² depolama alanları bulunmaktadır (Pei Cobb Freed & Partners, 2010).

Kış bahçesi ve heykel galerisi üç katlı binanın giriş katında yer almaktadır. Toprak altında bulunan diğer iki kattan ilkinde sergi mekânları, yönetim ve odüoryum bulunmaktadır. En alt katta ise koruma labratuarları, mekânîk odalar ve depolama birimleri çözülmüştür.

Şekil 4.14 MUDAM sergi mekânı (<http://www.luxembourg.co.uk/MUDAM/index.html>)

Lüksemburg Filarmoni Konser Salonu

Christian de Portzamparc tarafından tasarlanan, cephesi telleri gerilmiş büyük bir müzik aletini andıran çift çeperli binada 1500 oturma kapasiteli odüoryum, 300 oturma kapasiteli oda müziği konser salonu ve 120 oturma kapasiteli elektro akustik salon bulunmaktadır. Lüksemburg'un Kirchberg platosunda üçgen şeklinde bir arsada konumlanan yapının çevresinde ofis binaları ve Avrupa yönetim binaları yer almaktadır.

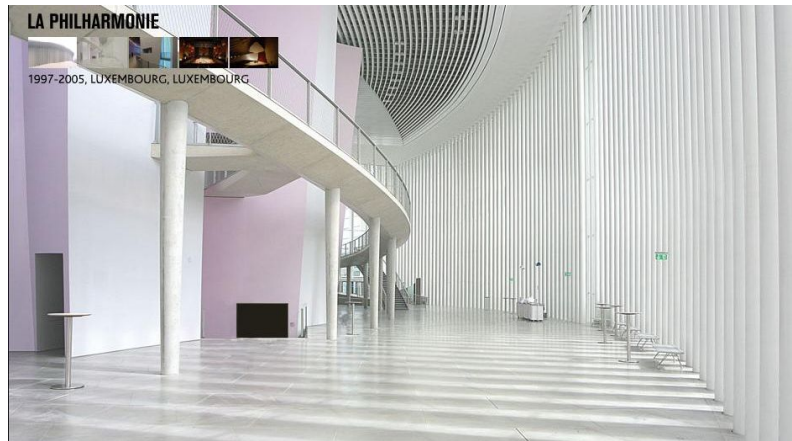
Şekil 4.15 Lüksemburg Konser Salonu (<http://www.onculture.eu/thumbnails%5C1089-3.gif>)

Pearman'a (2006) göre, konser salonu 1960'ların "Avrupa bürokrasisi binaları" arasında sıkılğan bir ifadeyle yer almaktadır ve çevresindeki beyaz kolonadla çevrelenmiş soğuk fuayelerinin aksine, sıcak bir atmosfere sahiptir. Binanın giriş cephesini saran 827 ince beyaz çelik kolon çevre filtresi görevindedir. Bu filtre ışığı içeriye başarılı bir şekilde dağıtırken insana bir balina tarafından yutulmuş hissi vermesi nedeniyle hem etkileyici hem de tehdit edicidir.

Şekil 4.16 Lüksemburg Filarmoni Konser Salonu (http://www.e-architect.co.uk/luxembourg/jpgs/la_philharmonie_luxembourg_acp08_1.jpg)

Bu filtre aşıldığında büyük odüoryum ve oda müziği salonuna giriş yapmak mümkündür. Büyük odüoryumda hem akustik hem de mekânsal nedenlerle balkonlu ve localı sekiz kule yapılmasına karar verilmiştir. Bu kuleler, orkestra çukurunu çepeçevre sarmaktadır.

Şekil 4.17 Lüksemburg Konser Salonu fuayesi (<http://www.chdeportzamparc.com/>)

Oda müziği salonu dışarı taşan bir hacimdir ve bükülmüş bir yüzeyin dışa patlatılması ile oluşmuştur. Bu yüzeyler hem sesin tek bir noktada toplanmasını önlemekte hem de eğrisel bir hacim sağlamaktadır.

Şekil 4.18 Oda müziği salonu (<http://www.chdeportzamparc.com/>)

4.3.2 Kopenhag, 1996

Kenti yeniden canlandırmak ve Danimarka kültürünü uluslar arası platforma taşımak amacıyla AKB programı stratejisi belirlenirken Glasgow örnek alınmış, kentsel yenileme projelerine ağırlık verilmiştir. Uygulanan kentsel ve mimari projeler, restorasyon çalışmaları Danimarka mimarisine olan ilginin artmasını sağlamış ve kent merkezinde oldukça olumlu etkiler oluşmuştur. Kentte uygulanan en önemli kentsel ve mimari projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeniden işlevlendirme ve bölgesel yenileme projeleri kapsamında,

- Holmen Tersane Bölgesi'nin yenilenmesi: 4 ulusal okul, Ulusal Film Merkezi, Mimarlık Merkezi, Ulusal Kütüphane ek yapısı (Siyah Elmas), torpido atölyelerinin yerine tiyatro binasının inşası.

- 19. yy'a ait bir hayvan pazarının sergi alanı olarak düzenlenmesi
- Eski elektrik santralinin (Turbinehallen) gösteri merkezi haline getirilmesi
- 13.yy'a ait bir manastırın kültür merkezi olarak yenilenmesi
- 1956 yılına ait bir evin Vega Konser Salonu olarak yenilenmesi

Yeni mimari tasarım projeleri kapsamında;

- Arken Modern Sanat Müzesi
- Ballerup bölgesinde yeni yerleşim birimi tasarımı
- The Other Opera Merkezi

- 16 ekolojik merkezin açılımı

Restorasyon projeleri kapsamında;

- Frederiksborg Şatosu'ndaki barok bahçelerin restorasyonu
- Kopenhag Şehir Müzesi'nin restorasyonu

Diğer projeler;

- Belediye Meydanı'nın düzenlenip kent merkezinde yeni bir park yapılması
- Kamusal alanlardaki parkların, aydınlatma elemanlarının ve tabelaların yenilenmesi

The Black Diamond (Extention of the Royal Library)*

Danimarka Kültür Bakanlığı tarafından 1993 yılında açılan bir mimarlık yarışması sonucunda Schmidt Hammer Lassen Architects, Kopenhag Kraliyet Kütüphanesi'nin uzantısı olan “Siyah Elması” tasarlamaya hak kazanmıştır. Holmen Tersane Bölgesi'nin yenilenmesi kapsamında bulunan bina, 1999 yılında tamamlanmış ve kentin kıyı kesiminde yer alan en önemli mimari simgelerden birisi haline gelmiştir.

Şekil 4.19 Siyah Elmas'ın nehirde görünümü (<http://shl.dk/eng>)

Siyah parlak granit ile kaplı dış cephesi, düzgün kesikleri andıran açıklıkları ve biçimsel özelliği sebebiyle siyah bir elması andıran kütüphane, uzantısı olduğu eski kütüphane ve içinde bulunduğu tarihi dokudan radikal biçimde ayrılmaktadır. Ne malzeme ne açıklık oranı ne de biçim bakımından tarihi dokudan izler taşımayan yeni yapı, kentteki modern mimariyi temsil etmektedir. Tamamlandığı yıldan bu yana kütüphane, modern mimarisi sayesinde pek

* Siyah Elmas (Kraliyet Kütüphanesi Uzantısı)

çok kentliyi ve turisti bölgeye çekmektedir ve Holmen Bölgesi'nin canlanmasında ciddi rol oynamıştır.

Şekil 4.20 Siyah Elmas ve hemen gerisinde yer alan eski Kraliyet Kütüphanesi
(<http://shl.dk/eng>)

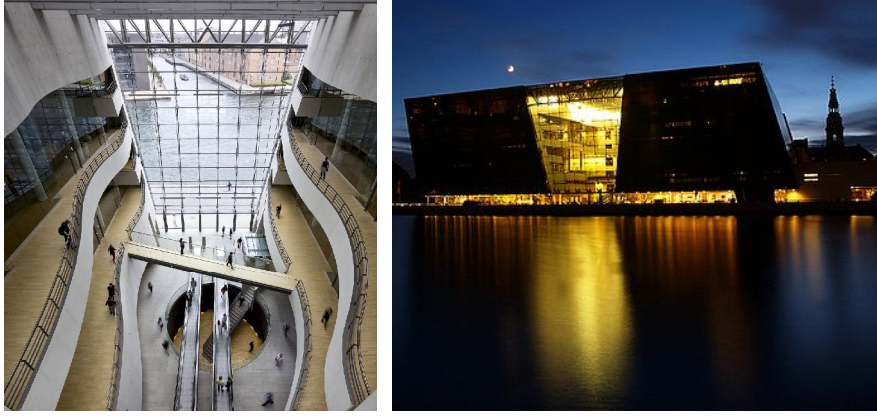
Yeni yapı, kıydan geçen ana trafik aksının üzerine bu aksı binanın içine alacak şekilde konumlandırılmıştır. Tasarıma dinamizm, hareket ve canlılık kazandıran bu aks sayesinde binanın modern strüktürü, aksı kullanan herkes tarafından algılanmakta ve bina, kentlileri içine davet etmektedir.

Şekil 4.21 Solda, Siyah Elmas vaziyet planı ve sağda, yol aksının bina içinden geçişi
(<http://shl.dk/eng>)

Siyah Elmas, bünyesinde kütüphane işlevine ek olarak, kafe, kitap satış birimi, sergi salonu, restoran, tiyatro, konser ve konferanslar için 600 oturma kapasiteli performans salonu ve çatı terasını barındırmaktadır ve bu sayede kentte sadece kitap kültürünün değil aynı zamanda görsel ve dijital sanat kültürünün de gelişmesini sağlamaktadır. (SHL Architects, 2010)

Yedi katlı düz siyah küp, geniş camlı bir atriyum tarafından iki parçaya bölünmüştür. Nehir manzarasının hissedildiği bu transparan ve merkezi bölüm kamusal işlevlerin büyük çoğunluğu barındırır ve gün ışığının iç mekâna alınmasını sağlar. (SHL Architects, 2010) Gece ise, sağır cephenin ortasında kalan atriyumun ışığı su üzerine yansyarak binayı kent için vazgeçilmez bir mimari mücevhere dönüştürmektedir.

Şekil 4.22 Solda: Siyah Elmas, atriyumun içmekândan görünümü ve sağda: Atriyumun gece görünümü (<http://shl.dk/eng>)

Siyah Elmas, kentliler, turistler ve öğrencilerin haftanın her günü 24 saat erişebileceği bir toplantı mekânı olarak tasarlanmıştır. Binanın çevresinde de kentlileri bir araya getirip kıyıyı daha yakından hissetmelerini ve birbirleriyle doğal bir etkileşim içine girmelerini sağlayan kamusal mekânlar oluşturulmuştur (SHL Architects, 2010). Kütüphanenin dış çevre ile iletişim kurmaya imkân sağlayan mimarisi ve çevresinde tasarlanan açık mekânlar, eğitimin, kültürel iletişimin, bilgilenmenin ve sosyalleşmenin en yeni formatını temsil etmektedir.

Şekil 4.23 Siyah Elmas'ın perspektifi (<http://shl.dk/eng>)

Arken Modern Sanat Müzesi

Arken Modern Sanat Müzesi, Kopenhag'ın kentsel gelişim planının bir parçası olarak oluşturulan bir projedir. 1960'larda kentsel yenilemenin ilk planlandığı dönemde, kentin merkezinden batı ve güney banliyölerine yoğun bir nüfus akışı olduğu tespit edilmiş ve yirminci yüzyılın ikinci yarısı boyunca, bu giderek artan nüfusa yönelik bir kültür merkezi yapılması gerektiği düşünülmüştür.

Bu temel düşüncenin ardından kentin 1996 yılında kültür başkenti olarak seçilmesiyle birlikte program kapsamında kentin 20 km güneyinde Ishøj banliyösünde yeni bir modern sanat müzesi tasarlanmasına karar verilmiş ve 1988 yılında uluslararası bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışmayı kazanan Danimarkalı mimar Søren Robert Lund, o sıralar hala mimarlık öğrencisi olduğundan tasarım üzerine pek çok tartışmalar yapılmıştır. Müze 1996 yılında tamamlanmış ve kültür yılında kraliçe tarafından kentlilere açılmıştır.

Şekil 4.24 Arken Modern Sanat Müzesi (<http://www.arken.dk>)

Arken Modern Sanat Müzesi, sergi mekânlarının yanı sıra heykel avluları, bir konser salonu ve bir restoran barındırmaktadır. Canlı bir organizma gibi araziye saran müze, içinde sergilenen eserlerle yarışacak ölçüde heykelsi bir mimariye sahiptir. Lund'un dekonstruktif tasarımı çarpıcı ve cesur olmakla birlikte bulunduğu çevreyle çok iyi bir uyum içerisindedir. 1980'lerde Avrupa'da akım haline gelen dekonstruktif mimarinin gereğince bir bütünü oluşturan tanımlı farklı elementlerin birbirlerinden koparılıp farklı bir bütün oluşturacak şekilde yeniden birleştirilmesiyle şekillenmiştir.

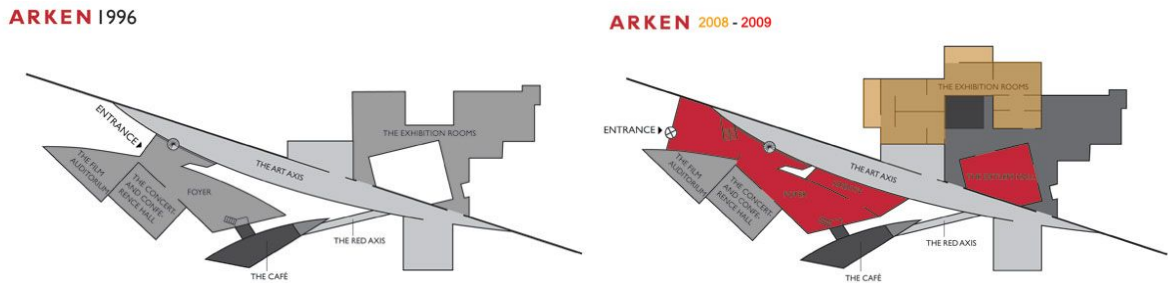

Şekil 4.25 Arken Modern Sanat Müzesi'nin kıyıdan görünüşü
(http://www.ishoj.dk/Files/Filer/kulturogfrid/Turist%20i%20Ishj/Turist_i_Ishoj_w.jpg)

Lund, yapıyı üç temel ölçüte göre tasarlamıştır. Bunlardan ilki yapının zemin katının bulunduğu arazinin eğim çizgilerinden yola çıkılarak oluşturulmasıdır. Yapı, arazinin topografyasına tam oturmaktadır.

İkinci ölçüt, yapının bulunduğu arazinin geçmişte suyun bir parçası olması ve yapının körfezle olan metoforik ilişkisinin açığa vurulmasıyla ilgilidir. Mimar bu sebeple tasarımında gemi metoforundan yola çıkmış ve yapının kıyıdan bakıldığında körfezde süzülen bir gemi hissini vermesini sağlamıştır. Taşıyıcıları açıkta bırakan yüksek tavanlı, gemi temalı dekoratif ve yapısal öğelerin bulunduğu iç mekânda da ziyaretçiler kendilerini dev bir yolcu gemisindeki sanat sergisinde gibi hissetmektedirler.

Üçüncü ölçüt ise yapının fonksiyonu ile ilişkilidir ve farklı sergilerin düzenlenebilmesine olanak sağlayacak ölçüde esnek bir biçimde olmasını sağlamıştır. Bu üç temel ilke müzenin 2008 ve 2009 yıllarında geçirdiği tadilat ve değişikliklere rağmen hâlâ belli ölçülerde hissedilebilmektedir.

Şekil 4.26 Arken Modern Sanat Müzesi'nin orjinal tasarımı ve yapılan eklentiler
(<http://www.arken.dk>)

Arken Modern Sanat Müzesi, yüksek duvarları, uzun koridorları, dar açılı iç mekânlarıyla açıldığı yıl kent içerisinde modern mimarinin simgelerinden biri haline gelmiştir ve içinde

modern sanatın sergilendiği bir modern sanat eseri olarak kabul edilmiştir.

4.3.3 Selanik, 1997

Selanik, AKB Programı kapsamında kentsel ve mimari projelere yer vermiş ve 300'ü aşkın proje gerçekleştirmiştir. Bu projelerin bir kısmı uluslar arası bir kısmı da ulusal mimarlık yarışmaları düzenlenerek oluşturulmuştur; ancak kültür yılını sembolize edecek ikonik bir yapı yapılmamış olmasının kültür yılının başarısını etkilediği düşünülmüştür. Her ne kadar tek başına bir bina kentteki kültürel yaşam standardının değişmesini sağlamasa da, sürece oldukça olumlu katkılarda bulunmaktadır. Bu anlamda Selanik için de kentin sembolü haline gelebilecek modern bir yapı eksikliği eleştirilmektedir (Deffner ve Labrianidis, 2005).

Program kapsamında yapılan kentsel projeler şunlardır:

Yeniden işlevlendirilen yapı projeleri kapsamında:

- Dendropotamou Sokağı ve Megas Alexandros Kışlası'nın dönüşümü (Niksaloğlu, 2007)
- Terpsithea Mahallesi ve Akriton Sokağı'ndaki tütün depolarının dönüşümü (Niksaloğlu, 2007)
- Pavlos Melas Kışlası'nın dönüşümü (Niksaloğlu, 2007)
- Strebeniotis Kışlası - Bizans Kalesi arasındaki bölgenin dönüşümü (Niksaloğlu, 2007)
- Liman bölgesindeki 5 antreponun müzik, tiyatro ve sergiler için kullanılması

Yenileme projeleri kapsamında (Palmer/Rae, 2004):

- Kıyı şeridinin düzenlenmesi
- 5 tiyatronun yenilenmesi
- Tren garı ve havaalanının yenilenmesi

Yeni kültürel mekân oluşumu kapsamında;

- Mülteciler, Folklor, Tarih Öncesi Antik Medeniyetler, Musevi Tarihi, Su ve Çağdaş Sanat ile ilgili yeni müzelerin açılması
- 15 yeni belediye kültür merkezinin açılması
- 8 yeni tiyatro yapılması

Diğer;

- Kamusal alanlardaki kentsel öğelerin, işaret tabelalarının yenilenmesi

- Kent merkezindeki ana caddelerin ve meydanların yenilenmesi, yayalaştırma, parklar ve mezarlıklarla ilgili çalışmalar.

4.3.4 Stokholm, 1998

Stokholm her ne kadar maddi kaynak kullanımındaki sıkıntılar nedeniyle uzun süreli bir etki yakalayamamış olsa da, AKB programı ile yeni kalıcı kültürel kamusal mekânlar elde etmiş ve gerçekleştirdiği projeler sayesinde, tasarım ve mimari bir imaj oluşturmaya başlamıştır. Kentte tasarım olgusu yeni bir anlam kazanmıştır ve AKB ile başlayan bu olumlu süreç sonrasında 2005 yılında kentte “Tasarım Yılı” kutlanmıştır. Program dâhilindeki en göze çarpan projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeniden işlevlendirilen yapılar kapsamında;

- Kıyı bölgesindeki ambarın Tensta Konsthall sergi alanı olarak kullanılması

Yenileme projesi olarak;

- Heykel Evi’nin yenilenmesi

Yeni kültürel bina inşası;

- Stokholm Modern Sanat Müzesi (müze daha önceden planlanmış, 1998’de açılmıştır.)

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları

4.3.5 Weimar, 1999

Kent, 1995 -1999 yılları arasında büyük bütçeler ayırarak kentsel projelere odaklanmış, AKB programında da bu tür çalışmalara geniş yer vermiştir; ancak bazı mekânların efektif kullanılmamış olması nedeniyle istenen uzun süreli olumlu etki yakalanamamıştır. Program kapsamında, kentte yeni caddeler ve meydanlar, parklar inşa edilmiş, Weimar’ın klasik miras alanları, istasyon, üniversite, hastane ve müzeler yenilenmiştir. En göze çarpan projeler ise şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni inşa edilen yapılar;

- Kongre Merkezi
- Gençlik Merkezi

Yenileme projeleri;

- Alman Ulusal Tiyatrosu'nun yenilenmesi
- Kent arşiv binasının yenilenmesi
- Weimar Tren İstasyonu'nun yenilenmesi

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirilme çalışmaları

4.4 2000 Yılında Avrupa Kültür Başkentleri

4.4.1 Avignon, 2000

Avignon'un Avrupa Kültür Merkezi olmasının kente getirdiği en büyük katkı, program dâhilinde oluşturulan Yvon Lambert Çağdaş Sanat Müzesi olmuştur. Her ne kadar meşhur Avignon Köprüsü'nün yenilenmesi ve Barthelasse Adası'na yeniden bağlanması projesi gündeme geldiyse de, bu strüktürün kentin en önemli sembollerinden biri olması nedeniyle medyada geniş yer bulmasının ardından yapılan halk referandumundan olumsuz oy almış ve iptal edilmiştir. Program dâhilinde gerçekleştirilen en önemli kentsel tasarım projeleri şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni kültürel yapı;

- Yvon Lambert Çağdaş Sanat Müzesi

Restorasyon ve gelişim projeleri kapsamında;

- Papalar Sarayı'nın bazı bölümlerinin restorasyonu
- Barthelasse Adası'nın gelişimi
- Saint Bénédet Köprüsü çevresindeki kamusal alanın iyileştirilmesi

Diğer;

- Aydınlatma elemanları ve işaret tabelalarının iyileştirilmesi

4.4.2 Bergen, 2000

Kentsel ve mimari gelişim projeleri Bergen'nin AKB programındaki birincil hedefi olmamıştır. Buna rağmen, 1990'lı yıllarda inşa edilen yeni bir takım kültürel binalar AKB programı düşünülerek tasarlanmıştır. Yenileme ve restorasyon çalışmaları, kamusal mekân oluşumları ve yeni kültürel binaların oluşturulduğu projeler içinde en önemlileri şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni kültürel merkezler;

- Coastal Culture Centre *
- Yeni Bergen Sanat Müzesi

Yenileme projesi;

- Uluslar arası Bergen Tiyatrosu'nun yenilenmesi

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları

4.4.3 Bologna, 2000

Bologna kenti AKB programı kapsamında kent yönetimi ve kültür bakanlığı arasında varılan bir uzlaşma sonucunda kentsel ve mimari anlamda sadece yenileme ve tarihi eserlerin kültürel işlevlerde kullanılmasına yönelik projelere yer vermiştir. Pek çok tarihi eser yenilenmiş ve bazıları kültürel etkinlikler için kullanılmaya başlanmıştır. Bu kültürel altyapı gelişimi kentin süreçten elde ettiği en büyük kazanım olmuştur. En göze çarpan projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004);

Restorasyon projeleri kapsamında;

- Sala Borsa Kütüphanesi'nin açılması
- Re Enzo Sarayı'nın yenilenmesi
- Sanguinetti Sarayı'nın yenilenmesi

Yeniden işlevlendirme kapsamında;

- Salara Görsel Sanatlar Merkezi (eski tütün fabrikasının sanat merkezi olarak yenilenmesi)
- Santa Cristina Manastırı'nın kültürel etkinlikler için yenilenmesi

4.4.4 Brüksel, 2000

Brüksel AKB kapsamında sadece programa özel projeler tasarlamamakla beraber, birçok kentsel proje bu sayede hızlanmıştır. En dikkat çeken projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeniden işlevlendirilen yapı projeleri;

* Kıyı Kültürü Merkezi

- Müzik Enstrümanları Müzesi'nin (eski bir perakende satış binasında) açılması
- Vanderborght binasının yenilenerek önce Brüksel 2000 Merkezi sonra da sanat merkezi olarak kullanılması

Restorasyon projeleri;

- Albertine Bahçesi'nin restorasyonu
- Büyük Saray'ın içinin restorasyonu ve çevresinde yenileme çalışmaları
- Palais des Beaux-Arts'ın* yenilenmesi
- Flagey Binası'nın restorasyonu

Yeni kültürel mekân oluşumu olarak;

- Place Royale altındaki arkeolojik sitin açılması

Bölgesel yenileme projesi;

- Mont des Arts Bölgesi'nin** yeniden planlanması

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları

4.4.5 Krakov, 2000

Kentte genellikle yenileme projelerine ağırlık verilmiş ve hiçbir yeni kültürel mekân oluşturulmamıştır. Kentin ihtiyacı olan yeni kültürel mekânların yapılmamış olması çok eleştirilmiştir. Yeni bir konser salonu tasarlanmak istenmiş ama çabalar sonuçsuz kalmıştır.

Kentte yapılan yenileme projeleri şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

- Kültürel Bilgi Merkezi'nin yenilenmesi
- Villa Decius Saray ve Park Kompleksi'nin yenilenmesi
- Mühendislik Müzesi'nin yenilenmesi
- Şehir surlarının bir bölümünün yenilenmesi

* Güzel Sanatlar Sarayı

** Sanat Tepesi

4.4.6 Helsinki, 2000

Kent, kentsel ve mimari projelere AKB programında öncelikli yer ayırmama kararı almıştır ve bu sebeple sadece tarihi yapıların restorasyonlarını ve kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Program için gerekli etkinlikler 1999 yılında AB'ye başkanlık eden kentte daha önceden inşa edilen Kiasma Modern Sanat Müzesi ve Tenis Sarayı Müzesi gibi kültürel binalarda gerçekleştirilmiştir. Kentte kültür yılını hatırlatan hiçbir somut simge olmayışı eleştirilere neden olmuştur (Palmer/Rae, 2004). Program kapsamındaki projeler:

Restorasyon projeleri;

- Kentin odunla ısınan son halk saunası olan Kotihaju Saunası'nın restorasyonu

Diğer;

- Kamusal alanda iyileştirme ve ışıklandırma çalışmaları

4.4.7 Prag, 2000

Kentte program kapsamında özel projelere yer verilmemiştir. Bazı kültür mekânları 2000'de açılmış olmalarına rağmen bunların tasarlanma kararları ve fikirler daha önceki yıllara dayanmaktadır. Yine de kültürel yıldan kalan en büyük gelişmeler, 2000 yılında açılan müzeler, müzelere yerleştirilen kalıcı sergiler ve mimari restorasyon çalışmaları olmuştur. Gerçekleşen bazı önemli projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004);

Restorasyon projeleri;

- Astronomi Kulesi'nin restorasyonu
- Clementinum'un Barok Salonu'nun yenilenmesi
- Müller Villası'nın restorasyonu
- Hvezda Yaz Evi'nin restorasyonu
- Mala Strana bahçelerinin yeniden inşası

Yeni açılan kültürel mekânlar;

- Prague Automuseum projesi (fikir 1957'ye dayanmaktadır)
- Popüler Müzik Müzesi ve Arşivi

Diğer;

- Kamusal mekânlarda iyileştirme çalışmaları

- Vitkov Anıtı'nın ve çevresindeki parkın kullanımıyla ilgili mimarlık yarışması düzenlendi.

4.4.8 Reykjavik, 2000

Reykjavik, AKB programı için özellikle büyük projelere öncelik vermeme kararını almıştır. Bu sebeple sadece yenileme projeleri yapılmıştır. Daha önceden tasarlanan bazı kültürel mekânlar da kültür yılı dolayısı ile hız kazanmış ve 2000'de açılmıştır. Kentin kültürel altyapısını geliştirmek için bir fırsat olan bu yılda, Krakov 2000'deki gibi, yeni projeler geliştirilmemiş olması eleştirilmiştir. En önemli kentsel projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yenileme projeleri;

- Eski Ulusal Kütüphane ve Arşiv binasının “Kültür Evi” olarak yeniden açılması
- Yenilenen “Liman Evi”nde Reykjavik Sanat Müzesi'nin şubesinin açılması

Yeni mimari projeler;

- Reykjavik Kent Kütüphanesi'ni, Reykjavik Müzesi'ni, Reykjavik Fotoğrafçılık Müzesi'ni ve Reykjavik Belediye Arşivleri'ni içeren binanın Nisan 2000'de açılması

Diğer;

- Kamusal mekândaki tabela ve aydınlatma elemanlarının yenilenmesi

4.4.9 Santiago de Compostela, 2000

Kente belirli dönemlerde hac ziyareti gerçekleştirilmesi sebebiyle kamu idaresi tarafından kent merkezine 1990'larda tarihi binaların yenilenmesi, yayalaştırma ve sokakların temizlenmesi için fonlar sağlanmıştır. Bu nedenle AKB programı için yeniden kentsel gelişim projelerine talep olmamıştır. En önemli kentsel projeler şunlardır (Niksaloğlu, 2007):

- Kentteki yeşil alan ve kamusal alanların iyileştirilmesi
- Kent merkezinde yeni otoparkların açılması

4.5 2001 -2005 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkentleri

4.5.1 Porto, 2001

Porto'nun AKB sürecindeki en temel amacı, uluslar arası profilini yükseltmek ve kültür yılındaki organizasyonlardan faydalanarak kentsel yenileme sağlamaktır. Bu sebeple, AKB programında kentin kültürel imajının gelişiminin yanında fiziksel çevrenin gelişimine de çok

önem verilmiş ve bu kapsamda kentsel ve mimari yenileme projelerine yatırım yapılmıştır.

Porto Kültür Bakanlığı ve Porto Belediyesi tarafından AKB programını yönetmek için “Porto 2001” adında bir organizasyon kurulmuştur ve bu organizasyonun farklı kentsel ve kültürel projeleri kent içinde uygulaması hedeflenmiştir. (Yapı Dergisi, 2005, 284: 71). Kentte, kamusal mekân üretimi, kültürel ve kültürel olmayan tarihi binaların restorasyonları, ulaşım da düzenleme gibi projelerin yanında yeni kültürel mimari yapıların oluşumu da söz konusudur.

Porto, özellikle kamusal açık alanlar üzerinde durarak buralarda sanatsal atölyeler kurmuş, böylece kamusal mekândaki etkinliklerin bir festival havası oluşturarak kentsel yenileme ve gelişime destek vermesini sağlamıştır (Enginöz, 2008). Kentteki en önemli projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni tasarım projeleri kapsamında;

- Casa da Musica

Yeniden işlevlendirme ve gelişim projeleri kapsamında;

- Eski kent hapishanenin yeniden geliştirilerek Portekiz Fotoğrafçılık Merkezi olarak kullanılması
- Animasyon Evi’nin oluşumu
- Kent merkezindeki “Baixa Portuense” bölgesinin, ticareti güçlendirmek, yeni bir genç nüfusu çekmek, güvenliği sağlamak ve imajın geliştirilmesi amacıyla yenilenmesi

Restorasyon projeleri kapsamında;

- Soares dos Reis Ulusal Müzesi’nin restorasyonu
- Carlos Alberto Ulusal Tiyatrosu’nun restorasyonu
- Almeida Garrett de Vitoria Kütüphanesi’nin restorasyonu
- Porto Orkestrası’na ev sahipliği yapan S. Bento da Vitoria Manastırı’nın yenilenmesi

Diğer projeler;

- Kent Parkı Caminhos do Romantico dâhil olmak üzere kamusal alanın ve yeşil alanların yenilenmesi; yeni yollar ve otopark alanlarıyla kent içinde hareketliliğin ve erişimin iyileştirilmesi (yaklaşık 35 yol ve meydan yeniden geliştirildi)

Casa Da Musica*

AKB projesi kapsamında, kentin tarihi merkezi olan “The Rotunda da Boavista”da yeni bir konser salonunun yapılmasına karar verilmiştir. OMA Mimarlık Bürosu’nun da bulunduğu beş dünyaca ünlü büronun katıldığı sınırlı bir yarışma düzenlenmiştir ve tasarımcıları arasında Rem Koolhaas’ın da yer aldığı OMA, tasarımıyla birinci olmuştur. Bina 2005 yılında tamamlanmış, kültürel yılın simgesi olmuş ve kentin en önemli kültürel yatırımı haline dönüşmüştür. New York Times tarafından Rem Koolhaas’ın en çekici binası olarak nitelendirilmiş olan bina aynı zamanda Porto kentinde tamamen müzik için tasarlanmış ilk yapı olma özelliğindedir.

Şekil 4.27 Casa Da Musica güney cephesi (Yapı Dergisi, 2005, 284: 72)

OMA, yeni yapılacak konser salonunun tarihi bölgeyle bütünleşmesini seçmiştir. Bölgenin tarihi parkıyla ilişkili, ama yeni oluşturulan meydanda tek başına duran müstakil bir yapı tasarlanmıştır. Konser salonu, üç ayrı kent bloğu tarafından çevrelenmektedir. Konsepti sayesinde simgesellik, görünürlük ve erişim aynı anda çözüme kavuşmuştur. Süreklilik ve zıtlık temaları sayesinde, tarihi park eski ve yeni Porto arasındaki bir bağ olmaktan çok, her iki bölgenin kesiştiği, çarpıştığı ve hatta karıştığı pozitif bir alan haline dönüşmüştür (Yapı Dergisi, 2005, 284: 71).

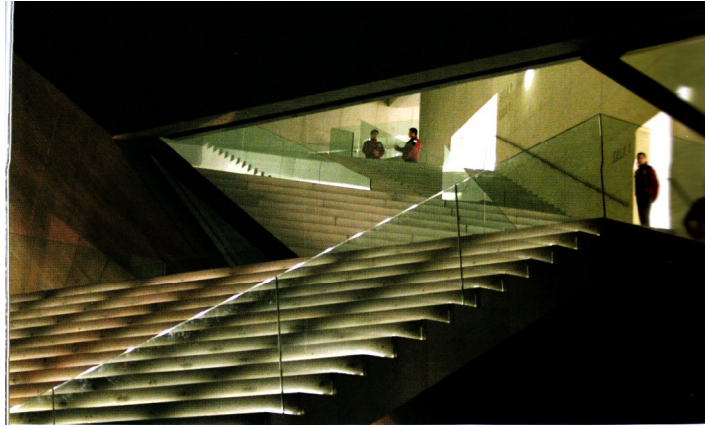
Binanın kütlesi, birleşen iki ayakkabı kutusu ve bunların keşiştiği parçalardan oluşmaktadır. Asimetrik biçimli yapı toprak altında 3 ve zemin kotu üzerinde sekiz kat yüksekliğindedir. Girişte ziyaretçileri 30 metre yüksekliğindeki giriş holü karşılamaktadır.

* Müzik Evi

Şekil 4.28 Casa Da Musica ve tarihi parkın ilişkisi (Yapı Dergisi, 2005, 284: 71)

Toplamda 22.000 metrekare olan müzik evi biri 1300 oturma kapasiteli, diğeri ise 350 oturma kapasiteli iki adet odüoryum bulunmaktadır. Bunun dışında yapı, sekiz adet kayıt mekânizmalı prova odası, müzik ürünleri satış birimi, VIP salonu, 600 araçlık otopark, çatı teraslı bir restoran ve eğitim bölümlerini de barındırmaktadır.

Şekil 4.29 Casa Da Musica fuaye (Yapı Dergisi, 2005, 284: 78)

Büyük odüoryumu çevreleyen fuayede bulunan merdivenler, yürüyen merdivenler ve platformlar bütün kamusal mekânları birbirine bağlamaktadır. Bu döngü sayesinde, festivallerde simultane performanslar sergilenebilmektedir.

Şekil 4.30 Casa Da Musica batı görünüşü
(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Casa_da_musica.JPG)

Casa Da Musica, görsel ve mekânsal olarak konvansiyonel iç mekânları kadar dış cephesiyle de ünlüdür. Özel bir beton karışımı uygulanan cephede, odüoryumların pencereleri için oluklu camlar kullanılmıştır. Malzeme seçiminde Portekiz’e özgü yerel malzemeler seçilmiş ancak bunlara yeni yorumlar katılarak özgünleştirilmiştir.

Şekil 4.31 Casa Da Musica parktan görünüş (Yapı Dergisi, 2005, 284: 73)

4.5.2 Rotterdam, 2001

II. Dünya Savaşı sırasında ağır hasar gören Rotterdam, kendini son altmış yılda yenilemeye çalışmıştır. Savaş sonrasında kendini toparlayarak dünyanın sayılı liman kentlerinden biri halini almıştır. Kent, Amsterdam ile sürekli bir rekabet içindedir. 1992- 1994 yılları arasında kentin imajının kültürel festivaller, mimarlık, fotoğrafçılık ve tasarım ile özdeşleştirilmesi doğrultusunda bir stratejik pazarlama planı oluşturulmuştur (Richards ve Wilson, 2004).

Buna bağılı olarak on yıllık bir süreç içinde kentte kültürel ve diğler altyapı alanlarında ciddi yatırımlar yapılmış olması nedeniyle AKB programı kapsamında kültürel altyapı konusu öncelikli hedefler arasına alınmamıştır. Buna rağmen kentte yeni kültürel mekân oluşumlarından yenileme projelerine kadar pek çok mimari müdahale söz konusudur.

Yapılan araştırmalara göre, yapılan kentsel müdahaleler sonucunda, kente gelen ziyaretçiler arasında kentin imajını modern mimari ile özdeşleştiren kişi sayısı 2000 yılında % 69'dan (WEMAR araştırması) AKB yılında % 80'e (Rotterdam Culturele Hoofdstad araştırması) ulaşmıştır (Richards ve Wilson, 2004).

Kent, kültür yılında kendine özgü yeniden yapılanma sürecini, sadece eskiyi yeniden inşa ederek nasıl bir mimari türün ortaya çıkacağını, 50 yıl gibi kısa bir süre zarfında nasıl yeniden toparlandığını tüm dünyaya göstermek istemiş bunun yanında azınlıkların kültürüyle kontak kurmayı ve gençlerin kültürünü geliştirmeyi hedeflemiştir (Palmer/Rae, 2004).

Kentte en göze çarpan projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeni oluşturulan kültürel merkezler ve diğler tasarım projeleri;

- Çocuklar için "Villa Zebra" kültür merkezinin yaratılması;
- Bir kaykay parkı ve bir heykel parkının oluşturulması;
- "Parazit" deneysel konut projesi
- De Boompjes kıyı şeridi için sergiler ve tasarımlar

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- Las Palmas (eski depo binasından kültür merkezi haline getirilmiştir.)

Yenileme projeleri;

- Luxor Tiyatrosu'nun yenilenmesi (Fikir, AKB programı öncesinde mevcuttur)
- Tramvay ve metro sisteminin geliştirilmesi; kent içindeki ve dışındaki trafik yollarının yapımı
- Su projesi yenilemeleri ve kanalların etrafında sanat projeleri

Diğler projeler;

- Kamusal alanlarda çeşitli elemanların yenilenmesi

Las Palmas Kültür Merkezi ve “Parasite”*

Şekil 4.32 Las Palmas Binası’nın görünüşü
(<http://www.mimoo.eu/projects/Netherlands/Rotterdam/Las%20Palmas>)

Wilhelminakade Bölgesi’nde bulunan ve 1953 yılında Van den Broek & Bakema tarafından Holland America Line için tasarlanmış eski depo binası kültür yılı boyunca büyük iç mekânlarında pek çok sergiye ev sahipliği yapmıştır. 2003 yılında kentin mekânsal kalitesini arttırmak amacıyla depo, Benthem Crouwel Architekt tarafından bir kültür merkezi haline getirilmiştir.

Savaş sonrası dönemde kentte ayakta kalmayı başarmış az sayıda binadan birisi olan Las Palmas, kentin kültürel-tarihsel ve mimari değeriinin nadir tanıklarındandır. Bu sebeple, proje kapsamında binanın orijinal dış cephesi çok fazla müdahale edilmeden yenilenerek eski atmosfer korunmaya çalışılmıştır. Ticari ve kültürel işlevleri birarada barındıran yapı, günümüzde Hollanda Fotoğraf Müzesi olarak hizmet vermektedir. Bunun yanı sıra binada yeni medya okulu, etkinlik salonu, balık restoranı ve çatıda gayrimenkul geliştirici merkez ofisi bulunmaktadır.

AKB programı kapsamında geliştirilen bir diğer mimari proje olan Kortknie Stuhlmacher Mimarlık tarafından tasarlanan Las Palmas Parazit Deneysel Ev Projesi de bu binanın restorasyonundan önce asansör şaftında konumlanmıştır ve kültür yılı boyunca “parazitlik” yaptığı ana binanın 3 boyutlu logosu halini almıştır. Projenin amacı, kt kentsel doku içinde daha önceden terk edilmiş mekânlardan yenilikçi bir biçimde yararlanmayı öngören deneysel konut prototipleri oluşturmaktır. "Parazit"ler, alışılmamış kentsel durumlar için geliştirilmiş tesisatı var olan bir yapıya eklemlenebilen hafif, esnek, düşük maliyetli, sürdürülebilir

* Parazit

prefabrik konut nesneleridir ve çeşitli uluslardan 30 genç mimara tasarlatılmıştır. Mevcut prototip, kanalizasyon, su ve elektriğini Las Palmas binasının mevcut tesisatlarına bağlanarak kullanmaktadır (Detail Dergisi, 2002/3: 185). Geçici karakterine rağmen proje Las Palmas’a çok iyi uyum sağlamış ve 2005 yazına kadar kaldırılmayarak çeşitli aktivitelerde kullanılmıştır.

Şekil 4.33 Las Palmas Paraziti (<http://www.wayfaring.info/2009/12/03/parasite-las-palmas-rotterdam-nl/>)

4.5.3 Brugge, 2002

2002 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilen Brugge, Antwerp ve Brüksel’den sonra Belçika’nın AKB seçilen üçüncü kentidir. Hükümetin öncelikli hedefi, kentin aktif ve modern bir kültür kenti imajına sahip olmasını sağlamaktır. Bu amaçla, program kapsamında bir takım mimari projelere de yer verilmiştir. Kiliseler, kent tiyatrosu ve müzik akademisi gibi tarihi yapılar restore edilmiş, ışıklandırmalar yapılmış ve kamusal mekânlar düzenlenmiştir. Tüm bunlara ek olarak yeni yapılar ve geçici pavyonlar inşa edilmiştir. Kentte göze çarpan en önemli projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004);

Yeni tasarım projeleri kapsamında;

- Concertgebouw Konser Salonu
- Toyo Ito Pavyonu
- Coupure’ün üzerine, eski kent civarındaki patikayı tamamlamak için yeni bir yaya köprüsü yapılması

Bölgesel yenileme projeleri kapsamında;

- “Kanaaleiland” turist bölgesinin otopark, yeni bir köprü, konaklama yeri ve diğer donatılarla birlikte yeniden tasarlanması

Restorasyon projeleri kapsamında;

- Our Lady Kilisesi’nin restorasyonu
- Kent Tiyatrosunun restorasyonu
- Belediye Binası restorasyonu
- Müzik Akademisi restorasyonu
- Burg’daki konsey ofisleri restorasyonu
- Ortaçağ’a ait hastane koğuşları restorasyonu

Diğer;

- Kamusal alanlarda iyileştirme çalışmaları

Concertgebouw Konser Salonu

Yapı, Paul Robbrecht ve Hilde Daem tarafından tasarlanmıştır. Kentte Het Zand Bölgesi’nde bulunan istasyon binasının zarar görmesi sebebiyle, bölgede kullanılmayan ciddi bir kentsel boşluk oluşmuştur ve bu kentsel açıklığın kültür için değerlendirilmesine karar verilmiştir. Yapının Brugge 2002 açılışına yetişebilmesi için çok yoğun bir inşaat programı uygulanmıştır. Her ne kadar bu acelenin dezavantajları olsa da sonuçta yapı istenen tarihte tamamlanmıştır ve kültür yılının en büyük başarısı kabul edilmiştir.

Şekil 4.34 Concertgebouw Binası (<http://www.robberchtendaem.com/>)

Robbrecht ve Daem, hem şehrin mevcut yapısına saygılı ve uyumlu hem de kültürel yenilenmeyi simgeleyecek yenilikçi ve çağdaş bir tasarım arayışına girmişlerdir. Tasarımcılar, binayı bir “organ” olarak tanımlamaktadır. Tıpkı bir organ gibi yapının da karmaşık bir vücut

gibi işleyen şehirde kendine yer edinmesi gerekmektedir. Yapının tasarımında öne çıkan anahtar kelimeler, açıklık, macera, yenilik, modernite, güvenlik ve aynı zamanda da işlevselliktir.

Görsel anlamda bina, göze aynı anda hem küçük hem de büyük gelmektedir. Binanın kütlesi bütün bir kompozisyon oluşturmak üzere bir araya getirilen yüzeylerin titizlikle derlenmesi ile oluşmuştur. Yapı, kontrollü, yekpare ama dinamik heykel görünümüne bir formdadır. Cephelerde ve çatıda yapının yekpareliğini öne çıkartan kırmızı pişirilmiş toprak levhalar kullanılmıştır (Robbrecht ve Daem, 2010). Bu geleneksel malzeme yapının şehir dokusu içine çok daha rahat eklemlenmesini sağlamıştır.

Şekil 4.35 Concertgebouw Konser Salonu'nun kentle ilişkisi
(<http://www.robbrechtendaem.com/>)

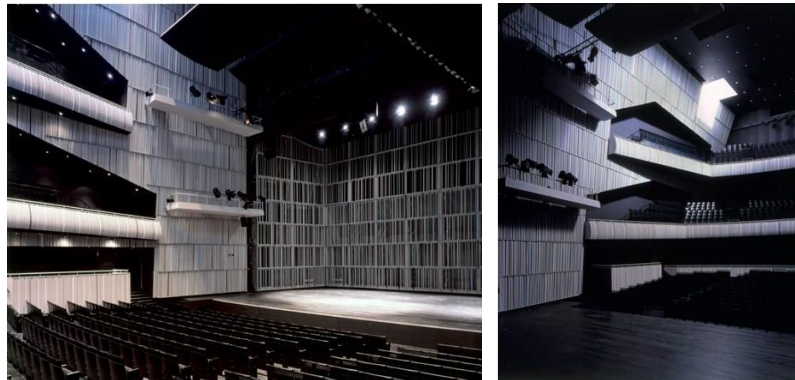
Konser salonu olarak hizmet veren bina, 50 metreye 120 metredir. Ana giriş kapısının pozisyonu dikkatle seçilmiştir. Vestiyerli resepsiyondan fuayeye ve oradan da odütoryuma giden rota oldukça canlı ve dinamiktir. Şaşırtıcı mekânsal dizilerin bir araya gelmesiyle ziyaretçiler giriş kapısından sonra üst kata doğru yönlendirilirler. Burada ziyaretçileri karşılayan fuaye dikey boşluklarla bağlanmış pek çok mekândan oluşmaktadır. Üst fuaye kentsel peyzajı çerçeveleyen geniş açıkları ile şekilsel olarak açılmış bir çift kola benzer. Bu geniş açıklıklar, iç mekân ve şehir arasında görsel bağın kurulmasını sağlayan en önemli mimari elemanlardır. Güney bölümündeki pencerelerde kullanılan renkli camlar da fuayeye ilginç bir atmosfer katmaktadır (Robbrecht ve Daem, 2010).

Şekil 4.36 Concertgebouw, fuaye (<http://www.robbrechtendaem.com/>)

1300 koltuk kapasiteli büyük konser salonu da bu ana kütle içinde yer almaktadır. Caz alanındaki büyük gösteriler, klasik müzik performansları, müzikal tiyatrolar ve diğer görsel sanat gösterileri bu salonda yapılmaktadır. Salonda çok iyi bir akustik oluşturulmuştur. Seyircilerin müziği yakından algılayabilmeleri için seyirciyle sahne arasındaki en uzun mesafe 30 metre tutulmuştur. Tırtıklı alçı panellerle kaplanmış açılı yan duvarlar da sahne performansını arttırmıştır (Robbrecht ve Daem, 2010).

Roma Pantheon, içeriye sızan gün ışığının gücü ve sihri ile yüzyıllar boyunca mimarlar için hayranlık verici olmuştur. Bu yapıda da aynı etki yakalanmak istenmiştir ve bu amaçla odüoryumun tavanındaki iki ayrı açıklıktan gün ışığının içeri girmesi sağlanmıştır. Bu etki salona heykelsi bir hava katarak ziyaretçiler için farklı bir atmosfer yaratmıştır (Robbrecht ve Daem, 2010).

Şekil 4.37 Concertgebouw, ana konser salonu görüntüleri (<http://www.robbrechtendaem.com/>)

Ana kütlede ayrı, hem bağımsız hem de bütünün bir parçası gibi algılanan ve "Fener Kulesi" olarak adlandırılan, 28 metre yüksekliğinde 8 katlı bir kule bulunmaktadır. Bu kule, hem Het

Zand Bölgesi'ni tanımlamakta hem de binanın hemen önündeki meydana bir karakter kazandırmaktadır. Kulede, 350 koltuklu oda müziği salonu, bilgi merkezi, toplantı salonu ve çatı terası da olan bir restoran bulunmaktadır.

Oda müziği salonunun mekânsal düzeni, İtalyan Palazzo'yu referans alan düzendedir. Bu mekân, avluya bakan bir spiral sarmal şeklinde yükselen açık kutu mekânların sardığı ve etrafından yaya geçişlerinin mümkün olduğu bir avlu şeklindedir. Bu cesur salon, hem dinleyiciler hem de müzisyenler için ilginç deneyimler oluşturmaktadır (Robbrecht ve Daem, 2010).

Şekil 4.38 Concertgebouw, kule içindeki oda müziği salonu
(<http://www.robbrechtendaem.com/>)

Brugge Pavyonu

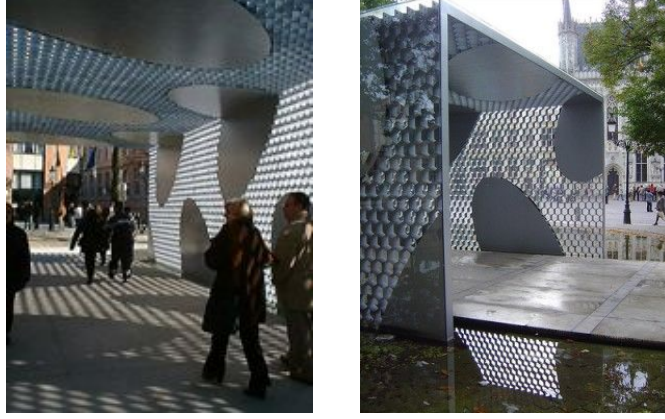
Japon mimar Toyo İto tarafından tasarlanan pavyon, Roman etkileri görülen tarihi katedralin önündeki daire şeklindeki sığ su öğesinin üzerindeki alüminyum bir köprü formundadır. Pavyon bir süreliğine geçici olarak öngörölmüş olmasına rağmen kentlilerden gördüğü yoğun ilgi sebebiyle kalıcı olmuştur.

Şekil 4.39 Brugge Pavyonu (<http://www.epse.org/applications.php?type=4&app=39>)

Köprü, kentin tarihi yönünü modern gelecek ile bağlayan simgesel bir ögedir. Flamanların geçmişe dönük yaşantısını temsil eden, bu kenti daha güncel ve uluslararası bir platforma taşımayı hedefleyen orta çağ binaları arasındaki çağdaş proje, eski ve yeninin uyum içinde bir araya gelmesini sağlamıştır.

Köprüde, cam ve alüminyum bir arada kullanılmıştır. Alüminyum kabuğun üzerinde su damlacıklarını andıran yuvarlak küçük açıklıklar bulunmaktadır ve bu kabuk hem işlevsel hem de estetikdir. Ağaçlardan düşen yaprakları filtreleyen bu açıklıklar aynı zamanda iç mekânda ışığın süzülmesi ile çok hoş bir atmosfer oluşturmuştur. Küçük çocukların tırmanmasına elverişli kabuk aynı zamanda eğlenceli ve dinamiktir. Su gibi şeffaf olan cam da ziyaretçilerde su üzerinde yürüyormuş izlenimi uyandırmaktadır.

Şekil 4.40 Brugge Pavyonu iç mekân görüntüleri
(<http://www.mimoo.eu/projects/Belgium/Bruges/Toyo%20Ito%20Pavilion>)

4.5.4 Salamanka, 2002

Kent, AKB ünvanını elde ettikten sonra hızlı bir program hazırlayarak kentsel iyileşme sürecine girişmiştir. Caddelerin, evlerin ve anıtların yenilenmesi, kent merkezinin yayalaştırılması, kamusal mekânlardaki iyileştirme projeleri bu programın kapsamında yer alan çalışmalarındandır. Bunların yanında yeni kültürel mekânların oluşturulmasına da önem verilmiştir. Program kapsamında dikkat çeken kentsel projeler şunlardır (Palmer/Rae, 2004);

Yeni kültürel binalar;

- “Centro de Artes Escénicas” ın inşası
- Sánchez Paraíso çok amaçlı odütoriumunun inşası
- Centro de Arte de Salamanca Çağdaş Sanat Müzesi’nin inşası

Restorasyon projeleri;

- Liceo Tiyatrosu'nun yenilenmesi

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- Sala de exposiciones Santo Domingo eski manastırın bir kısmının sergi mekânı olarak kullanılması

Diğer;

- Kamusal alanlarda iyileştirme çalışmaları

4.5.5 Graz, 2003

2003 yılında AKB seçilen Graz, bölgenin dışında daha tanınır bir hale gelmek, Vienna ve Salzburg dışında Avusturya'nın bir diğer kültür kenti olarak anılmak için birçok rekabetçi kent gibi ünlü mimarlara simgesel yapılar tasarlatma yöntemini seçmiştir. Program kapsamında kültürel ve kültürel olmayan yeni mimari projelere, mevcut binaların restorasyon ve güçlendirme projelerine, kamusal mekân oluşumuna, ışıklandırma ve ulaşımında düzenlemelere yer verilmiştir. Özellikle Kunsthaus, Mur Nehri Adası ve Graz03 merkezi kentin kıyı bölümünü canlandırarak dikkatleri daha önceden kullanılmayan nehir kıyısına çekmiştir. (Palmer/Rae, 2004). Dikkat çeken bazı projeler şunlardır:

Yeni kültürel mekân oluşumları:

- Kunsthaus Graz
- The Island in the Mur
- Kindermuseum (Çocuk Müzesi)
- Stadthalle (Konferans ve toplantı merkezi)

Sanatsal mimari oluşumlar:

- Graz Tren İstasyonu'nun ana salonunun Peter Kogler tarafından yeniden tasarlanması
- Shadow of the Clock Tower*
- Lift to Mary**

* Saat Kulesinin Gölgesi

** Mary için Asansör

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- Helmut-List Halle
- Literaturhaus (Edebiyat Evi)

Diğer projeler;

- Kamusal mekânların iyileştirilmesi
- Kentte bulunan konutların sıhhi tesisatlarında iyileştirme çalışmaları

Kunsthhaus Graz*

Modern sanatın farklı alanlarında, uluslar arası sergilere ev sahipliği yapması planlanan “sanat evi” anlamındaki Kunsthhaus, 2000 yılında açılan uluslar arası mimari yarışma sonucunda birinci seçilen Londra’lı Peter Cook ve Colin Fournier tarafından tasarlanmıştır.

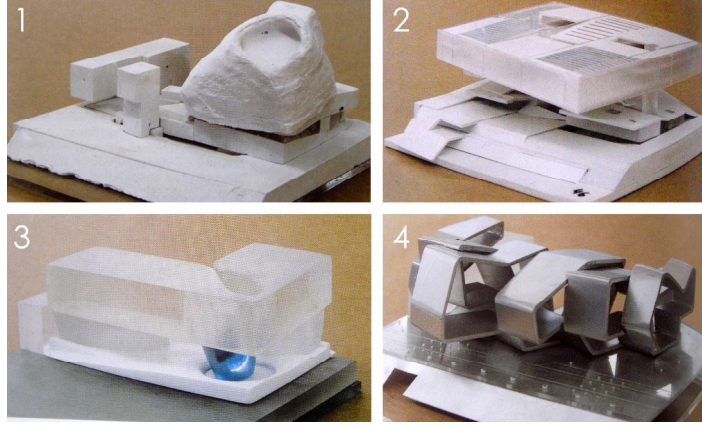

Şekil 4.41 Kunsthhaus Graz (Yapı Dergisi, 2004, 270: 66)

Tasarımcılar, kendi yenilikçi biçimleri ve yapının bulunduğu tarihi Mur atmosferini başarılı bir şekilde sentezlemişler ve bu kimi çevrelerce “dost canlısı uzaylı” tabiriyle anılan biyomorfik strüktür ile bir kent markası oluşturmayı hedeflemişlerdir. Hem kentsel planlama hem de amacı açısından Kunsthhaus gelecek ile geçmiş arasında kurulan bir köprü görevindedir (Yapı Dergisi, 2004, 270: 68).

Kunsthhaus, bulunduğu tarihi doku içinde hem biçim hem renk hem de büyüklük bakımından fark edilmemesi imkânsız bir yapıdır.

* Graz Sanat Evi

Şekil 4.42 Yarışmada ödül alan diğer tasarımlardan bazıları: 1- Stiefel mit Zazie;
2 - Wallmüller; 3 - Hess, Prettenthaller, Boyer; 4 - Urban Fish Architects
(Wettbewerbe Aktuell, 09/2000: 26)

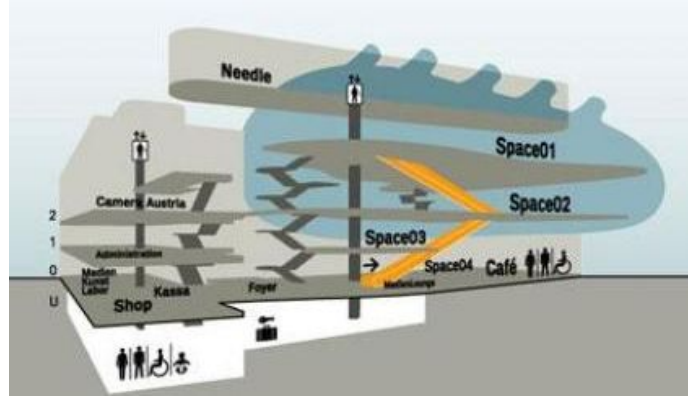
Toplamda 11.100 metrekare net alana sahip Kunsthaus, içinde 2500 metrekare sergileme mekânı barındırmaktadır. Geniş dağıtım alanı, depolar, atölyeler, yer altı otoparkı da barındıran binada her türlü serginin kolaylıkla gerçekleştirilmesini sağlayan yüksek teknik donanımlar, düşük maliyetli havalandırma sistemi, modern aydınlatma ve güvenlik sistemleri de mevcuttur. Yapının maliyeti 40 milyon avrodur.

Şekil 4.43 Tarihi doku içinde Kunsthaus
(http://www.cyburbia.org/gallery/data/500/Kunsthaus_in_Graz.jpg)

Yapının bir hava kabarcığını andıran titreşen mavimsi yüzeyi cam duvarlı zemin katın üzerinde yer alır. Toplam genişliği 60 metreyi bulan biyomorfik konstrüksiyon iki büyük sergi mekânını kapsar. Akrilik camdan yapılmış dış kabuğun yüzeyinde kuzeye doğru

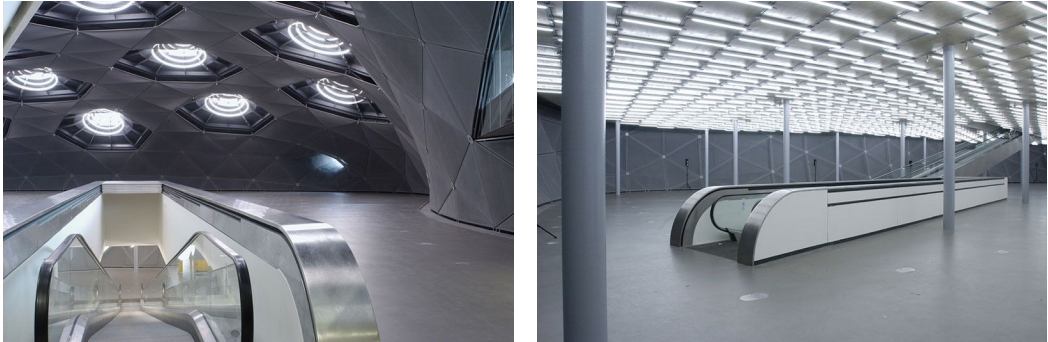
eğilerek optimum güneş ışığını içeri almak üzere dışarı patlamış uzantılar bulunmaktadır.

Şekil 4.44 Kunsthau's kesit perspektifi (<http://www.cusoon.at/photos/1183987469/kunsthau's-graz-graz-steiermark2.jpg>)

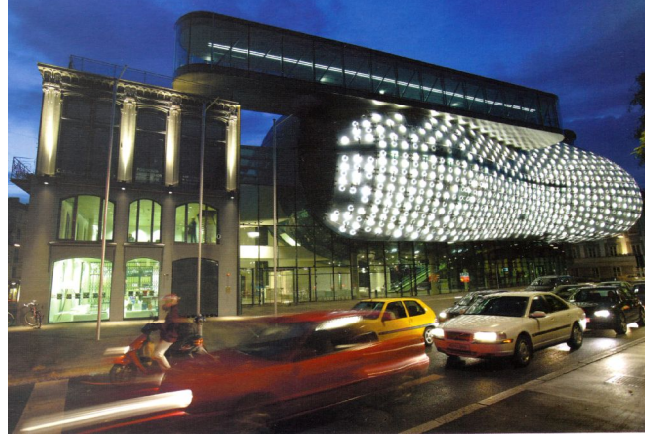
Zemin kat, kafe ve mağaza gibi etkinlik mekânlarını ve içinden üst kattaki sergi salonuna geçilen “iğne” adlı fuayeyi içerir. Ziyaretçiler, fuayeden 30 metre uzunluğundaki kabarcık şeklindeki üst kabuğu delip geçen yürüyen bant sayesinde, 4.72 metre yüksekliğindeki 1800 metrekarelik sergi mekânı ve çok ortamlı sanat projelerini sergilemek amacıyla özel teknolojilerle donatılmış olan sergi salonunun bulunduğu ilk sergi katına ulaşırlar (Yapı Dergisi, 2004, 270: 72).

İkinci bir yürüyen bant ziyaretçileri bir üst kattaki sergi salonuna götürmektedir. 1200 metrekarelik salon, kontrol edilebilen gün ışığı ve yapay ışıklar ile aydınlatılmaktadır. Sergi mekânlarındaki turun ardından biyomorfik kabuğun dışındaki cam bir strüktür olan “diken” isimli bardan tarihi kent dokusunu seyretmek ve dinlenmek mümkündür (Yapı Dergisi, 2004, 270: 72).

Şekil 4.45 Kunsthau's sergi mekânlarından görüntüler
(<http://architettura.supereva.com/allestimenti/20060106/index.htm>)

23 metre yükseklikteki yeni biyomorfik yapı ile, tarihi Eisernes Haus üst katlarda köprülerle birbirlerine bağlanır. Tarihi yapı yönetim, sanat labratuarı, mağaza gibi işlevleri barındırmaktadır. Bu yapının demir konstrüksiyonu da yenilenmiştir.

Şekil 4.46 Kunsthaus ve tarihi Eisernes Haus (Yapı Dergisi, 2004, sayı 270: 69)

Yapının cephesi, elektronik olarak değiştirilebilen bir medya cephesidir ve Kunsthaus'a karakter veren en önemli mimari öğedir. Binanın işlevine uygun sanatsal cephenin her kesimine 925 adet 40 Watt'lık dairesel floresan tüp bağlanmıştır. Bu tüpler sayesinde yapı kabuğu basit görüntü sekanslarını ve metin akışlarını gösterebilen dev boyutlu bir ekrana dönüşmektedirler. Merkezi bir bilgisayarla her bir ışık halkası bir piksel oluşturacak şekilde kontrol edilerek istenen görüntü oluşturulmaktadır (Yapı Dergisi, 2004, 270: 73).

Şekil 4.47 Kunsthaus'un elektronik cephesi (Yapı Dergisi, 2004, 270: 69)

Kunsthaus, kentsel olarak çok önemli bir noktada, Lend-Gries Bölgesi'nde bulunmaktadır. Yapının şehrin batı bölümünde yapılmasının başlıca nedeni, bu bölgenin yakın zamana kadar

kentin unutulmuş çeşitli olanaklardan yoksun çöküntü alanı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu proje, tıpkı kâğıda damlatılan boya damlası gibi bulunduğu noktadan çevresine olumlu değişiklikler yaratan katalizör görevindedir. Kunsthaus projesinden sonra bölge hızla gelişerek bugün yeni yeme-içme mekânlarıyla kültürel ve popüler bir alan haline dönüşmüştür.

The Island in the Mur*

Mur Nehri'nin kent yaşamının bir parçası haline getirilmesi fikri AKB programının ilk tasarı aşamalarında belirmiştir. Nehir, şehri hem iki parçaya ayırmakta aynı zamanda da birbirine bağlamaktadır. Graz doğumlu Robert Punkenhof'erın fikrinden yola çıkan New York'lu sanatçı ve mimar Vito Acconci, ziyaretçilere değişik bir perspektif kazandıracak şehir ve doğa kavramlarını bir araya getiren ve nehrin bağlayıcılığını öne çıkartan Mur Nehri Adası'nı tasarlamıştır.

Şekil 4.48 Mur Nehri Adası

(http://www.graz03.at/servlet/sls/Tornado/web/2003/content_e/8FCE673302F9BE61C1256B81005CED38)

Vicconti, aslında basit bir formu alışılmışın dışındaki bir konuma getirerek eskiden kentle çok az ilişkinin kurulabildiği bir yerde önemli bir kentsel eleman elde etmiştir; öyle ki bu yeni eleman tüm kentsel kültürün temsil edildiği küçük bir hücre özelliğindedir. Yapıyı bu kadar değişik kılan şey hem izole edilmiş hem de kentsel ve kültürel etkileşimin çok yoğun olduğu bir ortam oluşturmıştır.

* Mur Nehri Adası

Şekil 4.49 Mur Nehri Adası'nın gece görünümü (<http://www.graz03.at>)

Tarihi şehir merkezi ile Mariahilferplatz arasındaki köprünün tam ortasında sıradan bir ada yerine çelik bükülmüş eğrisel strüktürlerin kabuk biçimini oluşturduğu bir yapı bulunmaktadır. Kapalı veya açık her parça kendi özel mekânsal karakterine bağlı olarak belirli işlevleri barındırmaktadır. Adada küçük bir kafe, açık hava tiyatrosu ve çocuklar için tasarlanan oyun alanı bulunmaktadır.

Vicconti, tasarımında birbirinden kesin suretle ayrılıp kademeli olarak birleşen mekânlar oluşturmak istemiştir. Yapının modern eğrisel kabukla örtüldüğü iç mekânda kafe, açık olan ikinci dairesel form içinde açık hava tiyatrosu ve bu iki dairesel formun kesişim bölgesinde de oyun alanı yer almaktadır.

Şekil 4.50 Mur Nehri Adası'nda bulunan açık hava tiyatrosu ve cafe (<http://assets.stepinsidedesign.com/stepicons/15158.jpg>)

Mur Adası, Graz sakinlerinin tanıdık çevresel imajları farklı bir açıdan görebilecekleri yeni bir bakış noktasıdır. Binada kullanılan malzemelere bu açıdan çok temkinli yaklaşılmıştır.

Çelik strüktür ve cam çevredeki doğal ve tarihi dokunun yapının en derin noktalarından bile algılanmasını sağlamaktadır. Ada heyecan verici, canlı ve keyifli bir deneyim sunan, insanlar için yeni milenyumda tanışma, iletişim kurma ve rahatlama imkânı sağlayan bir oluşumdur ve su, tüm bu mekânlara değişkenlik ve akışkanlık kazandırmaktadır.

Yapımı 5 milyon Avro'yu bulan Mur adası, kültür yılının en başarılı projelerinden biridir. 2003'te 966.000 (Albayrak, 2009) ziyaretçi çeken yapı, nehir kıyısına gereken ilgi ve dikkati çekerek, çöküntü bölgelerinde gerçekleştirilen mimari dokunuşların nasıl olumlu etkiler yaratabileceğinin kanıtlarından biri haline gelmiştir.

Helmut List Salonu

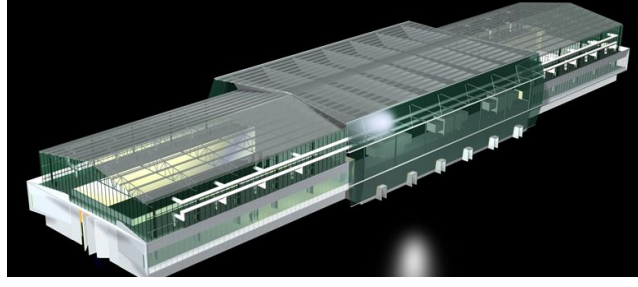
Avusturyalı mimar Markus Perenthaler tarafından sadece on ay içinde 1950'li yıllarda inşa edilmiş ince çelik makas strüktürden oluşan bir endüstri yapısı, ana malzemesi cam, çelik ve beton olan kültürel organizasyonlara ev sahipliği yapması amacıyla Helmut List Salonu olarak yenilenerek yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 4.51 Helmut List Salonu ana giriş kapısı (<http://www.austria-architects.com>)

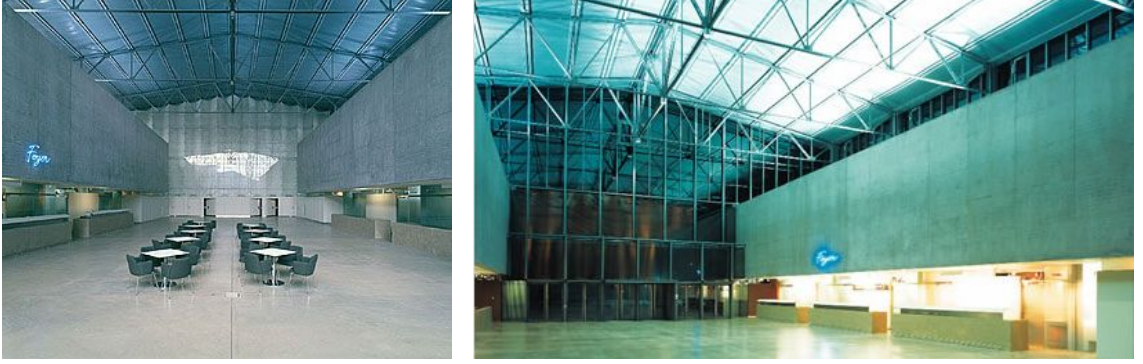
Salon, Kasım 2002'de tamamlanmıştır ve maliyeti 10 milyon avrodur. Toplamda 4.770 metrekarelik bir alana sahip olan binada, 30 kişilik bürolar, kafe ve vestiyerli fuaye, 1200 oturma kapasiteli aktivite salonu ve sanatçı odaları bulunmaktadır.

Tasarımda mevcut bir sanayi tesisinin çelik taşıyıcısı, yeni yapının mekânsal kompozisyonu için bir çerçeve görevindedir. Çelik kafes ve cam cephenin yarattığı hafiflik ve şeffaflık hissiyle, akustik nedenlerle kullanılan büyük beton elemanlar tam bir zıtlık yaratmaktadır. Bunun yanında, cam, çelik ve beton malzemeleri fabrikanın sanayi geçmişini anımsatmaktadır.

Şekil 4.52 Helmut List Salonu perspektifi (http://www.helmut-list-halle.com/content/02_halle/architektur.php)

Fuaye, tıpkı kuliste olduğu gibi, orijinali muhafaza edilen çelik kafes sistemin taşıdığı alüminyum çatı ve geniş cam cephe sayesinde oldukça hafif, havadar ve şeffaf bir mekân hissi uyandırmaktadır.

Şekil 4.53 Helmut List Salonu, fuayeden görüntüler (<http://www.austria-architects.com>)

Etkinlik salonu, fuaye ve kulis arasında konumlanmıştır ve bu mekânlardan yüzeyi ve ses emme kapasitesini arttıran 14 metre yüksekliğinde katlanmış beton duvarlarla ayrılmaktadır. Mekânda, ses kalitesini arttırmak için tavandan sarkan katlanmış ahşap plak konstrüksiyon kullanılmıştır. Titreşerek rezonans hareketini mükemmel sağlayan bu sistem ortamın akustiğini oldukça olumlu etkilemektedir ve taşıyıcılığı da bir hayli yüksektir.

Dış duvarlar ve zemin dokusu üst üste getirilmiş çok katmanlı malzemelerden oluşturulmuş ve böylece gerekli fiziksel ve akustik değerler elde edilmiştir. Benzer şekilde, özellikle komşu tren istasyonlardan doğrudan gelebilecek ses dalgalarının bozucu etkileri de önlenmiştir.

Salon ve ilgili teknik odalar camdan bir kabukla çevrelenmiştir. Kabuk aynı zamanda binayı toplamda 350 metrekarelik bir alan kaplayan ve şeffaf güneş hücrelerinden oluşan fotovoltaik sistemle de entegre etmektedir. Bu sistem sayesinde yılda 26000 kwatt elektrik enerjisi elde edilmektedir.

Sahne arkası bölüm geniş cam cephe sayesinde oldukça aydınlıktır. Bu bölümde alt katta, sesi kontrol eden ve kalitesini arttıran ses stüdyosu ve üst katta da bürolar ve sanatçı giyinme odaları bulunmaktadır.

4.5.6 Cenova, 2004

AKB programı sayesinde uluslararası yeni bir profil ve uzun süreli fayda elde etmeyi amaçlayan kentin ana yaklaşımı kültürel kimliğini yeniden tanımlayıp, liman, endüstri, turizm ve kültürün bir arada yer aldığı bir kent oluşunu vurgulayarak, kentin ulusal, uluslar arası ve yerel platformda çekici bir etki yaratmasını sağlamaktır (Enginöz, 2008).

Cenova, AKB programı kapsamında, 40 değişik kentsel projeye yer vermiştir. Kent, turistik, kültürel ve endüstriyel kimliklerinin bir arada olduğu ve yeniden gelmek için her seferinde farklı bir neden bulunabileceğini göstermek için Bilbao ve Glasgow gibi sanayi kentlerinin yenileme süreçlerini örnek almıştır. (Niksaloğlu, 2007). Toplamda yaklaşık 200 milyon avronun harcandığı projelerde ağırlıklı olarak mevcut yapıları değerlendirme felsefesine bağlı kalınmıştır. Yenilenme stratejisinde, kıyı şeridinin ve kentin tarihi merkezinin yeniden kazanımı projeleri, yeni kültürel mekân oluşumları, restorasyonlar, kamusal alanda iyileştirmeler, cadde ve meydanlarda düzenlemeler mevcuttur. Kıyı şeridinde yapılan yenileme ve planlama sayesinde kent, mekânsal açıdan yeni fonksiyonlar kazanarak zenginleşmeyi başarmıştır. Göze çarpan en önemli projeler ise şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Bölgesel yenileme ve yeniden işlevlendirilen yapı projeleri;

- Tersane Bölgesi Darsena'nın yenilenmesi
- Tersane bölgesindeki Galata Deniz ve Gemicilik Müzesi'nin oluşumu

Restorasyonlar;

- Villa Serra'nın restorasyonu
- Garibaldi caddesindeki müzelerin restorasyonu ve bu aksta müze ağının yaratılması
- Polli saraylarının restorasyonu

Diğer;

- Ulaşım altyapısında iyileştirme çalışmaları
- Kamusal alanlarda iyileştirme çalışmaları

Galata Museo del Mare*

İtalya'nın diğer tarihi kentlerinden farklı olarak Cenova, mevcut kentsel potansiyellerini değerlendirerek değişken, dinamik ve canlı bir kent imajı oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda ele alınan en büyük potansiyel, eski sanayi binalarının bulunduğu Darsena Tersane Bölgesi'dir. Kullanılmayan endüstriyel binaların kültürel aktiviteler için kullanılması ile yeni bir kimlik kazanan kıyı bölgesi kentin denizcilik geleneğini de bozmayarak, yeniden canlanmıştır.

Adını, bulunduğu tersane bölgesinde cephanelik olarak kullanıldığı zamandan alan Galata Deniz ve Gemicilik Müzesi, Cenova filosunun önce cephaneliği sonra da mühimmat deposu olarak kullanılmıştır. İspanyol mimar Guillermo Vazquez Consuegra tarafından yenilenen müze, 2004 yılında açılmış ve bölgenin en popüler kültür mekânlarından biri olmuştur.

Yapı, eski bir cephanelik olmasından dolayı oldukça geniş olan iç mekânında benzersiz sergilere ev sahipliği yapmaktadır. Yaklaşık 10000 metrekarelik 4 kat sergi mekânına sahip olan müze, Akdeniz Bölgesi'nde aynı kapsamdaki diğer müzelerin (Londra, Stockholm ve Barselona Denizcilik Müzesi) en büyüğüdür ve büyük tekne ve gemileri ya da bunların aynı boyuttaki kopyalarını sergileyebilecek şekilde tasarlanmıştır. (Niksaloğlu, 2007).

Şekil 4.54 Galata Deniz ve Gemicilik Müzesi
(http://www.irolli.it/img/luoghi/foto_b_18_1.jpg)

Tarihi cephanelik, kullanıldığı zamanlarda da sürekli değişikliklere uğramış ve çeşitli dönemlerin etkilerini toplamıştır. AKB Programı kapsamında rekreasyon ve kültür bölgesi

* Galata Deniz ve Gemicilik Müzesi

olarak yeniden planlanan tersane bölgesinde orta çağdan günümüze denizciliğin gelişimini gösteren bir müze haline getirilmesine karar verildikten sonra bina esas olarak dış kaplamalarından arındırılıp tarihi tonozlu iç yapısı korunarak, üzerine modern ve hafif alüminyum ve cam bir “derinin” geçirilmesiyle kentin modern yapılarından biri halini almıştır. Müzenin önünde Cenova’nın deniz ile olan köklü ilişkilerini yansıtmaya ve balıkçılık kültürünü de sergilemesi amacıyla bir açık hava müzesi oluşturulmuştur.

4.5.7 Lille, 2004

Lille, diğer Avrupa Kültür Başkentleri’nden farklı olarak sadece kentin kendisinin değil Belçika komşuluklarının ve tüm kuzey Pas de Calais bölgesinin olumlu etkilenmesini ve Brüksel, Paris, Londra üçgeninin tam ortasında yer alan bir metropol olmayı hedeflemiştir (Tosun, 2008). Kent, bu hedefe ulaşabilmek için anahtar kelimesi “metomorföz*” olan programında kentsel ve mimari projelere yer vermiştir ve bunlara toplamda 70 milyon avronun üzerinde bir bütçe ayırmıştır. Tarihi kiliseler, kültürel tarihi mekânlar restore edilmiş, geçit ve kaldırımlar yenilenmiş ve yeşil alanlar oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra yeni yapılaşmalar ve eski binaların kültürel aktiviteler için yenilendiği projeler, kültür yılından arda kalan en önemli katkılar olarak tanımlanmaktadır. En önemli kentsel çalışmalar şunlardır (Palmer/Rae, 2004):

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- 12 adet Maison Folie*
- Tri Postal

Restorasyon projeleri;

- Comtesse Misafirhanesi’nin restorasyonu
- Rihour Sarayı’nın restorasyonu
- Rameau Sarayı’nın restorasyonu
- Lille Operası’nın restorasyonu

Diğer;

- Deûle Parkı

* Değişim

* Çılgınlık evi

12 Adet Masion Folie

Lille'in AKB programı ile hedeflediği Londra, Brüksel ve Paris'i birbirine bağlayan güçlü bir merkez ve geçiş noktası haline gelmesindeki en büyük adımlardan biri Fransa sınırları ile sınırlı kalmayan daha çok çöküntü bölgelerinde konumlanmış 12 Maison Folie'dir. Bu projelerde çoğunlukla kullanılmayan eski fabrikalar ve miras alanları kültürel aktiviteler için yenilenmiştir ve 9 tanesi Fransa'ya yayılmış, 3 tanesi de Belçika'da konumlandırılmıştır. Bu sayede, AKB programı kent ölçeğini aşarak kentin yakın bölgesini de etkilemeyi başarmıştır. (Niksalıoğlu, 2007) “Metamorfoz” ana temasının modern sembolleri olarak çoğunlukla eski sanayi yapılarından oluşturulan Masion Folie'ler, basit ve önemsiz gibi görünen kimi yeni yapılaşmaların aslında kent için çok önemli kazanımlar olabileceğinin kanıtıdır. Dreano, AKB programı kapsamında yapılan projeler içerisinde insanlara birlikte çalışma ortamı sunan Masion Folie kültür merkezlerinin şehir için uzun vadeli mekânsal yatırım bakımından en büyük kazanç olduğunu belirtmiştir (Özer, 2006).

12 adet çılgınlık evi şunlardır:

Maison Folie de Wazemmes

Nox Mimarlık tarafından tasarlanan Wazemmes Çılgınlık Evi, eski bir tekstil fabrikasının kültürel aktiviteler için yenilenip, çok amaçlı bir salonun da ilave edilmesiyle oluşmuş bir yapı kompleksidir. Tasarım, şehir tarafından açılan yarışmada birinci olmuştur ve 2001- 2004 yılları arasında yapılmıştır. İçerisinde çeşitli sergi mekânları, sanatçı konutları, küçük restoranlar, türk banyosu ve klüp barındıran eski fabrika binası ve tiyatro oyunlarına, moda showlarına ve konserlere ev sahipliği yapacak olan yeni salon toplamda 5395 metrekaredir. (Nox Architecture, 2009)

Şekil 4.55 Wazemmes Çılgınlık Evi'nin gece görünüşü (<http://www.nox-art-architecture.com/>)

Nox Mimarlık'a göre (2009), Masion Folie'nin tasarımında üç ana etken bulunmaktadır. Bunlar; program, peyzaj ve imajdır. Programda dikkate alınan en önemli nokta, eski fabrikanın programı ile yeni hedeflenen program arasındaki uygunluktur. Tasarım, içinde barındırdığı değişim dinamiği ile tıpkı küçük bir şehir gibidir. Program, eski fabrikaya çok alçakgönüllü ve saygılı bir biçimde uyum sağlamıştır.

Şekil 4.56 Maison Folie Wazemmes'in gündüz görünümüleri (<http://www.nox-art-architecture.com/>)

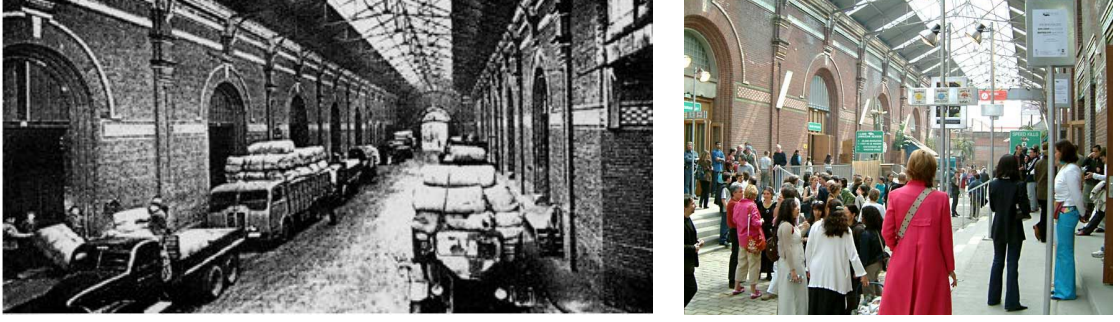
Peyzaj, işlevsel program içinde birbirinden farklı öğeleri bağlayan bir eleman olarak düşünülmüştür. Özel ve kamusal yeşil alanlardan oluşan “mineral peyzaj”, bir aktiviteden diğer değişik aktiviteye gidenlerin karşılaşacağı, uğrayacağı ortak mekândır. Bu aynı zamanda haftanın farklı zamanlarında kullanılacağı düşünülen hamam, çocuk bahçesi, sanat okulu ya da parti mekânı gibi birbirinden çok farklı mekânları da kolayca birbirine entegre etmektedir.

Tasarım, güçlü bir imaj yaratmaktadır. Bu imaj, hem yerel hallerin ve anıların bir parçası hem de yöresel ölçütleri global sanata ve medyaya bağlayan bir araçtır. Dıştan bakıldığında içine kapanık kutucuklar gibi algılanan mimarisiyle tasarım aslında oldukça zarar görmüş olan bu bölgeye uyum sağlamaktadır; ancak güçlü etkiyi oluşturan en önemli eleman hiç kuşkusuz binanın dış cephesidir. Bina, barındırdığı aktivitelerle uyum içinde olabilmesi amacıyla, dalgalı biçimdeki paslanmaz çelik yüzey ve hareketle değişen bir örtüyle kaplanmıştır. Bu elbise nerdeyse holografiktir ve hem suni hem doğal ışıkla oluşturduğu farklı görüntülerle hayatın ve sanatın tüm titreşimlerini içerir.

Maison Folie de Roubaix

Julien/Bouchain mimarlık ekibi tarafından Roubaix Çılgınlık Evi haline getirilen Condition Publique binası, yün ve ipeğin üretime hazır hale getirilmesi için 1902 yılında kurulmuştur ve

bölgenin en önemli endüstriyel mirasından birisidir. Bina ayrıca kentin ilk betonarme yapılarındandır. Bünyesinde sergi mekânları, sanat ve eğitim atölyeleri, tiyatro salonu, müzik stüdyoları ve çeşitli restoranlar barındıran yapı, üstü tamamen kapalı 140 metrelik sokağında bölge için çok önemli bir kamusal mekân yaratmıştır.

Şekil 4.57 Solda: Condition Publique Binası 1902 -1972, sağda: Roubaix Çılgınlık Evi 2004 (<http://www.laconditionpublique.com>)

Maison Folie de Lambersart (Le Colysée)

Pierre-Louis Carlier mimarlık ofisi tarafından tasarlanan Lambersart Çılgınlık Evi, dört su yolunun ve Deûle Parkı'na uzanan gezi yolunun kesişiminde bulunan 18. yüzyılın meşhur kutlama mekânı “Le Colysée” de yer almaktadır.

Şekil 4.58 Le Colysée (http://www.lillemetropole.fr/index.php?p=1156&art_id=15904)

Bölgenin en büyük yeşil alanının ortasında yer alan bu ev, yürüyüş yapanların mola verip dinlenebileceği aynı zamanda heykel, resim, fotoğraf, mimari, tasarım, grafiti alanında çeşitli sergiler, atölye çalışmaları ve etkinliklerle buluşabileceği bir toplanma noktası olarak tasarlanmıştır. Bina, görkemli tek kollu bir merdivenle yarılmış olan yekpare ahşaptan

oyulmuş izlenimi veren iki üçgen prizmadan meydana gelmektedir. Her kata ayrı ayrı ulaşımı sağlayan bu geniş anıtsal merdiven, hem yapının ana girişi olarak hem de çeşitli etkinliklerin seyredildiği bir seyir terası olarak hizmet vermektedir. Kuzeye ve batıya bakan sağır cephelerin aksine güney ve doğuda geniş ve modern botanik bahçeleri izlemeye olanak veren transparan bir cephe bulunmaktadır (Pierre-Louis Carlier Architecte, 2009)

Şekil 4.59 Solda: Le Colyseé ana girişi, sağda: merdivenin seyir terası olarak kullanımı (<http://www.pierrelouiscarlier.fr>)

Maison Folie de Villeneuve d'Ascq

Şekil 4.60 Villeneuve d'Ascq Çılgınlık Evi kuşbakışı görünümü (http://www.archicontemporaine.org/RMA/p-8-Ferme_d_en_haut.htm?fiche_id=492#)

18. yüzyıl başında inşa edilen eski altıgen formlu çiftliğin yenilenmesi ve iki yeni sanatçı atölyesi eklenmesiyle oluşturulan Villeneuve d'Ascq Çılgınlık Evi, geniş bir iç avlu çevresine kurulmuştur. Yapı bünyesinde, sanatçı evleri, sergi mekânları, odüoryum, atölyeler, kayıt stüdyoları ve cafe bulunmaktadır. Bölgenin geleneksel mimarisini temsil eden kırmızı kiremit malzemenin hâkim olduğu çiftlik evine yapılan ek atölye, çelik, cam ve ahşabın bir arada

kullanıldığı sade prizmatik geometrisi ile oldukça modern bir strüktürdür.

Şekil 4.61 Villeneuve d'Ascq Çılgınlık Evi yeni eklenen sanatçı atölyesi
(http://www.archicontemporaine.org/RMA/p-8-Ferme_d_en_haut.htm?fiche_id=492#)

Maison Folie de Moulins

18. yüzyılda inşa edilmiş olan eski bira fabrikasının Baron & Longuet mimarlık ofisi tarafından yenilenmesiyle oluşan Moulins Çılgınlık Evi birçok bina ve iki iç avludan oluşmaktadır. Konser ve etkinlik salonu, sergi mekânları, bölgedeki müzisyenler için çalışma alanları, kayıt stüdyosu ve bir gece kulübü içeren yapı kompleksi, 18. yüzyıl endüstriyel yapı stili ve Flaman mimarisinin sıra dışı bir hibritidir.

Şekil 4.62 Moulins Çılgınlık Evi
(http://www.lillemetropole.fr/gallery_images/site/68692/161794.jpg)

Maison Folie de Tourcoing

17. yüzyıla ait bir manastırın yeniden işlevlendirilmesiyle oluşmuş olan yapı, bahçeleri ve tarihi atmosferi ile sergilere ve toplantılara ev sahipliği yapmaktadır.

Maison Folie de Arras

18. yy'a ait eski otelin dört odası, Sintive Mimarlık Ofisi tarafından restore edilerek Arras Çılgınlık Evi haline getirilmiştir. Sınırlı sayıda ziyaretçiye hizmet verebilen yapı, tarihi atmosferiyle salon müziği dinletileri ve balolara oldukça elverişlidir. Yapının zaman içinde pek çok sunum ve workshop için kullanılması hedeflenmektedir.

Maison Folie de Baroeul

19. yüzyıla ait askeri yapı, 3 hektarlık bir bahçeye hâkimdir. İç avlu çevresinde müzik okulu, kütüphane, dernek, dans, sergi ve prova salonları ile bir lokanta yer almaktadır. (Niksaloğlu, 2007)

Maison Folie de Maubeuge

Eski bir polis merkezinin yenilenmesiyle oluşan bina, az sayıdaki ziyaretçiler için çeşitli sergilere ev sahipliği yapmaktadır.

Maison Folie de Mons (Les Arbalestriers)

Belçika'da bulunan Mons Çılgınlık Evi, 19.yy'a ait bir okul binasının Matador şirketi tarafından yenilenmesiyle oluşmuştur. Mevcut okul binasının kapıları çıkarılıp, pencereleri genişletilerek mümkün olduğunca dışarıya açık bir mekân elde edilmeye çalışılmıştır. Özellikle yazın yapılan etkinliklere ev sahipliği yapan binaya konser sergi ve konferanslar için 700 kişilik bir salon ilave edilmiştir. Eskiden sınıf olarak kullanılan mekânlar artık atölye, müzik kütüphanesi, cafe ve toplantı odası olarak hizmet vermektedir.

Şekil 4.63 Mons Çılgınlık Evi (<http://maisonfoliemons.be/La-Maison-Folie>)

Maison Folie de Tournai

Belçika’da 17 -18. yüzyıllarda inşa edilmiş olan mimari kompleks, görkemli bir ana gövdenin yanı sıra 3 ek bina, restore edilmiş büyük bir şapel, iki avlu, ziyaretçi mekânları, Fransız bahçesi ve bir meyve bahçesi içermektedir. Bu yapı kompleksi AKB programı kapsamında Tournai Çılgınlık Evi olarak yenilenmiştir ve gösteriler, konserler ve sergilere yönelik bir tiyatro binası olarak kullanılmaktadır (Niksaloğlu, 2007).

Maison Folie de Courtrai (L’Île Buda*)

Belçika’da Courtrai kent merkezinin yakınındaki Buda Adası Lys Nehri’nin iki kolu arasında konumlanır. Maison Folie de Courtrai Buda Adası’nda bulunan eski binaların yeniden işlevlendirilmesiyle oluşmuştur. Adada bulunan Tacktoeren Bira Fabrikası dans ve tiyatro atölyesine, ahırlar sergi salonuna dönüştürülmüştür. Adaya 2005 yılında Budascoop adında bir sinema salonu kompleksi ilave edilmiştir.

Tri Postal

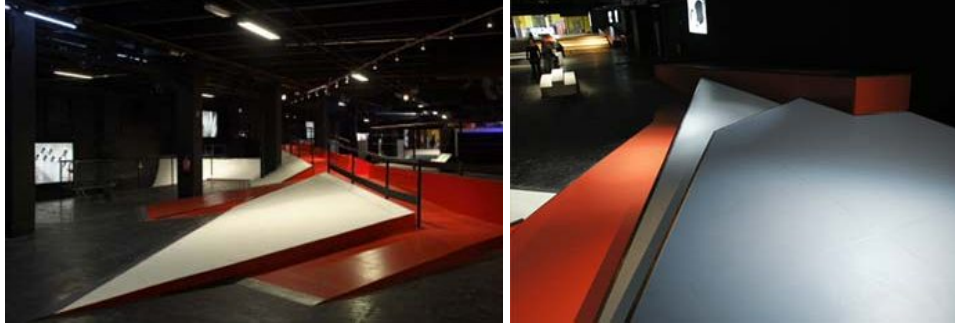
Tri Postal Türkçe’de “posta sıralama” anlamına gelmektedir. Geçmişte, kentin tren istasyonlarından birinin mektup ve paket sıralama ofisi olarak kullanılırken bakımsızlık ve ihmal sonucu çürümeye başladığı sırada Lille kentinin AKB seçilmesiyle esnek kullanımlı bir sergi binası haline gelmiştir.

Şekil 4.64 Tri Postal (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lille_Tri_Postal.jpg)

* Buda Adası

6000 metrekarelik dev mekân, daha önceleri posta ve paketlerin bekletilip sıralandığı alanken bugün gün içinde tiyatro sahnesinden paten pistine kadar pek çok değişik şekilde kültürel aktivitelere hizmet etmektedir.

Şekil 4.65 Tri Postal iç mekân görüntüleri
(<http://www.interactivearchitecture.org/interstices-the-side-effect-of-urethane.html>)

Aynı mekân gece olduğunda ise gece klübüne dönüşmektedir.

Şekil 4.66 Tri Postal gece görünümü
(http://farm1.static.flickr.com/155/348062225_87098013db.jpg)

4.6 2005 -2010 Yılları Arası Avrupa Kültür Başkentleri

4.6.1 Cork, 2005

Cork, kültür yılı boyunca ana hedefi olarak genel bir kültür anlayışından ziyade, kültürün yerel olduğunu sergilemeye çalışmıştır. Kentin AKB programı kapsamında gerçekleştirdiği kentsel projeler, esas olarak makro ölçekte yenileme çalışmalarından ve mikro ölçekte de düzenleme ve restorasyon projelerinden oluşmaktadır. Kamusal mekân kullanımı, bu mekânların düzenlenerek yenilenmesi büyük önem teşkil etmiştir. Bu kapsamda, AKB yılının kente en büyük katkısı kentsel mekân kalitesinin artırılması olmuştur (Enginöz, 2008).

Projler arasında tarihi mekânların restorasyonunun yanı sıra, tarihi mekânların kültürel etkinliklerde kullanılması ve yeni kamusal mekânların oluşumu da yer almaktadır. En göze çarpan kentsel projeler şunlardır (Cork 2005 Archive, 2010):

Yeni mimari tasarımlar;

- Bishopstown Kütüphanesi
- Tory Top Kütüphanesi
- Eighteen Turns Pavyonu
- Cornmarket Yaya Köprüsü

Restorasyonlar;

- Blackrock Kalesi restorasyonu
- Şehir mahkemesi restorasyonu
- 50 Pope's Quay Evi'nin restorasyonu
- Frank O'Connor Evi'nin restorasyonu ve Munster Edebiyat Merkezi olarak hizmet vermesi
- Jack Lynch Evi'nin restorasyonu ve kente sınırlı süre için gelen sanatçılar için rezidans olarak hizmet vermesi
- Ringmahon Evi'nin restorasyonu
- St. Luke's Salonu'nun restorasyonu
- St. Patrick's Caddesi'nin yenilenmesi

Mevcut binalara yapılan ekler;

- Şehir Konseyi Binası'na ek yapı tasarımı
- Fitzgerald's Park Municipal Müzesi'ne ek yapı tasarımı

Diğer;

- Kamusal mekânların iyileştirilmesi

Bishopstown Kütüphanesi

2006 yılında açılan yapı, kentin en yeni ve en büyük kütüphanesidir. Cork Kent Konseyi Mimarlık Departmanı ve Murray Ó Laoire Architects tarafından tasarlanan yapı, doğal ışığın maksimum kullanımına olanak veren oldukça modern, şeffaf ve ferah mimarisi ile geçmişte hem ulusal hem de Avrupa Tasarım Ödülü'ne aday olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.67 Bishapstown Kütüphanesi görüşleri
(http://www.murraylaoire.com/civic/projects/wilton_library/index.html)

Toplamda 1100 metrekare olan kütüphane bünyesinde, iki çok amaçlı bölüm, grup çalışma ve toplantı odaları, sergi salonu, çocuklar için çok amaçlı oda ve kitap satış birimi barındırmaktadır.

Prizmatik parçaların birbirine eklenmesi şeklinde bir kütleye sahip olan yapının kuzey, batı, ve kuzey-batı cepheleri hem okumak için ideal olan kuzey ışığından faydalanmak hem de daha konuksever bir imaj yaratmak için tamamen cam giydirilmiştir. Diğer cepheler ise bu saydamlığı dengeler biçimde sağırdır.

Kütüphane iki adet normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Her iki katta da iç mekânda loft planlama yapılmış işlevler birbirlerinden 3 metrelik seperatörlerle ayrılmıştır. Mekânın tam ortasında yer alan merdivenler dikey sirkülasyonu sağlamaktadır. Şeffaf cephe sayesinde gece tam bir fener gibi parlayan yapı, bulunduğu Wilton Bölgesi'nin ikonu haline gelmiştir.

Bishopstown Kütüphanesi, Cork kentinin 20.yy modern yapılarının başında yer alır ve Avrupa'nın modern kütüphane tasarımları arasında gösterilmektedir.

Tory Top Kütüphanesi

Tory Top Kütüphanesi, aynı bölgede bulunan 1974'den 2004 yılına kadar hizmet vermiş daha küçük bir kütüphanenin yerine kültürel altyapının gelişimini hızlandırmak amacıyla inşa edilmiştir.

2005 yılında açılan bu yeni kütüphane, bölge halkına daha yeterli bir hizmet verebilmektedir. Okuma salonunun yanı sıra çeşitli organizasyonlarda kullanılmak üzere tasarlanmış grup odalarının da bulunduğu yapı Cork Kent Konseyi Mimarlık Departmanı tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 4.68 Tory Top Kütüphanesi'nden görünüm
(<http://www.corkcorp.ie/ourservices/architects/projectscompleted/>)

Tek katlı, cephesi ahşap kaplama ve 400 metrekare bahçeli yapı, mümkün olduğunca erişilebilir ve herkese açık olduğunu göstermek amacıyla mütavazi, sade ve sıcak bir mimariye sahiptir. Kütüphanede toprak kaynaklı ısı pompası, gün ışığının ve doğal havanın efektif kullanımı gibi sürdürülebilir yapı sistemleri de kullanılmıştır.

Eighteen Turns*

Açılı duran yansıtıcı metalle kaplanan yüzeylerden oluşan pavyonu dünyaca ünlü mimar Daniel Liebeskind tasarlamıştır. Strüktür, Fota Evi'nin bahçesine inşa edilmiştir ve Mayıs 2005'ten Aralık 2005 tarihine kadar ziyaretçilere açık kalmıştır.

Şekil 4.69 Onsekiz Dönüş Pavyonu
(<http://www.cork2005.ie/programme/strands/architecture/eighteenturns.shtml>)

* Onsekiz Dönüş

Cork yönetimi kent halkının ilk defa modern ve dünya normlarında bir mimari ile tanışması için görsel etkisi kuvvetli bir tasarım oluşturulmasını uygun bulmuştur.

Yapı, 35 metre genişliğinde, 18 metre genişliğinde ve tepe noktasında 7 metre yüksekliğe sahiptir ve hayal gücünün esnek bir yansımasıdır. Açılı uçları, alüminyum yapısı, yansıtıcı yüzeyleri ve birbiri içine geçmiş spiral kökenli formları sayesinde yaşlı genç demeden tüm ziyaretçileri hem eğlendirmiş hem de bilgilendirmiştir (Cork 2005 Archive, 2010)

Şekil 4.70 Onsekiz Dönüş Pavyonu'nun iç mekânı
(<http://www.cork2005.ie/programme/strands/architecture/eighteturns.shtml>)

Onsekiz Dönüş Pavyonu, öngörülemeyen ve yenilikçi mimarisi ile Cork kentinin Lewis Glucksman Galerisi ve Shandon Köprüsü gibi son birkaç yılda yapılan modern yapılaşmanın bir temsilidir ve modern Cork'un ikonudur.

4.6.2 Patras, 2006

2006 yılında AKB seçilen kentte ağırlıklı olarak geç 19.yy erken 20.yy'a ait neoklasik dönem yapıları bulunmaktadır. Program kapsamında kentin mimari mirasının korunması amacıyla pek çok tarihi yapı restore edilmiş, yollar iyileştirilmiş, meydanlar ve yaya alanları yeniden tasarlanmış ve bunun yanı sıra kente yeni bir arkeoloji müzesi inşa edilmiştir. En göze çarpan kentsel projeler şunlardır;

Yeni yapılaşmalar;

- Patras Yeni Arkeoloji Müzesi
- Rio Antinio Köprüsü

Diğer;

Kamusal mekânda iyileştirme çalışmaları

Patras Yeni Arkeoloji Müzesi

Yunan mimar Theofanis Bobotis tarafından tasarlanan müzenin, 2006 yılında Avrupa Kültür Başkenti programı kapsamında inşasına karar verilmiş ancak binanın yapımı sırasında ve sonrasında ertelemeler meydana gelmiş ve müze ancak 2009 yılında ziyaretçilere açılabilmiştir. Binanın maliyeti 25 milyon avro tutmuştur.

Şekil 4.71 Patras Yeni Arkeoloji Müzesi vaziyet planı
(<http://ktizon.blogspot.com/2007/03/new-archaeological-museum-patras.html>)

Toplamda 28.000 metrekare arsa üzerinde, 8.000 metrekare iç mekân alanı ile oluşturulmuş, bu müze Yunanistan'ın ikinci en büyük müzesidir. Yapı 500 metrekarelik bir havuz, parlak metalik kubbe ve yeşilliklerle çevrelenmiştir ve yakın gelecekte, müzeye bırakılacak olan çevredeki boş arazi bir kültür park haline getirilecektir.

Şekil 4.72 Patras Yeni Arkeoloji Müzesi girişi ve metal kubbe
(http://en.wikipedia.org/wiki/Archaeological_Museum_of_Patras)

Tasarım, iç içe geçen hacimlerden oluşan formu ve girişte su ögesinin üstünde konumlanmış metalik kubbesi ile karakterize olmuştur. Müze 3500 metrekare sergi mekânına sahiptir ve bu büyüklük sayesinde daha önce kent merkezindeki eski müzede yer sıkıntısı nedeniyle sergilenme şansı bulunmayan Roma dönemine ait eşsiz mozaikler gibi nadide parçaların sergilenmesine olanak vermiştir.

Şekil 4.73 PatrasYeni Arkeoloji Müzesi perspektifi
(http://en.wikipedia.org/wiki/Archaeological_Museum_of_Patras)

İç mekân her birinde eşit sayıda sergi salonu olan üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler, kamusal yaşam ve özel yaşam, necropolis, periodik kesit ve mozaikleri içermektedir. Ziyaretçilere, sergi mekânlarını gezmek için iki seçenek sunulmuştur. Bunlardan bir tanesi klasik yol diğeri ise yeni bir bakış açısı yaratan “hava koridorudur”. Hava koridoru, hızlı bir şekilde gezip eserlere çok fazla zaman ayırmak istemeyen ziyaretçiler için tasarlanmıştır.

Şekil 4.74 PatrasYeni Arkeoloji Müzesi perspektifi
(<http://ktizon.blogspot.com/2007/03/new-archaeological-museum-patras.html>)

4.6.3 Lüksemburg, 2007

2007 yılında ikinci defa kültür başkenti seçilen Lüksemburg, 1995-2007 yılları arasında kültürel altyapıya yaptığı yatırımlardan farklı olarak 2007 kültür yılı programı kapsamında daha önce ağırlık veremediğine inandığı gençlik kültürüne hizmet eden yapılara odaklanmıştır. Bu projeler daha çok endüstriyel binaların kültürel aktiviteler için kullanılmasıyla oluşan mekânlardır. (Luxembourg and Greater Region, 2008) En göze çarpan kentsel projeler şunlardır;

Yeniden işlevlendirilen yapılar;

- Rotunda 1
- Rotunda 2
- CPCA Lüksemburg – Dans Sarayı
- CarréRotondes Sergi Mekânı
- Dudelange Çelik Fabrikası
- Soufflantes Salonu

4.6.4 Sibiu, 2007

Kentte AKB yılı kapsamında oluşturulmuş kentsel gelişim projelerine rastlanmamaktadır. 12.yy'da Lüksemburg'tan kente göç eden çok sayıdaki göçmen nedeniyle Lüksemburg ile aynı yıl AKB seçilmesi istenen Sibiu'da göze çarpan en önemli kentsel proje kent merkezindeki “Maison Luxembourg”tur (Niksaloğlu, 2007).

4.6.5 Liverpool, 2008

2008 yılında AKB seçilen Liverpool da program dâhilinde mimari projelere yer vermiştir. Pearman (2006), Sunday Times'daki “Kültürel Geleni Yapmak*” adlı makalesinde, Liverpool'un Kıta Avrupası'nda gerçekleşecek etkinlikleri kendisine ölçü olarak almadığını, Glasgow'un 1990'daki kültür başkentliği sırasında ‘değiştirdiği imajını’ ve ‘asla bir daha geriye bakmamasını’ örnek aldığını belirtmektedir.

Pearman'a göre (2006), Liverpool Limanı'na karakterini kazandırması beklenen en önemli mimari projelerden biri Will Alsop'un tasarladığı “Bulut” (Cloud) binasıdır. “Bulut”ta yeni

* Doing What Comes Culturally

bir şehir müzesinin yanısıra henüz belirsizliğini koruyan birtakım işlevler de bulunması öngörülmüş; ancak yapının inşa edilmemesine karar verilmiştir. Pearman, AKB adaylığını diğer İngiliz şehirleri karşısında kazanmasında büyük bir etkisi olan Cloud binasının yapımının iptalinin sebebini yatırımcılar tarafından fazla bulunan 324 milyon sterlinlik maliyet olarak tahmin etmektedir.

Şekil 4.75 Will Alsop'un tasarladığı “Bulut” (Cloud) binası
(http://www.skyscrapernews.com/4th_grace_alsop2.jpg)

Kentin program kapsamında en az Cloud projesi kadar dikkat çekecek mimari projeleri bulunmaktadır (Liverpool08, 2010):

Yeni kültürel mekânlar;

- Yeni Liverpool Müzesi
- King's Waterfront Arena ve Konferans Merkezi (The Echo Arena)
- FACT, Sinema ve sanat galerisi
- John Moore Üniversitesi Sanat Akademisi

Restorasyon projeleri;

- Victoria Galerisi ve Müzesi restorasyonu
- Blucoat Sanat Merkezi restorasyonu
- St. George Salonu restorasyonu

Yeni Liverpool Müzesi

Danimarkalı mimarlık ofisi 3xn tarafından tasarlanan 65 milyon sterlinlik Liverpool Müzesi UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Albert Limanı ve Pier Head arasında nehrin

kıyısında konumlanmıştır. 2010 Nisan ayında tamamen bitirilmesi planlanan müzenin dünyanın ileri gelen kent müzelerinden biri olması ve Liverpool'un yenilenen imajının bir sembolü haline gelmesi hedeflenmiştir.

Şekil 4.76 Liverpool Müzesi (http://www.3xn.dk/en/75304_museum_of_liverpool/)

Yapı hem nehrin iki tarafından hem de şehirden rahatça görülebilmekte; ancak limanın silüetini bozmayacak şekilde alçaktır. Müze binası eğik ve yükseltilmiş platformların oluşturduğu bir heykele benzemektedir (3xn, 2010). Oldukça modern bir biçime sahip olan yapı, limanda bulunan diğer tarihi yapılarla tezattır. Binanın cephesinde doğal taş kaplama kullanılmış ve seçilen renklerle tarihi limanla olan harmoni yakalanmıştır. Müze girişi, tüm liman boyunca devam eden yaya aksını karşılamaktadır. Yapının dışında oluşturulan kamusal mekânlar kıyının daha etkili kullanımını sağlamaktadır. Müze, ziyaretçilere hem iç hem de dış mekânda aynı anda denizi ve şehri izlemek için seyir noktaları sunmaktadır.

Şekil 4.77 Liverpool Müzesi ve yaya aksı ilişkisi
(http://www.3xn.dk/en/75304_museum_of_liverpool/)

Merkezi ana merdiven müzenin en önemli mimari elemanıdır ve tasarım sürecinde maketler ve 3 boyutlu çizimler ile birçok defa ele alınmıştır. Binanın atriumu hem kamusal bir oturma salonu hem de binanın sergi mekânlarıyla bağlantılı olan giriş lobisi olarak hizmet vermektedir (3xn, 2010).

Şekil 4.78 Liverpool Müzesi, ana merdivenler
(http://www.3xn.dk/en/75304_museum_of_liverpool/)

Binanın yılda en az 750000 ziyaretçi çekeceği tahmin edilmektedir. Müzenin kenti sadece Avrupa'nın yeni kültürel turizm hedefi yapmakla kalmayıp yerli halkın kendi tarihini öğrenmesine de büyük katkı sağlaması amaçlanmaktadır (3xn, 2010).

Şekil 4.79 Liverpool Müzesi gece görünümü
(http://www.3xn.dk/en/75304_museum_of_liverpool/)

King's Waterfront Arena ve Konferans Merkezi

2008 yılında AKB programı kutlamaları için odak noktası oluşturabilecek bir mekâna ihtiyaç duyulmuştur. Yeni yapının Liverpool kıyı bölgesinde gerçekleşen yenilik hareketini simgeleyen sembolik bir yapısı olması istenmiş ve bu sebeple projeye çok önem verilmiştir.

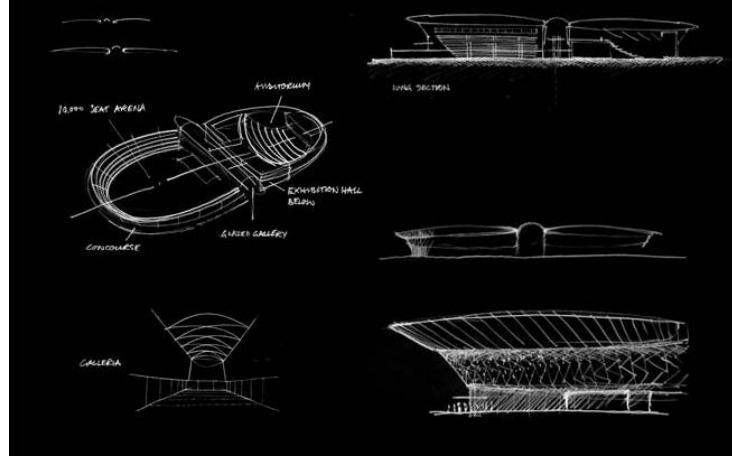
Şekil 4.80 King's Waterfront Arena ve Konferans Merkezi
(<http://www.wilkinoneyre.com/projects/liverpool-arena-and-convention-centre.aspx?category=cultural>)

Kings Waterfront – eski adıyla Kings Dock - Liverpool Güney liman sisteminin bir parçasıdır ve 1972 yılında işlevini yitirerek kullanılmamaya başlanmıştır. 1980'lerde otopark olarak kullanılan bölge 1990'larda da yenilenememiştir. 14,6 hektarlık bu alan çok uzun yıllar boyunca şehir merkezinin en büyük gelişmemiş arazisi olmuştur.

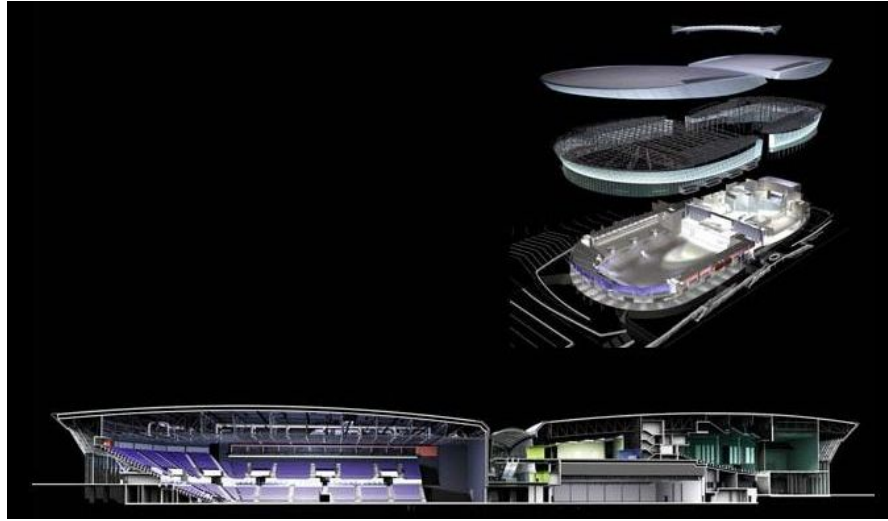
Şekil 4.81 King's Waterfront, 1972 (solda) ve 2005 (sağda) yılında
(<http://www.kingswaterfrontliverpool.com/background.php>)

2000 yılında, yenileme projesinin stratejik çerçevesi resmen kabul edilmiştir. Proje ortakları, mimarlar, planlamacılar, mühendisler ve diğer uzman danışmanlardan oluşan bir ekip yönetiminde bir şema oluşturulmuştur. Şemada, 10000 kişilik çok amaçlı arena, 1350 koltuk kapasiteli odüторыumu olan bir konferans merkezi, 7.500 metrekafe sergi mekânı, iki otel, 1600 araç kapasiteli otopark ve 96 yerleşim birimi bulunmaktadır.

Şekil 4.82 King's Waterfront Arena tasarım eskizleri
 (<http://www.wilkinsoneyre.com/projects/liverpool-arena-and-convention-centre.aspx?category=cultural>)

Stirling Ödülü sahibi Wilkinson Eyre, açılan uluslar arası yarışmayı kazanarak Liverpool Kent Konseyi tarafından nehir kenarındaki yeni bir konferans merkezi ve arena tasarlaması için seçilmiştir.

Şekil 4.83 King's Waterfront Arena kesiti (<http://www.wilkinsoneyre.com/projects/liverpool-arena-and-convention-centre.aspx?category=cultural>)

Eyre ve ekibi, Liverpool'un tarihi kıyı bölgesinde çağdaş bir dönüm noktası oluşturacak şekilde iki birleşik formu tek bir kompleks olarak birleştirmiştir. Biri arena diğeri ise konferans ve sergi merkezini barındıran iki ana kütle ortada ortak bir sirkülasyon alanı oluşturan galeri ile birbirlerine eklemlenmiştir. Bu iki heykel formun kompozisyonu bir çift zarif uzanmış kanadı andırmaktadır.

Tasarım ekibi bu binanın sürdürülebilir olmasına da çok özen göstermiştir. Avrupa'nın en sürdürülebilir arena ve kongre merkezi olan yapı, alınan önlemlerle normalde üreteceğinin yarısı kadar karbondioksit üretmekte, bünyesindeki beş rüzgar tırbününden elde edilen yenilenebilir enerjiyi kullanmakta, yağmur suyunu ve kullanılmış suları dönüştürmekte, %20 daha az elektrik harcamakta ve BREEAM* skalasında çok iyi derecesi elde etmektedir.

4.6.6 Stavanger, 2008

Norveç'in gaz ve petrol ihracatçısı olan kent bu özelliğinden dolayı "petrol merkezi" olarak tanınmaktadır. Petrol endüstrisi sayesinde oldukça kalkınan kentte, milenyumun başında doruk noktasına ulaşan petrol ve gaz üretimi 2001 yılından 2007 yılına kadar hızla düşmüş ve gelecekte ekonomik anlamda B planlarına ihtiyaç duyulacağının sinyallerini vermiştir. Kültür, pek çok kentte olduğu gibi Stavanger'de de kenti ilgi çekici yapmak için benimsenen bir politika olmuştur. Bu sebeple 2008 yılında gelen AKB ünvanı kentin kültürel gelişimi için iyi bir fırsat oluşturmuştur (Rommetvedt, 2008).

AKB programı kapsamında kentte dikkat çeken en önemli proje Norwegian Wood** projesidir. Stavanger Bölgesi, Avrupa'nın en büyük ahşap yapı yüzdesine sahiptir. Norwegian Wood projesi yeni nesil modern ve çevre dostu ahşap binalar ile kenti Avrupa mimari haritasına koymuştur (Stavanger2008, 2008).

Norwegian Wood

Norwegian Wood, Stavanger 2008 AKB programı kapsamında gerçekleştirilen en önemli projedir. Stavanger, Avrupa'nın en büyük ahşap yapı geleneğine sahip şehridir. Kültürel yılda bir dizi sergi ve konferansa ev sahipliği yapacak olan kent, Norwegian Wood kapsamında yenilikçi ve çevre dostu ahşap mimariye sahip 15 örnek yapı projesi üreterek bu geleneği geliştirmeyi, deneyimlerini paylaşmayı ve Stavanger bölgesini hem ulusal hem de uluslararası bir pencere haline getirerek inşaat sektörüne çevre dostu ahşap mimari konusunda katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

Norwegian Wood, çoğu konut işlevli çeşitli inşaat projelerinden oluşur. Dünyanın önde gelen mimarları ve mühendisleri inşaat sözleşmesi için yarışacak şekilde ahşap çalışmaya davet edilmiştir ve oluşan rekabet tüm inşaat endüstrisi için bir vitrin, mimarlar, danışmanlar,

* Environmental Assessment Method for Buildings Around The World – Binalar için çevresel değerlendirme yöntemi

** Norveç Ahşabı

müteahhitler, kereste sanayi, inşaatçılar ve belediyeler için bir eğitim sahası oluşturmaktadır. Bu eğitim, Norveç ve Avrupa'nın önde gelen uzmanlarının katıldığı disiplinli uluslararası mimari yarışma, seminer ve atölye çalışmaları ile de desteklenmiştir.

Proje kapsamında yapılan inşaat projelerinde ahşap malzeme kullanımı, yüksek mimari kalite, yenilikçi ve evrensel tasarım ve iyi bir yapı uygulaması zorunlu tutulmuştur. Bunun yanında enerji ve malzeme kullanımında çevreci bir yaklaşım beklenmektedir. Bir Norwegian Wood evi yüksek kalite ve modern mimarisiyle, sağlıklı ve toksik olmayan kapalı iklimi, düşük enerji faturaları ve kolay erişim ile geleceğin evi anlamına gelmektedir. (Stavanger2008, 2008)

Genel olarak projelerin hepsinde sürdürülebilirlik temasının en baskın öge olduğunu, malzemeden atık üretimine, pasif enerji kullanımından sosyal sürdürülebilirlik özelliğine kadar her alanda çevreci tasarım özelliklerinin ağır bastığını söylemek mümkündür.

Proje, Norveç Kraliyet Başkonsolosluğu, Napier Üniversitesi ve Merkezi Kereste Mühendisliği işbirliğinde düzenlenen bir seminerle tamamlanmaktadır. Norwegian Wood 2008 adlı seminere, Norveç'in en seçkin genç mimarları katılmış ve Norveçli şirketler tarafından geliştirilen yeni ahşap ürünlerinin teknik sunumları yapılmıştır. Böylece Norveç bu alandaki yetkinliğini tüm dünyaya sergileme fırsatı bulmuştur.

Proje, kerestecilikte araştırma ve geliştirme için bir arena oluşturarak beş katlı konuttan, anaokuluna, açık hava tiyatrolarından yaya köprülerine kadar çok geniş bir yelpazede, çağdaş ahşap mimari ve mühendislik bakımından yapıldığı dönem içerisinde Avrupa'daki en gelişmiş düşünme projesi olmuştur ve Norveç'i kuzey ülkeleri arasında sürdürülebilir ahşap mimarinin vitrini haline getirmiştir.

Yapı projeleri, gerek altyapı ve yeni alanların geliştirilmesi amacıyla gerekse infill ve eski ahşap evlerin bulunduğu merkezde yer alan yenileme alanlarındaki büyük ölçekli kentsel gelişmeler amacıyla, coğrafya, içerik ve işlev bakımından geniş bir spektrumda gerçekleşmiştir. Bazı projeler imza bina olarak nitelendirilecek kadar iddialı bazıları ise daha yerel ve sade tasarlanmıştır, ancak her iki durumda da Norwegian Wood, ahşabın tarihi bir kentsel çevre içerisinde eklemlenecek modern yapılar için ne kadar etkili ve uyumlu bir malzeme olabileceğini kanıtlamıştır.

Norwegian Wood projesine ait mimari tasarımlar şunlardır;

2008 yılında tamamlanan projeler;

- Jåtten East B7 – 73 müstakil ev, Jåtten East projesinin ilk etabı (April Mimarlık)

Şekil 4.84 Jåtten East B7 (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

- Lanternen (Sandnes Amphi-stage) – Meydan ve sahne tasarımı (Oslo Atölyesi / AWP)

Şekil 4.85 Sandnes Amphi-stage görüntüleri (Stavanger 2008 final raporu)

- Preikestolhytta – Turistik dağ dinlenme tesisi (Helen & Hard Ortak Şirketi)

Şekil 4.86 Preikestolhytta perspektifi (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

- Eiganes Park – 58 konut ve 4 sınıflı çocuk yuvası (Onix / HLM Mimarlık)

Şekil 4.87 Eiganes Park görüntüleri (Stavanger2008, 2008)

- Renseveien (Marilunden) – 10 teras ev (Wilhelm Eder / Noncon)

Şekil 4.88 Renseveien perspektifi (Stavanger2008, 2008)

- Lierdal Farm – Eski ahşap çiftliğin restorasyonu (Helge Schjelderup / MNAL Ortaklık Şirketi)

Şekil 4.89 Lierdal Farm (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

Yapımı devam eden projeler;

- Bogafjell 1- 24 müstakil ve teraslı ev projesi (RAMP / YOUMEHESHE)

Şekil 4.90 Bogafjell 1 (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

- Bogafjell 2- 26 müstakil ve teraslı ev projesi (CODE)

Şekil 4.91 Bogafjell 2 (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

Yapılması düşünülen projeler;

- Siriskjær Yeni Ahşap Kasabası– 150 daire (Stüdyo Ludo / AART)

Şekil 4.92 Siriskjær'den görüşler (Stavanger2008, 2008)

- Rogaland Köprüleri 1, 2, 3- Yaya ve bisiklet yollarından oluşan bir ağ

Şekil 4.93 Forus'daki yaya köprüsü (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

- Jåtten East B8 –100 dairesi apartman blokları, Jåtten East ikinci etab (April Mimarlık)
- Valenheimen –Besteci Fartein Valen için konut (Valenheimen Mimarlık Grubu)

Şekil 4.94 Valenheimen maketi (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

Uygulanmayacak olan tasarım projeleri;

- Brueland Çocuk Yuvası – 8 sınıflı çocuk yuvası (Onix / HLM Mimarlık)

Şekil 4.95 Brueland Çocuk Yuvası (<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>)

4.6.7 Linz, 2009

“Değişen bir şehir” sloganıyla yola çıkan Linz, 2009 yılında hazırlamış olduğu raporda, son on yılda Avusturya’nın en büyük değişime uğrayan kenti olduğunu, AKB programı kapsamında gerçekleştirilen mimari projelerin kentin görünümünü oldukça etkilediğini ve kentin artık yeni ve tarihi mimarının bir arada görülebileceği modern turistik bir merkez haline geldiğini belirtmiştir. Program kapsamında göze çarpan mimari ve kentsel projeler şunlardır (Linz09 Infocenter, 2009):

Yeni inşa edilen yapılar:

- Linzer Musiktheater*
- Die Wissenturm**
- The Power Tower***
- Terminal Tower****
- OK Kültür Evi
- Voest Alpine Çelik Dünyası Sergi ve Ziyaretçi Merkezi
- Johannes Kepler Üniversitesi Bilim Parkı

Ek yapı projeleri:

- Yeni Ars Elektronica Center
- Linz Kalesi Müzesi’nin Doğu Kanadı Ek Yapısı
- Merkezi Kütüphane Ek Yapısı

Yeniden işlevlendirilen yapılar:

- Salzamt Evi’nin restore edilip sergi mekânı, stüdyo ve konut olarak kullanılması
- Johannes Kepler Evi’nin modern bilim müzakere merkezi olarak kullanılması

Restorasyon Projeleri:

- Nordico Şehir Müzesi modernizasyonu

* Linz Müzik Tiyatrosu

** Bilgi Kulesi

*** Güç Kulesi

**** Terminal Kulesi

Diğer çalışmalar:

- Meydan, cadde ve sokaklarda iyileştirme çalışmaları

Linzer Musiktheater*

Şekil 4.96 Linz Müzik Tiyatrosu vaziyet planı (Terry Pawson Architects, 2008)

2006 yılında düzenlenen uluslararası mimari yarışmayı kazanan İngiliz mimar Terry Pawson tarafından tasarlanmış olan Linz Müzik Tiyatrosu, kent merkezi ve tren istasyonu arasında kalan bölgede konumlanmış dünyaca ünlü opera ve müzikallerin sergilenebileceği bir opera binasıdır.

Şekil 4.97 Linz Müzik Tiyatrosu için solda, Duda-Testor Architectur ve sağda, Wolfgang Tschapeller tasarımları (Wettbewerbe Aktuell, 7/2006: 46, 48)

* Linz Müzik Tiyatrosu

Şekil 4.98 Linz Müzik Tiyatrosu ana girişi (<http://www.terrypawson.com/003b/003b-1-1-linz.html>)

Kütlesel olarak incelendiğinde, opera binası çevredeki yapıların oranlarına göre oldukça büyük ve masif bir etki yaratmasına rağmen yeşil aksın kültürel işlevli modern bir bina ile sona erdirilmesi ve yoğun trafik akslarından soyutlandırılması açısından oldukça başarılıdır. Sade sayılabilecek kireç taşı ve beton cephe, bölgedeki tarihi binalarla büyük bir tezat yaratmamakta ve böylece çok dominant bir karakter oluşturmamaktadır. Terry Pawson'a (2010) göre, cephe tasarlanırken eski Avusturya Opera Binalarından esinlenilmiştir. Dikey ritmi sağlayan ince uzun açıklıklar iç mekânda konumlanmış ortak mekânları işaret etmektedir. Kentin kültürel mil taşlarından biri olan yapının, konumu ve modern mimarisi sayesinde kentin en önemli landmarkı olacağı düşünülmektedir.

Şekil 4.99 Linz Müzik Tiyatrosu'nun maket fotoğrafı (<http://www.musiktheater-linz.at>)

2012 yılında tamamlanması beklenen yapı, bünyesinde 1000 oturma kapasiteli opera salonu, 200 oturma kapasiteli stüdyo sahne, prova odaları, iç bahçe, fuaye ve restoranı barındırmaktadır. Yapı, ana trafik arterlerini arkasında bırakarak, transparan ana girişi kentin en önemli yeşil alanlarından Volksgarten'a yönelecek şekilde konumlandırılmıştır. Bu sayede, yeşil dokunun bir açık hava fuayesi olarak kullanılarak yaşayan sosyal bir mekân haline gelmesi hedeflenmektedir.

Yeni Ars Elektronica Center

Şekil 4.100 Yeni Ars Elektronica Center
(http://www.treusch.at/project.php?type_id=1436&abau_id=1665)

1996 yılında Tuna nehri kıyısında inşa edilen Ars Electronica Center, 2009 Linz AKB programı kapsamında genişletilip yenilenmiştir. Treusch Mimarlık tarafından tasarlanan yenileme ve genişletme projesi 2006 yılında açılan bir yarışmayla kararlaştırılmış ve iki senelik hızlı bir çalışma sonrasında 2009 açılış törenlerine yetiştirilmiştir.

Şekil 4.101 solda, 1996 yılında açılan eski Ars Electronica Centre
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ars_Electronica_Center,_Aug_1996.jpg)
sağda, 2009 yılında açılan yeni Ars Electronica Centre
(http://xover.mud.at/~skunk/blog/erasmus/IMG_3844_1024.JPG)

1996 yılında ilk kez “geleceğin müzesi” konseptiyle açılan Ars Elektronica Center, elektronik sanatlar merkezidir ve bu alanda hem sergilerin hem araştırmaların hem de eğitimlerin yapıldığı bir mekândır. Bu sebeple yapı, sergi ve sunum bölümü, eğitim bölümü ve araştırma bölümü olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 4.102 Ars Elektronica Center şematik kesit (<http://www.slideshare.net/gerfriedst/ars-electronica-presentation-sept-09>)

Ana binada etkinlik ve sunumların yapıldığı mekânlar yer alırken meydanın altında, bodrum katta eğitim atölyeleri ile sürgülü yüzeyler sayesinde büyüyüp küçülebilen esnek sergi mekânları, gerektiğinde ek bir açık etkinlik ve sergi mekânı olarak kullanılabilen eğri platformun altında da araştırma-geliştirme laboratuvarları ile ofisler bulunmaktadır.

Yeni oluşturulacak yapının heykelsi bir formda olması istenmiştir. Eski yapı ve yapılacak ek bir bütün olarak ele alınmıştır ve ayrılmaz bir bütün oluşturmalarına özen gösterilmiştir. Binanın kentsel tasarım prensibi çevreyle iletişim üzerine kurulmuştur. Bu anlamda yapının eğimli teras çatısı Tuna Nehri'nin üst kotlardan izlenmesine ve burada kamusal bir açık mekân oluşumuna olanak verecek şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4.103 Kamusal mekân oluşumu (<http://www.slideshare.net/gerfriedst/ars-electronica-presentation-sept-09>)

Çelik ve camdan oluşan bir konstruksiyon hem mevcut binayı hem de yeni eklenen bölümü birbirine bağlamaktadır. Çift cidarlı cephede yer yer şeffaf yer yer yarı şeffaf olan cam

yüzeyler ara bölmeden çeşitli renklerde aydınlatılabilmekte ve çok değişik imajlar oluşturmaktadır. Cephede aynı zamanda çeşitli desenler oluşturacak şekilde aydınlatmalar ya da yansıtma yapılabilmektedir.

Şekil 4.104 Ars Elektronika Center farklı cephe oluşumları
(<http://www.nextroom.at/building.php?id=32146>)

Linz Kalesi Müzesi'nin Doğu Kanadı Ek Yapısı

Şekil 4.105 Linz Kalesi Müzesi vaziyet planı
(http://www.linz.at/images/schloss_23092008.jpg)

AKB programı kapsamında, 1800 yılında çıkan büyük yangında yanan Linz Kalesinin doğu kanadının çağın yapı teknolojisini yansıtacak şekilde yeniden inşa edilmesine karar verilmiştir. 2006 yılında açılan uluslararası mimari yarışmayı HoG Mimarlık kazanmış ve Kuzey Avusturya'nın doğa, teknolojik ve ekonomik geçmişinin sergilendiği, yeni ve eski mimarinin bir araya geldiği yeni bir sergi mekânı oluşturulmuştur. Ek yapı bünyesinde, akvaryum, sergi mekânları, etkinlik ve konferans salonu, restoran, cafe, bar ve seyir terasları yer almaktadır. (Linz09 Infocenter, 2009)

Şekil 4.106 Linz Kalesi Müzesi Görünüşü (Lebendiges Linz Stadtmagazin, 2009, 189: 29)

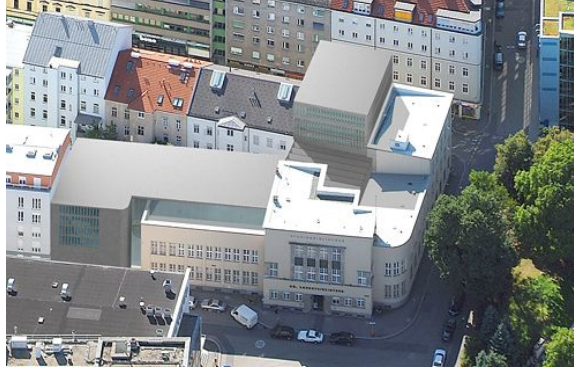
Tasarımın, farklı bir zaman diliminde yapıldığı ve günümüz modern mimarisini temsil ettiği, eklemlendiği tarihi kaleyle malzeme, biçim ve üslup bakımından oldukça büyük farklılıklar göstererek vurgulanmıştır. Çelik strüktür ve camın ağırlıkla kullanıldığı yeni kanat, tıpkı orjinalinde olduğu gibi kalenin iç avlusunu boydan boya çevreleyecek şekilde konumlandırılmış, ancak binanın altı yer yer boşaltılarak ve dolu bölümlerde de transparan bir cephe kullanılarak avlunun şehre açılmasına olanak veren seyir terasları oluşturulmuştur. Saydam zemin kat, dış mekân ve iç mekân birbirinin içine akmasını ve üst kattaki çelik makasların ve metal cephe elemanlarının daha dominant bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yapı, transparan bir köprüyle ana binaya bağlanmaktadır.

Şekil 4.107 Linz Kale Müzesi iç avludan güney kanadına bakış (<http://www.hog-architektur.com>)

Linz Kale Müzesi'ne yapılan bu ek sayesinde müze, Avusturya'nın en büyük evrensel müzesi haline gelmiştir. Daha önce kapalı olan müze sadece kent halkına en modern haliyle yeniden kazandırılmış olmamış aynı zamanda çeşitli kültürel organizasyonlar için önemli bir buluşma noktası haline gelmiştir.

Merkezi Kütüphane Ek Yapısı

Şekil 4.108 Linz Merkezi Kütüphanesi (<http://www.bez-kock.de/>)

2006 yılında açılan uluslar arası yarışmayı kazanan Bez & Kock Mimarlık, Linz Merkezi Kütüphanesi'nin eski arka bahçesine bir ek yapı tasarlamıştır. 1930'lu yıllardan kalma tarihi binanın atmosferini çok fazla değiştirmeden 21. yy'ın kütüphanelerinin sunduğu bütün teknolojiyi ve konforu sunmak amacıyla ana binaya “refakat eden”, onu tamamlayan projenin yapılmasına karar verilmiştir.

Mimari olarak, ek yapı mevcut tarihi yapının oranlarıyla uyumlu ve çok ön plana çıkmayacak şekilde sade bir kütleye sahiptir. Pencere oranları ve cephedeki doğal taş kaplama, ek yapının yeni yapıldığını hissettirecek kadar farklı ancak göze aykırı gelmeyecek kadar benzerdir.

4.6.8 Vilnius, 2009

Litvanya'nın başkenti ve aynı zamanda da en büyük kenti olan Vilnius, 2009 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. Aynı yıl içinde “Millenium of Lithuania” adı altında Litvanya isminin 1000. yıl kutlamaları da yapılmıştır. Vilnius hükümeti, kenti dünya kültür haritasına taşımak için iki büyük etkinliğin birleştiği 2009 yılında mimari gelişime önem vermiştir. 14.yy'dan kalma tarihi mimari mirasa sahip kentte restorasyon projelerinin yanında modern kültürel yapılanma üzerinde de durularak oldukça futuristik bir forma sahip Guggenheim Hermitage Museum'un ve bazı yeni kültürel yapıların inşasına karar verilmiştir. Program kapsamında dikkat çeken mimari projeler şunlardır (Vilnius2009, 2009)

Yeni kültürel binalar;

- Guggenheim Hermitage Museum
- Ulusal Stadyum ve Spor Merkezi

Yenileme ve ek yapı projeleri kapsamında;

- National Gallery of Art* (yenileme ve genişletme projesi)

Yeniden işlevlendirme kapsamında;

- Arts Printing Hause

Restorasyon projeleri kapsamında;

- Modern Sanat Merkezi restorasyonu
- Ulusal Drama Tiyatrosu restorasyonu
- Gençlik Opera ve Bale Tiyatrosu restorasyonu
- Ulusal Filarmoni Konser Salonu restorasyonu
- Royal Palas restorasyonu

Guggenheim Hermitage Museum

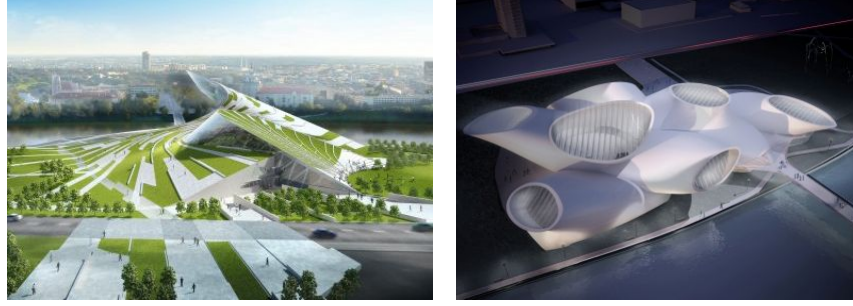
Guggenheim Hermitage Museum, Litvanya'nın başkenti için Avrupa Kültür Başkenti programının uzun vadede hedeflediği mimari projedir ve 2011 yılında tamamlanması planlanmıştır. Neris Nehri kıyısında, kentin tarihi ve modern merkezinin tam ortasında yer alan geniş bir kamusal alana yapılması istenen 13000 metrekarelik müzenin mimarı 2004 Pritzker ödüllü Zaha Hadid'dir.

Şekil 4.109 Guggenheim Hermitage Museum (Wettbewerbe Aktuell, 07/2008: 52)

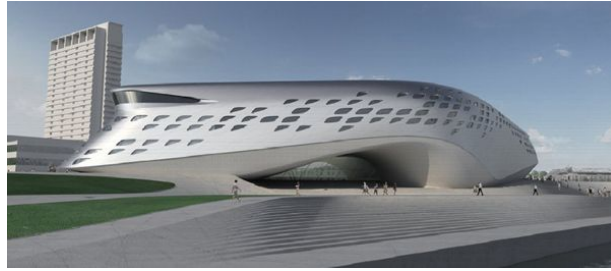
* Ulusal Sanat Galerisi

Hadid, Nisan 2008’de Vilnüs hükümeti tarafından açılan yarışmayı finale kalan Daniel Liebeskind ve Massimiliano Fuksas tasarımlarını eleyerek kazanmıştır. Liebeskind, “Nexus” adlı tasarımında Vilnüs kentinin geçmişi ile bugünü arasında bir bağ oluşturan müze konseptiyle yola çıkmıştır ve topografik bir tasarım öngörerek mimari ile doğa arasındaki kuvvetli ilişkinin altına çizmiştir. Fuksas ise, gökyüzüne bakan dev gözleri andıran ışıklıkların karakterize ettiği tasarımıyla ziyaretçilerin filtrelenmiş gök ışığı sayesinde sergi mekânlarıyla diğer mekânlar arasındaki farkı çok iyi algılayabilmelerini hedeflemiştir.

Şekil 4.110 Yarışmaya katılan Liebeskind (solda) ve Fuksas'ın (sağda) tasarımları (Wettbewerbe Aktuell, 07/2008: 53- 54)

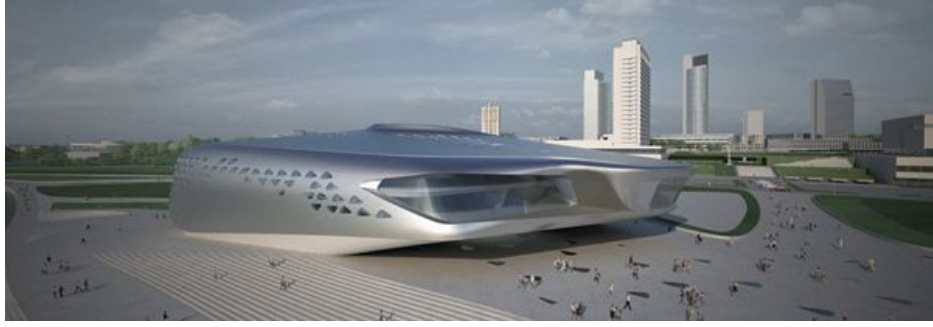
Zaha Hadid, bu iki binayı geride bırakan tasarımında, “yapay peyzaj şeritleri üzerinde gezinen mistik obje” konseptinden yola çıkmıştır ve oluşturduğu yatayda genişleyen eğrisel formun çevredeki bankaların dikey prizmatik gökedelenleriyle ciddi bir tezat oluşturmasını istemiştir.

Şekil 4.111 Guggenheim Hermitage Museum, Hadid (Wettbewerbe Aktuell, 07/2008: s.52)

Hadid, müzeye oldukça modern ve futuristik bir form vermiştir. Oluşturduğu mimari tam da Vilnüs kentinin hedeflediği modern kültürel gelişmenin bir yansımasıdır. Bu dünyaya ait olmayan mistik bir nesneyi andıran yapı, çevredeki plazalara meydan okumaktadır. Bu zıtlık aynı zamanda kültür ve ticaret arasındaki ayrışmanın ve kültürün gelişiminin de bir simgesidir.

Yapı, metalik cephesi ve üçgen ile paralelkenar karışımı açıklıklarıyla uzay gemilerini andırmaktadır. Müze bunun yanı sıra UFO, aerodinamik bir araç, motor teknesi, sülük ya da balinaya da benzetilmektedir.

Şekil 4.112 Guggenheim Hermitage Museum- perspektif (<http://www.designbuild-network.com/projects/guggenheimvilnius/>)

Müzeye nehrin ön kısmından, parktan ve köprüyle olmak üzere çeşitli kot yüksekliklerinden girmek mümkündür. Heykelsi kitlenin çevresinde bulunan eğrisel geniş aktif yeşil alanlar, binanın kıvrımlı hatlarını ve gizemli duruşunu pekiştirmektedir. Nehrin kıyısında yeni bir kültürel kamusal alan oluşumu amaçlanmıştır.

Müzenin çevresindeki farklı kotlar oluşturan akışkan sert zeminler iç mekânda devam eden lobby ile bağlantılıdır ve özellikle yaz döneminde dış mekândaki aktiviteler için tasarlanmıştır. Örneğin nehrin hemen kıyısındaki geniş merdivenlerin bir açık hava odüoryumu görevi yapması beklenmektedir. Böylece kamusal açık alanlar ile müzenin oluşturduğu kültürel atmosfer iç içe geçerek bir bütün oluşturmaktadır.

Şekil 4.113 Guggenheim Hermitage Museum-perspektif (Wettbewerb Aktuell, 7/2008, s.52)

Hadid'e göre kültür yapılarının kendilerine özel eşsiz morfolojileri olmalıdır ve bu eşsiz formları herkes üzerinde bir etki bırakmalıdır. Mimar, bu müzeyi insanların galeri, mekânsal karmaşıklık ve hareket fikri ile deneyler yapabilecekleri bir mekân olarak tanımlamıştır. Dış mekândaki eğrisel tasarım karakteri iç mekânlarda da devam etmektedir ve sanatın canlılığını ve gayri resmi özelliğini pekiştirmektedir. Beyaz iç mekânda açıklıklar arasından giren güneş ışığı mekânda gizemli bir atmosfer oluşturmaktadır.

Şekil 4.114 Müzenin iç mekânından görüntüler (<http://www.archicentral.com/guggenheim-hermitage-museum-vilnius-lithuania-zaha-hadid-architects-10705/>)

Bazı kaynaklar, yapının toplam maliyetinin yaklaşık 75 milyon dolar olduğunu belirtmektedir. 2011 yılında açılacak müzede yeni medya sanat ve Anthology Film Arşivi parçalarının yanı sıra ayrıca New York koleksiyonlarından parçalar da sergilenecektir.

National Gallery of Art*

Temel olarak “Millenium of Lithuania” etkinlikleri için geliştirilmiş bir proje olsa da AKB etkinliklerine de ev sahipliği yapan bina kentin en yeni modern kültürel mekânlarından birisidir.

Neris Nehri kıyısında konumlanan Litvanya Ulusal Sanat Galerisi, ilk olarak 1968 yılında Gediminas Baravykas ve Vytautas Vielius tarafından tasarlanmıştır ve yapı 1993 yılında Halk Devrimi Müzesi'ne ek olarak aynı binanın içinde açılmıştır ve müzenin tadilat amacıyla kapanmasına kadar sergilere ev sahipliği yapmıştır. 2003 yılında binanın mimari açıdan yenilenmesi ve genişletilmesi için bir yarışma açılmış, yarışmayı Audrius Bučas, Darius Čaplinskas ve Gintaras Kuginys kazanmıştır.

* Ulusal Sanat Galerisi

Şekil 4.115 Ulusal Sanat Galerisi (<http://www.artmargins.com/index.php/featured-articles/543-reopened-national-gallery-art-vilnius-article>)

Yapı ile ilgili ilk anlaşmazlıklar galerinin yenilenecek olan eski Devrim Müzesi'ne eklenmesinde oluşmuştur. Litvanya halkı için tatsız tarihsel çağrışımlar yapan, sosyalizm ve komünizmi simgeleyen eski Devrim Müzesi'nin onarımına karşı çıkmıştır. Yine de, yenileme önerisi kabul edilerek yeni galerinin eski müze binasında açılmasına karar verilmiştir.

4.7 2010 Yılında Avrupa Kültür Başkentleri

4.7.1 Peç, 2010

2010 yılında İstanbul ve Essen ile AKB ünvanını paylaşacak olan Peç, pek çokları için “bir tutam Akdeniz eklenmiş Macar Kenti” olarak tanınmaktadır. Kent, kendisini AKB programı ile “insanların bir araya gelip geç saatlere kadar meydan ve caddeler gibi kamusal alanlarda zaman geçirdiği, neşe ve kahkahanın gündelik hayatın bir parçası sayıldığı, herkesin rahatça birbiriyle sohbet edebildiği” bir dünya ile özdeşleştirmeye çalışmaktadır (Peç 2010 Yönetim Merkezi, 2009). Bu amaçla, zengin ve çeşitli büyüklüklerdeki kültürel aktivitelerin yanı sıra bölgedeki fiziksel çevrenin gelişmesini sağlayacak kentsel yatırımlar da yapılmaktadır.

Peç 2010 AKB programı kapsamında uygulanan kentsel yatırımların amacı, yeterli sayıda ve uluslar arası standartlarda kültürel mekânlar üreterek uzun erimli kültür tabanlı gelişim sürecinin ilk halkasını oluşturmaktır. Oluşturulan kültürel potansiyelin ekonomik anlamda doğru kullanımı, yaratıcı sektörün ve turizmin gelişimini daha da belirgin hale getirecektir (Peç 2010 Yönetim Merkezi, 2009).

2003 yılında yapılan kent planlamasına göre, kent merkezinin engellenemez gelişimi için iki yön seçeneği bulunmaktadır. Bunlar kentin doğusu ve kentin güneyidir. Kentin eski sanayi bölgesi olan güney tarafı, bugün büyük bir alışveriş merkezine ev sahipliği yaparak ticari bir

karakter kazanmış ve kentin işaretlenen ticaret zonu haline dönüşmüştür. Bu sebeple kültürel gelişim için doğu bölgesine kanalizasyon yapılmıştır. AKB projesi kapsamında tasarlanan kültürel kentsel gelişim stratejileri de ağırlıklı olarak bu bölgeyi kapsamaktadır (Takáts, 2010).

Kültürel merkezin güneye doğru çekilmesi amacıyla Zsolnay Fabrikası'nı içine alan ve yeni bir turistik kültürel çekim noktası haline gelmesi planlanan Zsolnay Kültür Mahallesi'nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Pécs merkezi ve Zsolnay Kültür Mahallesi arasında kalan mimari olarak heterojen alan büyük ölçekli bir yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla bu ara tampon bölgede iki katalizör proje, Müzik ve Konferans Merkezi ve Bölgesel Kütüphanesi hayata geçirilmiştir (Takáts, 2010).

Tüm bunların yanı sıra, kentin kamusal mekânlarının toplumun yararına yeniden kazandırılabilmesi ve daha yaşanılır kılacak projelere ağırlık verilmiştir. Çeşitli etkinlikler için zemin oluşturacak olan meydan ve caddelerin yenilenip ışıklandırılarak kentin başlıca buluşma yerleri haline getirilmesine oldukça önem verilmektedir. Program kapsamında yapılması planlanan en dikkat çekici projeler şunlardır (Pécs 2010 Yönetim Merkezi, 2009);

Yeni kültürel yatırımlar kapsamında;

- Pécs Kültür ve Kongre Merkezi
- Güney Transdanubia Kütüphane ve Bilgi Merkezi

Yeni kullanım ve ek projeler kapsamında;

- Zsolnay Porselen Fabrikası'nın kültür merkezine dönüşümü ve Zsolnay Kültür Mahallesi'nin oluşumu
- Barok döneminden kalma il genel sergi binasına modern büyük sergi mekânının eklenmesi

Yenileme projeleri kapsamında;

- Meydan ve parklar başta olmak üzere kamusal açık mekânların yenilenmesi
- Müzelerin restore edilmesiyle oluşan müzeler aksı projesi

Pécs Kültür ve Kongre Merkezi

Kent, büyük ölçekli sanatsal gösterilere ev sahipliği yapabilecek bir konser salonunun eksikliğini çekmektedir. Uluslararası standartlarda, modern arka plan teknolojisine sahip konser salonu ve kongre merkezi olarak hizmet verebilecek çok amaçlı bir yapı elde ederek, kentin Avrupa müzik haritasında yer edinmesini sağlamak ve gelişim stratejisinde belirlenen

yeni kültürel çekim merkezi ile tarihi kent merkezi arasında kalan ikincil bölgeyi güçlendirmek amacıyla bu proje geliştirilmiştir.

Şekil 4.116 Peç Konser ve Kongre Merkezi
(http://en.pecs2010.hu/p/key_projects/pecs_conference_and_concert_centre)

2007 yılında düzenlenen mimari yarışmayı kazanan Budapeşteli tasarım bürosu Építész Stúdió Kft tarafından tasarlanan Peç Kültür ve Kongre Merkezi'nin yapımına 2009'un Temmuz ayında başlanmıştır ve tahminen 2010 Eylülü'nde bitirilmesi planlanmaktadır.

Yapı, tarihi şehir merkezinin doğu sınırında, Balukany Parkı'nın yanında inşa edilmektedir. Şehir merkezinden bu parka kadar olan bölge, sürekliliği olmayan heterojen yapılardan oluşan bakımsız bir bölgedir ve normal şartlarda bu denli büyük bir yatırım için iyi bir altyapı oluşturamamaktadır. Ancak bu projenin amacı sözü geçen bölgenin kültürel anlamda kalkınmasına ivme kazandırmak ve katalizör görevi üstlenerek kültürel dönüşüme zemin hazırlamaktır. Böylece binanın yakınında bulunan tarihi dokunun de canlanması hedeflenmektedir. Şehir merkezi ve üniversite kampüsü ile kültür merkezi arasındaki aks, yeşil bir yaya yolu sayesinde oluşturulmuştur (Takáts, 2010).

Binada 1000 kişi kapasiteli konser ve konferans salonunun yanı sıra büyük bir prova odası, küçük prova odaları, hedef kitleye hitap eden fuaye, kafe, kitap satış bölümü, yönetim ofisleri, teknik hacimler ve müzik aletleri için gerekli depo hacimleri yer almaktadır (Takáts, 2010).

Merkezin inşa edilmesiyle birlikte bölgenin uluslar arası üne sahip senfoni orkestrası olan Panon Filarmonik ve diğer sanatsal müzik toplulukları çalışmalarını sergileyecek aynı zamanda oluşan yeni kültürel mekân kentlilere çeşitli kültürel olanaklar sunabilecektir.

Şekil 4.117 Peç Konser ve Kongre Merkezi-perspektif
(http://en.pecs2010.hu/p/key_projects/pecs_conference_and_concert_centre)

Binanın konferans işlevi sayesinde Peç'in, Orta Avrupa'daki konferans sektöründe önemli role sahip orta ölçekli bir merkez konumuna geleceği ve profesyonel konferanslara, fuarlara ve çeşitli kültürel festivallere ev sahipliği yapacağı düşünülmektedir. Budapeşte'den gelen otoyol ve yapılacak yeni oteller sayesinde kentin konferans ve kültür turizmindeki rekabet gücünün artacağı tahmin edilmektedir (Peç 2010 Yönetimi, 2009).

Şekil 4.118 Peç Konser ve Kongre Merkezi girişi
(http://en.pecs2010.hu/p/key_projects/pecs_conference_and_concert_centre)

Müzik ve Konferans Merkezi'nin Avrupa Kültür Başkenti programının mimari anlamdaki sembollerinden biri olması beklenmektedir. Mimari anlamda yapı, kamusal alan oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Binanın çatısı tüm mühendislik donanımlarından arındırılarak tümüyle kullanıma açık şekilde düşünülmüştür. İç mekânda, konser salonundaki koltuk sıralarının salonun altına çekilmesini sağlayan mekânizma sayesinde salon balo, dans gibi etkinliklerin gerçekleştirilebileceği düz tabanlı bir mekâna dönüşmektedir (Peç 2010 Yönetimi, 2009).

Zsolnay Kültür Mahallesi

Eski sanayi tesislerine kültürel fonksiyonlar vererek, merkezden kopmuş l bölgelerin yeniden nefes almasını sağlamak Avrupa’da kentsel kalkınma için seçilen en karakteristik yenileme modelidir. Zsolnay Kültür Mahallesi de bu modeldeki bir yenileme projesidir ve yeni kalkınma planına göre merkezin daha doğuya kaymasını sağlayacak olan yeni kültürel bölgeyi oluşturmaktadır. 2008 yılında bölgenin tasarlanması için açılan yarışmayı Budapeşteli grup MCXVI Mimarlık kazanmıştır.

şekil 4.119 Zsolnay Kültür Mahallesi (http://en.pecs2010.hu/p/key_projects)

Dünyaca nl seramik fabrikası olan tarihi Zsolnay Fabrikası, hem çok kr getiren üretimi hem de endüstriyel sanat ve tasarım için oluşturduğu atölye özelliği ile günümüzde yaratıcı endüstrinin en iyi örneklerinden birisidir. Fabrikanın bina kompleksi, büyük bir alana yayılmış olan üretim merkezi, ofisler, işçi ve ailelerinin evleri, restoranlar, okul ve bir anaokulundan oluşmaktadır. Fabrikanın batı kanadında ise, içinde artık sürekli üretimin olmadığı anıtsal nitelikteki endüstriyel binalar bulunmaktadır. Bu binalara kentlilerin ilgisini çekecek boş zaman ve catering sektörüne ilişkin yeni sanat ve eğitim işlevleri verilerek canlı bir ortam oluşturulması, kent halkı için sanat, eğlence ve eğitimin bir arada olduğu bir dinlenme ve rekreasyon alanının tasarlanması ve sanayi tarihi temasıyla yılda yaklaşık 200.000 kişinin ziyaret edeceği bir çekim noktasının oluşturulması hedeflenmiştir.

Proje kapsamında, Zsolnay fabrikasının bina dekorasyonları için seramik ve porselen üretimine devam etmesi, batı tarafında bulunan kullanım dışı endüstriyel binaların ise çeşitli işlevlerde yenilenmesi söz konusudur.

Şekil 4.120 Zsolnay Fabrikası (http://en.pecs2010.hu/p/key_projects)

Toplamda 41.000 metrekairelik taban alanına sahip kültür mahallesi dört ana bölgeye ayrılmaktadır.

Yaratıcı Bölge: Fabrikanın bulunduğu alan yaratıcı bölüme ayrılmıştır. Modern Sanat Merkezi, Zsolnay Tasarım Merkezi, prova salonları, yaratıcı atölyeler ve konserler için geniş bir alan bu bölgede bulunmaktadır (PÉCS2010, 2009). Bölgedeki öne çıkan binalar şunlardır:

- **Tasarım Merkezi:** Daha çok tasarım tarihi ve iş odaklı sanatsal tasarım ile ilgili sergilerin sunulacağı bir sergi mekânı ve tasarım dokümantasyon merkezinden oluşmaktadır (Takáts, 2010).
- **Modern Sanat Merkezi:** Merkez, fabrikanın güney kesiminde bulunan bir anıt binaya kurulacaktır ve Macaristan’daki uluslararası sanat ağının ilk “Sanat Fabrikası” olacaktır. Eğitim tesisleri, binaları araştırma birimleri, yönetim ve organizasyon birimleri ve tiyatro ile müzik performanslarına ev sahipliği yapacak bir sahneyi barındıran binanın, eğlence kültürü, eğitim ve sanatın birleştiği yeni bir sanatsal kurum türü olması hedeflenmiştir (Takáts, 2010).

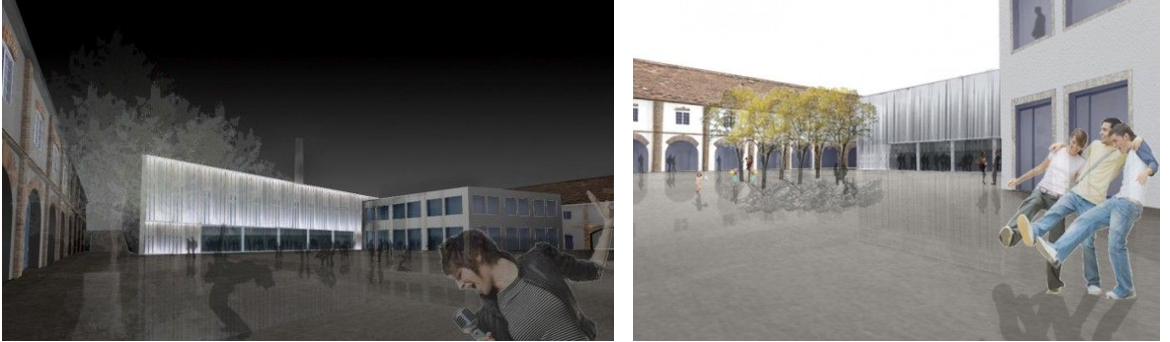
Aile ve Genç Bölgesi: Bölgedeki binalardan en özeli Bóbita Kukla Tiyatrosu’na dönüştürülecektir. Bunun dışında alanda kukla atölyesi, bir oyun alanı, bilimsel sergiler ve çeşitli teknolojik deneylerin yapılabileceği eskiden fabrikanın laboratuvarı olarak hizmet vermiş olan “Deney Evi” yer almaktadır (PÉCS2010, 2009).

Zanaatkâr Bölgesi: Bu bölge, Zsolnay ailesinin eski evlerinin yer aldığı ve alanda bulunan en etkiliyici binaların bulunduğu bölümdür. Kalıcı Zsolnay Sergisi, Art-Nouveau Kahvesi, özel etkinlik salonu ve “kuluçka evi”, burada yer alacaktır (PÉCS2010, 2009).

• Kulučka Evi*: Bu merkez, gelişmekte olan yaratıcı endüstrinin kurumsallaşmasını kolaylaştırmaktadır. Kulučka evinin görevi, yaratıcı sanayi sektöründe yer alan moda tasarımcıları, grafik stüdyoları, müzisyenler, tasarımcılar, web tasarımcıları gibi mikro ve küçük işletmelere kurumsallaşma aşamalarında yardımcı olmaktır (Takáts, 2010).

Üniversite Bölgesi: Bu bölüm Peç Üniversitesi'nin görsel sanatlar ve müzik fakültesi ile insani bilimler fakültesi için ayrılan mekânlardan oluşmaktadır (PÉCS2010, 2009).

• Peç Üniversitesi Görsel Sanatlar ve Müzik Fakültesi Çalışma Merkezi: Üniversitenin sanat fakültesi öğrencilerinin çalışma merkezlerinin kullanılmayan endüstri binalarına taşınması ile üniversite eğitiminin, sanayi üretimi ve toplum faaliyetler ile yoğun ilişkiler kurması amaçlanmaktadır. Sanatsal yaratma ve modern endüstriyel teknoloji bu proje sayesinde bir araya gelecektir. İleride, heykeltıraş eğitim-restoratör, sanatsal tekstil tasarımcıları ve uygulamalı grafik sanatçıların atölyelerinin de Zsolany Kültür Mahallesi'ne taşınması düşünülmektedir (Takáts, 2010).

Şekil 4.121 Zsolnay Kültür Mahallesi- Üniversite Bölümü'nden görünüm
(http://en.pecs2010.hu/p/key_projects)

Güney Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi

Macaristan'ın en büyük üniversitelerinden birinin yer aldığı kentte kentlinin bilgiye ulaşım eksikliğini giderecek bir kütüphane bulunmamaktadır. Bir kent, bilgi tabanlı ekonomik düzenin bir parçası olmak istiyorsa vatandaşlarına çağın en değerli hazinesi sayılan bilgiye ulaşma imkânı sunmalı ve bunun için de teknolojik veri tabanlarından mutlaka faydalanmalıdır. (Takáts, 2010)

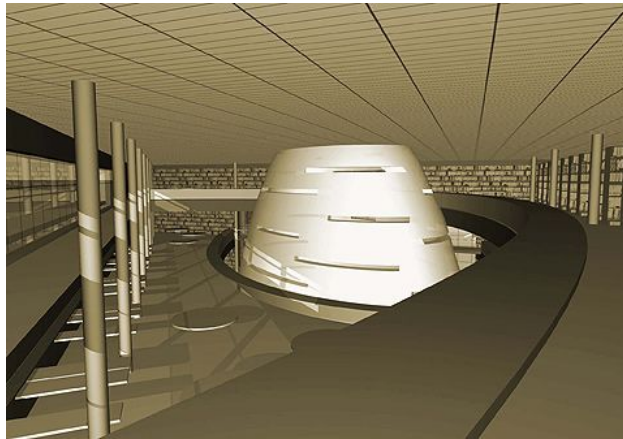
* Incubator House

Şekil 4.122 Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi'nden görünümler
(<http://www.zavodbig.com/2009/12/13/south-transdanubian-regional-library-and-knowledge-centre-in-pecs-hungary/>)

Projenin temel amacı yaklaşık 13.000 metrekarelik taban alanında öncelikle şehir, sonra da yakın bölge için hem gelişmiş teknolojik donanımlı bir kütüphane hem de bir toplum merkezi olarak görev yapacak modern bir bölgesel bilgi merkezi oluşturmaktır. Tasarım, geleneksel kütüphane işlevlerinin yanında bilgi toplumu insanları için bilgi erişiminde fırsat eşitliği sağlayan ve toplumun bu yöndeki ruhsal gereksinimlerini karşılayan özelliklere sahiptir. 2006 yılında açılan mimari tasarım yarışmasını kazanan Török és Balázs Mimarlık Ofisi'nin tasarladığı yeni tesisin, hem şehir kütüphanesi, hem de Peç Üniversitesi'nin kütüphane ve bilgi merkezi olarak hizmet vermesi planlanmaktadır (PÉCS2010, 2009).

Yapımına 2009 yılında başlanan bina, 200 kişi kapasiteli ve gerektiğinde birleşebilen iki odütorium, 150 kişi kapasiteli konferans salonu, araştırma salonları, internet birimleri, çocuk kütüphanesi ve üniversite için tasarlanan bir araştırma merkezini barındırmaktadır (PÉCS2010, 2009).

Şekil 4.123 Transdanubian Bölgesi Kütüphanesi'nin iç mekânından bir görünüm
(<http://www.zavodbig.com/2009/12/13/south-transdanubian-regional-library-and-knowledge-centre-in-pecs-hungary/>)

4.7.2 Ruhr, 2010

Almanya'nın en büyük yerleşim birimi olan Ruhr Bölgesi, 19.yy'ın ortalarında kömür madenleri ve demir çelik fabrikalarının etrafında kurulmuştur ve endüstrileşmeyle birlikte 20.yy'ın ortalarına kadar hızlı bir kalkınma yaşamıştır. Post-endüstriyel çağda, kömür madenlerinin kapanması ve ağır endüstrinin sona ermesiyle birlikte, fabrika arazileri terk edilmeye başlamış ve kent nüfusu azalmıştır. Bunun sonucunda, kentleşmiş banliyö çeperlerinde ciddi boşluklar ve bölünmeler bulunmaktadır (Sikiaridi ve Vogelaar, 2009).

Bu parçalı topraklarda “kent kurma” projesi AKB programının ana hedefidir. Kentsel planlama sürecinde kültürel bir dönemeç olarak kabul edilen AKB Ruhr2010 kent kurma ve tasarımı programı kentin post-endüstriyel silüetine müdahale etmektedir (Sikiaridi ve Vogelaar, 2009).

AKB programı kapsamında “mimari akupunktur stratejisi”nden yola çıkılmış, dünyaca ünlü mimarlara başvurularak, müzeler için bazı ikonik yapı projeleri geliştirilmiştir. Bunların yanında peyzaj düzenlemeleri ve özellikle pek çok kentte uygulanan yenileme projelerine de rastlanmaktadır. Program kapsamında göze çarpan mimari projeler şunlardır (Ruhr.2010, 2010)

Ek bina projeleri:

- Küppersmühle Modern Sanat Müzesi'ne ek yapı
- Yeni Folkwang Müzesi
- KUBUS Kültür Merkezi'ne ek yapı

Yeniden işlevlendirilen yapı projeleri:

- THS Merkez Binası-NT2 (Eski maden ocağı şaftı)
- Dortmund U (Eski bira fabrikası)
- NRW Bölge Arşivi Kulesi (Eski depo binası)
- Ruhr Müzesi (Eski kömür yıkama fabrikası)
- Martin Luther Forumu (Kilisenin kentliler arası diyalog ve eğitim merkezi)

Yeni oluşturulan kültürel binalar:

- Ev Kültürü Projesi (60 adet vitrin ev)
- Mobil istasyonlar

Küppersmühle Modern Sanat Müzesi'nin Ek Yapısı

Küppersmühle Modern Sanat Müzesi, 1990'lı yıllarda, dünyaca ünlü mimarlık ofisi Herzog & de Meuron tarafından göz alıcı tuğla cephesine sahip tarihi bir değirmenin müzeye çevrilmesi sayesinde oluşturulmuştur. AKB programı kapsamında ikonik bir bina oluşturup, kültür yılını simgeleştirmek ve kalıcı değişimi mimari olarak ifade etmek amacıyla, aynı mimarlık ofisi tarafından müzeye ek bir yapı tasarlanmasına karar verilmiştir.

Şekil 4.124 Küppersmühle Modern Sanat Müzesi- mevcut yapı
(http://www.ruhrtaalradweg.de/ruhrtaalradweg__1/etappenorte/duisburg/kueppersmuehle_museum_fuer_deutsche_gegenwartskunst)

Mevcut yapıya 22 yeni oda ve yaklaşık 2000 metrekare sergi alanı sağlayacak olan ek yapı, kütle ve hafiflik arasındaki tezatı vurgulayan oldukça sade, hafif, basit ve şeffaf görünümlü kübik bir konteynır şeklindedir ve silo binasının üzerine eklenmektedir. Artık kullanılmayan silolar, estetik açıdan Küppersmühle'nin tarihi endüstriyel mimari karakteri için çok büyük önem taşımaktadır (Herzog & de Meuron, 2008).

Ek yapı, çelik makaslarla taşınmaktadır ve iç mekânsal yapısı değişken esnek kullanımlara olanak verecek şekilde tasarlanmıştır. Yerden 36 metre yüksekte yer alan anıtsal yapı, mevcut binanın üzerinde adeta “uçuşan” bir etki oluşturmaktadır. Transparan dış cephe sayesinde oldukça cömert bir manzara seyri mümkündür (Herzog & de Meuron, 2008).

Ek yapının sade biçimi, konumu ve büyüklüğü ile ciddi bir tezat oluşturmaktadır. Bu özellikler, tasarımın aynı zamanda hem kolay anlaşılır ve basit olmasını hem de tehlikeli ve heyecan verici görünmesini sağlamıştır.

Şekil 4.125 Küppersmühle Modern Sanat Müzesi ek yapısı
(<http://www.museum-kueppersmuehle.de/index.php?id=126&L=1>)

2010 yılında tamamlanması planlanan bu, sade ancak oldukça iddialı eklentinin görsel çarpıcı mimarisi sayesinde yerleşim planı Norman Foster tarafından yapılmış olan Duisburg İç Limanı'nın, eyaletin önde gelen merkezlerinden biri haline gelmesi ve kentin modern mimari açısından bir üst noktaya çıkması beklenmektedir.

Folkwang Müzesi Yenileme ve Ek Yapısı

Dünyaca ünlü mimar, David Chipperfield 2007 yılında Essen'deki Folkwang Modern Sanat Müzesi'nin yenilenmesi ve ek yapısı için açılan uluslararası mimarlık yarışmasını kazanarak 2010 Ruhr AKB programının en önemli mimari gelişim projelerinden birine imza atmıştır.

Şekil 4.126 Yeni Folkwang Müzesi'nin ana caddeden görünüşü
(<http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,674895,00.html>)

Toplamda 22.306 metrekareyi bulan alanda, eski Folkwang Müzesi'ni genişletmek amacıyla 1980'li yıllarda Ruhr Bölgesi Müzesi binası inşa edilmiştir. Bu bina, ekonomik, fonksiyonel ve verimli olmaması sebebiyle ihtiyacı karşılayamamaktadır. Proje, bu ek yapının kaldırılarak yenisinin tasarlanmasını kapsamaktadır.

Şekil 4.127 Üstte, yarışmada 2. olan Adjaye/Associates tasarımı ve altta, 3. olan Gigon Guyer Architekten tasarımı (Wettbewerb Aktuell, 5/2007: 73-74)

Yeni bina, orijinal yapının mimari prensiplerini devam ettirecek şekilde altı ana strüktür, dört adet iç avlu, bahçe ve galerilerden oluşmaktadır ve içerisinde yüksek tavanlı sergi mekânları, kütüphane ve okuma salonu, çok fonksiyonlu salon, etkinlik alanı, restoran ve satış birimlerini barındırmaktadır. Oldukça sade bir mimari dile sahip olan müzede ana tasarım öğesi ışıktır.

Binanın ana girişi, ziyaretçileri ana caddeden korunmalı bir iç avlu şeklinde tasarlanmış cam cepheyle çevrili fuayeye taşıyan açık geniş merdivenlerden sağlanmaktadır. Fuayenin bir tarafında kitap mağazası ile restoran, güney tarafında ise eski müze binası bulunmaktadır. Eski ile yeni bina arasındaki bağlantı transparan iki tünelle kurulmuştur (David Chipperfield Architects, 2010).

Şekil 4.128 Folkwang Müzesi ek yapısının perspektif resmi
(Wettbewerbe Aktuell, 5/2007: 71)

Binanın cephesi kaymaktaşını andıran geniş kare biçimli geri dönüşümlü cam levhalardan oluşur ve değişen doğal ışık ile renk değiştirmektedir. Pencere açıklıkları cepheye bu levha boyutlarına uygun bir şekilde entegre edilmiştir (David Chipperfield Architects, 2010).

Cephedeki yalınlık, seçilen renk, camın şeffaflığı, iç bahçeler ve ışığın efektif kullanımı sayesinde yapı ziyaretçiler üzerinde çok hafif ve ferah bir his oluşturmaktadır ve çoğu kentli, yapının sakinleştirici olduğundan söz etmektedir. Özellikle ağır ve karmaşık endüstriyel yapıların ağırlıkta olduğu kent için bu hafiflik oldukça yeni bir mimari karakterdir. Müze, Almanya'nın yeni mimari ikonu gibi iddialı başlıklarla medyada geniş yer bulmaktadır ve daha şimdiden kentin mimari dokusuna ciddi katkılarda bulunmaktadır.

Dortmund U, NT2, NRW Bölge Arşivi ve Ruhr Müzesi Yenileme Projeleri

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş süreci Ruhr Bölgesi için oldukça sancılı olmaktadır. İşlevini kaybetmiş endüstriyel binaların toplum yararına geri kazanılması diğer Avrupa şehirlerinde olduğu gibi bu bölgede de ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

AKB programı kapsamında uygulanan yenileme projelerinin ortak amacı, işlevini kaybetmiş sanayi yapılarının sanatçı ve diğer yaratıcı yeteneklerin kullanımı için uzun bürokratik gecikmeler olmaksızın erişilebilir kılmak, bu bölgelerin canlanmasını sağlayarak yatırımcılar için cazip hale getirmek ve kentlilerin yaşam kalitesini arttırmaktır (Ruhr2010 Ajansı, 2010).

Şekil 4.129 Dortmund U (<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/the-dortmund-u.html>)

Dortmund U, Gerber Mimarlık tarafından işlevini yitirmiş bir bira fabrikasının yenilenip yeniden işlevlendirilmesiyle oluşmuş bir projedir ve 20.-21. yüzyıl sanatına ait eserlerin sergileneceği bir çağdaş sanat müzesi olarak tasarlanmıştır. Binanın döşemelerinde yapılan düzenlemeler sayesinde oluşturulan “sanatsal dikey” adı verilen atrium sayesinde giriş katından en üst kattaki “katedral odası”na kadar tüm katlar tıpkı bir katedraldeki gibi tek bir mekân olarak algılanmaktadır ve yürüyen merdivenler sayesinde tüm katlara ulaşım gerçekleştirilmektedir. Ziyaretçiler, en üst kattaki katedral odasından dışarı terasa çıkan merdivenler sayesinde şehrin tüm manzarasına hâkim olmaktadır (Gerber Architekten, 2010).

Şekil 4.130 Gerber Mimarlık tarafından Dortmund U için yapılan tasarım (<http://www.gerberarchitekten.de>)

Dortmund U, aynı zamanda yaratıcı sanayi projesi adı verilen “Creative Quarters”ın da bir parçasıdır ve mimarlık, sanat, kültür, eğitim ve yaratıcı endüstri arasında kurulmaya çalışılan ilişki açısından katalizör roldedir (Ruhr2010 Ajansı, 2010).

Şekil 4.131 NT2 (<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/nt2.html>)

NT2, AKB programı kapsamında Karl-Heinz Petzinka, Nathalie Ness and René Clasen tarafından yapılan bir diğer yenileme projesidir. Nordstern maden ocağının şaft kulesi güçlendirilip yenilenerek ve bu şaftın üzerine dört katlı yeni bir cam yapı ile Markus Lüpertz tarafından tasarlanan 18 metrelik dev Herkül heykeli eklenerek hem müze olarak hem de bazı özel şirketler tarafından kullanılabilen bir kule elde edilmiştir. Yapının 5. ve 11. katları arası video sanatına ayrılmıştır, 9. ile 11. katlar arasındaki katlardan ise sanayi yapısının dev kasnağını seyretmek mümkündür (Ruhr2010 Ajansı, 2010).

Şekil 4.132 NRW Arşiv Binası (<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/nrw-state-archives.html>)

Program kapsamındaki bir diğer yenileme projesi NRW arşiv binasıdır. Ortner & Ortner tarafından Duisburg iç liman bölgesinde tasarlanan NRW (North Rhine-Westphalia*) devlet

* Kuzey Rhein Westphalia

arşivi, 76 metre yüksekliği ile Almanya'nın en büyük arşiv binasıdır. Kule, koruma altındaki tarihi bir bölgede yer alan, 1930'larda inşa edilmiş ve 120 metre uzunluğundaki dalga biçimli yeni tuğla bina ile bağlı eski bir depo binasının üzerine inşa edilecektir. Kule, depo binası ve yeni eğrisel yapının birbirlerini biçimsel ve malzeme açısından tamamlayarak, kentlilerde tuğla duvarların arkasında saklı olanı merak etme eğilimi oluşturacağı düşünülmektedir (Ruhr2010 Ajansı, 2010).

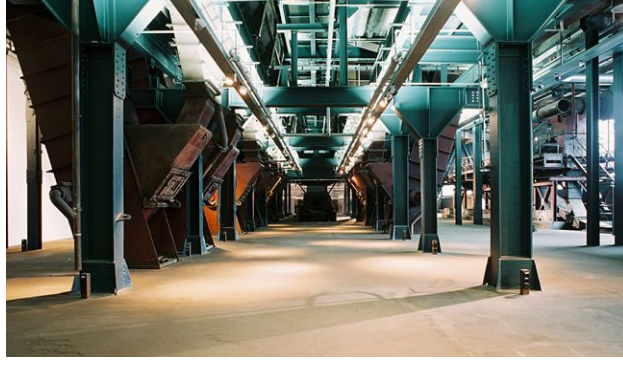
6 katlı ek arşiv binası, konferans salonları, ofisler ve potansiyel genişleme için ek alanlar da içermektedir. Giriş salonu ve diğer kamu alanları nehir tarafında konumlandırılmıştır. Binanın, Ruhr Bölgesi için önemli bir kültürel öge halini alması ve otoyolu kullananlar için kentin görülen simgesine dönüşmesi hedeflenmektedir (Ruhr2010 Ajansı).

Şekil 4.133 Ruhr Müzesi (<http://www.ruhrmuseum.de/en/museum/kohlenwaesche.jsp>)

Ruhr Müzesi, Zollverein Kömür Endüstrisi'nin en büyük binası olan eski kömür ocağının kömür yıkama departmanının yeniden işlevlendirilmesiyle 2008 yılında AKB programı kapsamında oluşturulmuştur ve Ruhr Bölgesi'nin tarihini en iyi sergileyen müzedir. İşleme, depolama ve kömür dağıtım gibi işlevler, geride bina içinde ilginç alanlar miras bırakmıştır ve büyük, penceresiz beton sığınaklar, büyük salonlar, yüz metre uzunluğundaki geniş galeriler, bugün müze ziyaretçilerine yeni bir yapının asla sunamayacağı benzersiz mekânsal deneyimler sunmaktadır.

Binanın yenileme projesi Rem Koolhaas ve Heinrich Böll tarafından tasarlanmıştır ve esas olarak bu geniş mekânın mevcut fiziksel yapısı korunarak Ruhr Bölgesi'nin bugünkü panoramasını sergileyecek bir tema oluşturulmuştur. Müze binası ile içinde sergilenen tema birbiriyle bir bütün içindedir. Müzede, bölgenin endüstriyel mirası, kömür dağıtım tesisinin tarihi, sanayi çağındaki yer altı koşulları ve yaşam, çevresel yıkım ve yeniden yapılanma anlatılmaktadır.

Şekil 4.134 Ruhr Müzesi iç mekândan bir görünüm
(<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/on-a-high-seven-times.html>)

Girişte, bir yürüyen merdiven ziyaretçileri binanın 24. katına, danışma, bilet gişesi, vestiyer, kafe ve alışveriş biriminin bulunduğu ziyaretçi merkezine çıkartmaktadır. 24. katın üstündeki kotlarda mevcut endüstriyel makineler dikkatle korunmuştur ve 30. kat endüstriyel miras portalına (Portal der Industriekultur) ev sahipliği yapmaktadır. Burada ayrıca Ruhr Bölgesi'ndeki yapısal değişim de sergilenmektedir. Ziyaretçi merkezi kotundan aşağısı sergi alanı ve depo olarak kullanılabilir. Geçmişte kömürlerin depolandığı alanlarda şimdi kültürel eserlerin depolanıyor olması toplumsal dönüşümün bir göstergesi gibidir.

4.7.3 İstanbul, 2010

1999 yılında, Avrupa Birliği'nin AKB projesini Avrupa Birliği'ne tam üye olmayan ülkeleri de kapsayacak şekilde genişletme kararı almasıyla bir grup sivil toplum gönüllüsü tarafından kurulan girişim grubunun çalışmaları sayesinde İstanbul, 2010 yılında üç Avrupa Kültür Başkenti'nden birisi seçilmiştir. Böylece kent, AB'ye tam üye olmadığı halde bir sivil toplum girişimi ile seçilen ilk Avrupa Kültür Başkenti olmuştur.

Çağlar boyunca Roma, Bizans, Osmanlı gibi büyük imparatorluklara başkentlik yapmış, çeşitli medeniyetlerin kesişim noktası olmuş üç dinin beşiği İstanbul, daha önce aday olmuş kentlerden oldukça farklıdır.

Dünya'ya sanayi kenti imajından çıkarak yeniden eklemlenmeye çalışan ve bu amaçla kültürel bir imaj oluşturmayı amaçlayan Avrupa şehirlerinin aksine zaten çok büyük bir kültür kenti olan dev metropol İstanbul için AKB olmak, farkındalığın artırılması, fiziksel ve sosyal alanlarda kalkınma ve yeni bir imaj oluşturma hedeflerini aşarak kentin kültürel değerlerinin yeniden tanımlanması, kentlinin kültür varlıklarıyla buluşması ve disiplinlerarası bilginin değerlendirilmesine kadar uzanmaktadır (İncedayı, 2009).

İstanbul, “Dört elementin kenti İstanbul”, “İstanbul’u şimdi yeniden keşfetme zamanı” gibi sloganlarla kültür yılını ve hedeflerini kamuoyuna tanıtmıştır. İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı, “Kentin ihtiyaç duyduğu stratejik bakışın bütün aktörler tarafından paylaşılarak geliştirilmesi” vizyonunu benimseyerek, yenilikçi kentsel deneyimler elde etmeyi hedeflemektedir (Gümüş, 2009).

İstanbul 2010 Ajansı’nın (2010) duyurduğu Avrupa Kültür Başkentliği’nin kente getirmesi beklenen katkıları ana maddelerle şunlardır:

- Kentsel yenileme projeleri sayesinde kentin çehresinin değişmesi ve kentlinin yaşam kalitesinin artması
- Pek çok yeni iş sahalarının açılması
- Kentlilik bilincinin gelişimi
- Özellikle gençlerin sanatsal yaratıcılıkla yakın ilişki kurabilmeleri
- Kültür varlıklarının korunacağı ve çağdaş müzecilik anlayışının sergileneceği yeni müzelerin kazanılması
- İstanbul’lu sanatçıların uluslararası alana açılması
- Kentin tarihi ve kültürel zenginliğinin Avrupa ile paylaşılması
- Yeni kültür mekânlarının oluşturulması ve kentin kültürel altyapısının güçlendirilmesi
- İstanbul’un dünya kültür ve sanat gündeminin merkezine oturması ve Avrupa’nın çeşitli yerlerinden gelen sanatçıları misafir etmesi
- Avrupa ile kültürel ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi
- Yönetici ve halkın bir arada görev aldığı yeni bir yönetim anlayışının oluşturulması

AKB programı kapsamında, kentsel anlamda mevcut tarihi zenginlikleri değerlendirmeye yönelik projelerin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür. Restorasyon, onarım ve bakım projeleri ve mevcut tarihi eserlerin yeniden işlevlendirildiği yenileme projeleri program kapsamında en çok rastlanan projelerdir. Bunun yanı sıra, yeni kültürel mekân oluşumları, aydınlatma çalışmaları ve ileriki süreçlerde kullanmaya yönelik projelendirme çalışmaları da bulunmaktadır. İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı’nın 2010 programında yer alan en göze çarpan kentsel projeler şunlardır:

Yeni Kültürel Mekânlar:

- Yenikapı Transfer Noktası Projesi

- Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi
- Küçükalyalı Arkeolojik Park Projesi
- Müze Depo ve Destek Merkezi

Yenileme ve yeniden işlevlendirme projeleri:

- Hasanpaşa Gazhaneşi Kültür Merkezi Projesi
- İstanbul Adalar Müzesi
- 1.Vortvots Vorodman Kilisesi'nin kültür merkezi olarak işlevlendirilmesi
- Otağ-1 Hümayun Binası restorasyonu - sanat tasarım etkinlikleri, müzik dinletileri ve sergiler düzenlenen bir cazibe merkezi olarak işlevlendirilmesi
- Süleymaniye Darüşşifa Binası restorasyonu – yazma eserler üzerine çalışan uzmanlar için araştırma enstitüsü olarak kullanılması
- Fatih Davutpaşa Medresesi restorasyonu ve kültür merkezi olarak işlevlendirilmesi
- Şehzade İmareti restorasyonu – restoran, kitap satış alanı, Türk Mutfağı eğitim atölyesi olarak işlevlendirilmesi
- Nazperver Kalfa Mektebi restorasyonu – sergi, toplantı ve seminerlerin düzenlendiği çok amaçlı kültür merkezi olarak kullanılması
- Hasköy Mayor Sinagogu restorasyonu – kültür ve sanat merkezi olarak kullanılması
- Cendere Pompa İstasyonu'nun İSKİ Su Medeniyetleri Müzesi olarak yenilenmesi
- Eyüp Rami Kışlası Müzesi ve Ek Kütüphane Projesi

Restorasyon projeleri:

- AKM Mimari Geliştirme Projesi (Proje durdurulmuştur.)
- Ayasofya Müzesi kısmi restorasyon çalışmaları
- Topkapı Sarayı Kule kapısı, Mutfaklar Bölümü, Bağdat Köşkü, İncirlik Bahçesi, Revan Köşkü, Sofa Köşkü, Sofa Camii ve Lala Bahçesi bakım ve onarım çalışmaları
- Fatih Gazanferaga Medrese, Sebil, Türbe ve Haziresi restorasyonu
- Murat Molla Kütüphanesi restorasyonu
- Azize Euphemia Kilisesi'nin restorasyonu
- Galata Mevlevihanesi restorasyonu

- Zeyrek Bölgesi ahşap yapıların onarımı
- Kadıköy Haldun Taner Sahnesi restorasyonu
- Türker İnanoğlu Vakfı Sinema ve Tiyatro Müzesi'nin yeni binaya taşınması ve sergi salonu, kütüphane, bilgi merkezi, kafeterya ve seminer salonunu içerecek şekilde müzeleştirilmesi

Projelendirme çalışmaları:

- Sur-i Sultani Stratejik Planı'nın oluşturulması (AKB programı öncesine dayanmaktadır)
- Sirkeci Hocapaşa Yayalaştırma ve İyileştirme Projesinin hazırlanması
- Topkapı Sarayı Harem Hastane Binası, Hünkar ve Valide Hamamı, Arslanhane, Hasekiler Dairesi, Adalet Kulesi ve Meşkhane Bölümü'nün restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması
- İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın hazırlanması
- Kara Surları'nın rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerinin hazırlanması ve arşivlenmesi
- Kariye Müzesi restitüsyon, restorasyon ve teşhir tanzim projelerinin hazırlanması
- İbrahim Paşa Sarayı rölöve, restitüsyon, restorasyon, teşhir, tanzim, peyzaj projelerinin hazırlanması
- Kadıköy Meydan düzenlemesi projesi
- Yıldız Sarayı Stratejik Vizyon Çalışması

Diğer,

- Aydınlatma çalışmaları, sokak ve caddelerin iyileştirilmesi

Programda duyurulan projelerin büyük bir kısmının 2010 yılının sonuna ya da 2010 yılı sonrasına sarkacağı düşünülmektedir.

Yenikapı Transfer Noktası Projesi

Marmaray (İstanbul Boğazı'nı suyun altından birleştiren tüpgeçit projesi) kazıları Yenikapı'da kentin tarihine ışık tutacak çok önemli arkeolojik buluntuların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yeni metro bağlantıları, Marmaray ana istasyonu, kentler arası ana deniz ulaşım terminali ile İstanbul'un en büyük transfer merkezinin gerçekleşeceği alanda sürdürülen kazılar sırasında özellikle Lycus Deresi'nin biriktirdiği Theodosius limanı alanında çok sayıda organik malzeme elde edilmiştir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010).

Bu buluntular, kentin gündelik hayatı, Akdeniz ile ilişkisi, Akdeniz ticaret yolları, dünya ticaret tarihi, denizcilik ve gemicilik teknolojisi ve beslenme alışkanlıkları hakkında önemli bilgiler vermekte ve bölgenin en eski su kıyısı yerleşimi olduğuna işaret etmektedir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010).

Şekil 4.135 Yenikapı Kazı Alanı'ndan görünüm (http://www.istanbul2010.org)

Yenikapı, İstanbul kent tarihine, Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı'nın jeolojik oluşumuna ışık tutan veriler sunması ve karada yapılan tek su altı kazısı olması sebebiyle tüm dünyanın ilgilendiği bir arkeolojik kazı alanı olarak kabul edilmektedir. Kazıda ortaya çıkan liman, batık gemi, eşya ve fosil gibi zengin buluntuların birbiriyle ilişkilendirilmiş müzelerden oluşan alternatif bir mekânda sergilenmesi planlanmaktadır (Albayrak, 2009).

2008 yılında, konu ile ilgili olarak Bilgi Üniversitesi Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı, Bahçeşehir Üniversitesi Ulaştırma Uygulama Araştırma Merkezi ve DHL Marmaray Proje Uygulama Birimi'nin katılımıyla gerçekleştirilen toplantının ardından, Bilgi Mimarlık Atölyesi ve Milano Politeknik öğrencilerinin bölge için tasarladığı projeler sergilenmiştir.

Toplantıda, alanın tren istasyonu, bazı depo ve dükkanları içinde barındırsa da fiziki bir mekân olarak işlev taşımadığı; ancak Marmaray Projesi'nin tamamlanmasının ardından bölgenin metro ve hafif metro ağları, banliyö treni ve İDO terminallerinin birleştiği İstanbul'un en önemli düğüm noktası haline geleceği ve bu “yarı-tanımsız” olarak nitelenebilecek alanın birdenbire kentin en önemli kavşağı haline gelmesinin köklü değişimlere yol açacağı belirtilmiştir.

Bunun yanında toplantıda, bölgenin fiziksel yapısında da büyük değişimlere yol açacak olan durumun tek bir bina tasarımıyla değil, ‘bütünleme peyzaj çalışması’ şeklinde bir yaklaşımla, tamamının ele alınmasının gerekliliğinden söz edilmiştir.

Şekil 4.136 Bilgi Mimarlık Atölyesi ve Milano Politeknik öğrencilerinin tasarımlarından örnekler - CanTamirci, Evren Başbuğ (<http://www.arkitera.com>)

Söz konusu olan proje kapsamında, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Yenikapı’da karşılıklı iletişim içinde bir master program geliştirmeyi ve burayı uluslararası katılımlı bir yarışmaya açmayı hedeflemektedir. Bu yarışmanın sonuçlarının 2010 Venedik Bienali Uluslararası Mimarlık Sergisi’nde sergilenmesiyle özellikle uluslararası mimarlık çevrelerinin ve kamuoyunun gündeminde geniş yer tutacağı ve projenin 2010 yılında Avrupa’nın en büyük mimarlık ve kent deneyimini oluşturacağı tahmin edilmektedir.

Bölgenin tanıtılması amacıyla 2010 Ajansı tarafından çeşitli sergiler düzenlenmektedir. Brüksel’de 2010 Mart ayında gerçekleştirilecek olan “Yeraltındaki Devrim” başlıklı serginin Paris, Londra, Cenova, Venedik ve Liege kentlerini de gezerek tüm dünyanın ilgisini bölgeye toplaması hedeflenmektedir.

2013 yılında tamamlanması düşünülen projenin kentte büyük bir değişim yaratacak olan süreci başlatması ve yeni bir çekim merkezi oluşturması beklenmektedir.

Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimar Sinan Araştırma Merkezi, Türk mimarisini tanıtmak, Mimar Sinan’ın uluslararası tanınırlığını artırmak ve eserlerini tanıtmak amacıyla, İstanbul 2010 AKB Ajansı işbirliği ile Türk mimarlık ve sanat tarihinde çok önemli yere sahip olan Mimar Sinan’ın kimliğinin, tasarım yaklaşımının ve eserlerinin çağdaş mimarlarla karşılaştırarak tanımlanacağı, araştırmaların yapılıp, yapılmış araştırma ve yayınların envanterinin hazırlanacağı Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi’nin oluşturulmasını hedeflemiştir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010).

Avrupa Kültür Başkenti olan İstanbul’u yapılarıyla biçimlendiren ve şehrin gelişiminde büyük etkisi olan Mimar Sinan’ın eserlerini ve dönemini içeren bir araştırma merkezi-müze oluşumu kültürel kimliğimiz için oldukça önemlidir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010).

Nisan 2010’da sonuçlanan yarışma, Sedad Hakkı Eldem Odütoryumu’nda sergilenmiştir.

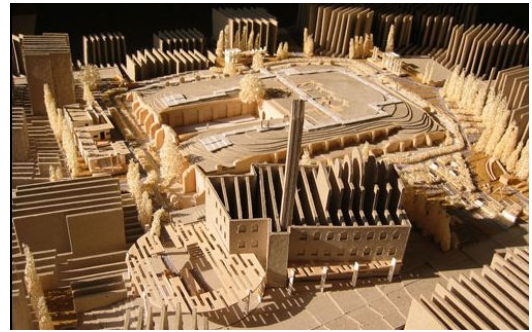
Tarihi yarımada bulunan İstanbul'un önemli eserlerinin bulunduğu üçüncü tepenin üzerinde kurulan tarihi semt Süleymaniye’de tasarlanacak olan Mimar Sinan Müzesi ve Araştırma Merkezi’nin dikkatleri köhneleşen ve dokusu yangınlarla zarar gören bölge üzerine çekmesi, bölgenin tarihte olduğu gibi yeniden hayat bulması ve buraya gelecek araştırmacılar sayesinde bölge turizminin canlanması hedeflenmektedir.

Küçükyalı Arkeolojik Park Projesi

Şekil 4.138 Küçükyalı Arkeolojik Parkı- mevcut durum (<http://atolyemimarlik.com/>)

Bu projeyle, potansiyelini kullanamayacak kadar yoğun bir konut dokusu içerisine sıkışmış ama aynı zamanda bu yoğun doku içindeki nadir sosyal nefes alma alanlarından biri olan arkeolojik alanın kurtarma kazılarının yapılması, kültürel mirasın korunması ve alternatif bir ziyaret alanı olarak düzenlenerek kente kazandırılması öngörülmektedir. Kazılarının hala devam ettiği Küçükyalı Arkeolojik Parkı İstanbul’un ilk arkeolojik parkı olması özelliğiyle diğer projelere örnek temsil edecek bir yapıdır.

Şekil 4.139 Küçükyalı Arkeolojik Parkı- maket fotoğrafları (<http://atolyemimarlik.com/>)

Atölye Mimarlık tarafından tasarlanan ve 10. Ulusal Mimarlık Ödülleri kapsamında çevre dalı başarı ödülü alan projede, tarihle modern yaşam arasında kentlilerin kullanımına açık yeşil bir bant oluşturulmaktadır. Aynı zamanda koruma bandı işlevindeki bu yumuşak doku içerisinde ise çeşitli kültürel tesisler planlanmıştır. Üç pavyon, bir meydan, bir çeşme, çay bahçesi ve kültür merkezini kapsayacak olan park, Küçükalyalı'nın ihtiyaç duyduğu kültürel işlevleri barındırmaktadır.

Şekil 4.140 Küçükalyalı Arkeolojik Parkı kapsamında tasarlanan kültür merkezi maketi (<http://atolyemimarlik.com/>)

Arkeolojik alanın koruma altına alınarak tahribatın önüne geçilmesi, müdahaleci olmayan bir arkeolojik yaklaşımın geliştirilmesiyle kentin tarihine ışık tutulması, alanın sosyal doku ile ilişkilendirilmesi, güncel sanat etkinliklerinin düzenlenmesi ve alanın bölgesel gelişime katkıda bulunacak en önemli öğelerden biri haline gelmesinin amaçlandığı projenin Aralık 2010'da tamamlanması düşünülmektedir.

Eyüp Rami Kışlası Restorasyonu ve Ek Kütüphane Projesi

Şekil 4.141 Eyüp Rami Kışlası ve ek kütüphane yapısı (<http://www.ismailkavuncu.com>)

Proje, Rami Kışlası'nın restore edilerek müze olarak kullanılmasını ve hemen yanına yeni bir ek kütüphane binasının tasarlanmasını kapsamaktadır. 3. Mustafa Dönemi'nde (1757–1774) yaptırılmış olan ve Eyüp İlçesi sınırları içerisindeki Rami Kışlası, 1980'li yıllarda Genel Kurmay Başkanlığı'ndan İstanbul Belediyesi'ne devredilmiştir. Kışlaya ait rölöve, restitüsyon, restorasyon projesi ile ek yapı olan kütüphane binasına ait avan proje Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Hasanpaşa Gazhanesi Kültür Merkezi Projesi

Proje, 1993 yılında İstanbul'da doğalgaz dağıtımının başlamasıyla hava gazı üretiminin durdurulması sonucunda işlevsiz kalan tarihi Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi'nin endüstri mirasının korunarak yenilenmesini ve aşamalı olarak bölgesel gelişmeyi de sağlayacak bir kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesini öngörmektedir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010). DS Mimarlık Peyzaj Mimarlığı Restorasyon San. ve Tic. Ltd. Şti tarafından gazhanenin restorasyon, restitüsyon, rölöve, yeni kullanım ve çevre düzenlemesi projesi oluşturulmuştur.

Şekil 4.142 Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi restorasyon ve çevre düzenleme projesi
(<http://arkiv.arkitera.com>)

İşlevini yitirmiş olan bu gaz fabrikasının restore edilip yeniden işlevlendirilmesiyle kente yeni bir kültürel enerji vermesi hedeflenmektedir (Gümüş, 2009). Gazhane, Marmaray Projesi'nin Anadolu yakasında bulunan ana transfer noktası ile yeni metro sistemi arasındaki bir noktada oldukça merkezi bir konumdadır ve kültür merkezi olarak kullanılmaya başlamasıyla beraber kentin kültürel hayatına önemli katkılarda bulunacağı düşünülmektedir.

Vortvots Vorodman Kilisesi'nin Kültür Merkezi Olarak  şlevlendirilmesi

Proje kapsamında, Krikor Balyan yapısı Vortvots Vorodman Kilisesi'nin restorasyonu ve renovasyonu ile tarihi yapının konser, sergi ve konferans etkinliklerine ev sahipliği yapacak bir kültür merkezi olarak  stanbul'a kazandırılması amaçlanmaktadır.

Tarihi Yarımada'nın tarihi limanı yakınındaki bu yapının yenilenmesi ile  stanbul'un kültür mozaiğinin bir parçası yeniden canlandırılarak, kentlilik bilincinin artmasına katkı sağlanacak ve  stanbul'un turizm ve kültür haritasına önemli bir değer daha kazandırılacaktır ( stanbul2010, 2010).

Şekil 4.143 Vortvots Vorodman Kilisesi i  mekândan görünümler
(<http://www.istanbul2010.org>)

 stanbul Adalar Müzesi

 stanbul Adalar Müzesi Projesi, Adalar Vakfı öncülüğünde, adalılar, yerel ve idari yönetimin desteğiyle bütünsel bir kent müzesi oluşturmayı, bunun çevresinde tüm adaları kapsayan etkinlikler gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır ( stanbul2010, 2010).

Şekil 4.144 Eski Büyükada Okulu'ndan görünümler (<http://www.istanbul2010.org>)

Ada sakinlerinin belge ve eşyalarıyla zenginleştirilecek olan müzenin, tüm adaların geçmişini, bugününü ve geleceğini yansıtmayı beklenmektedir (İstanbul 2010 Dergisi, 01: 47).

Projede müzenin ana binası olarak eski Büyükkada İlkokulu'nun kullanılmasına karar verilmiştir. Bu yapıya, yaklaşık bir yıl önce Büyükkada'da kurulmuş olan Adaevi başta olmak üzere, Heybeliada Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi, İnönü Evi, Deniz Lisesi Müzesi, Burgazada Sait Faik Müzesi gibi çeşitli mevcut yapıların ve yeni kültür merkezleri, kütüphaneler ve sivil toplum kuruluşlarına ait farklı mekânların eklenmesiyle tüm adalara yayılan bir çalışmanın yürütülmesi planlanmaktadır (İstanbul 2010 Dergisi, 01: 47).

Müzenin hazırlık sürecinde, Adalar'da yer alan iskeleler ve meydanlar dâhil olmak üzere açık ve kapalı pek çok mekâna ve vapurlara yayılacak şekilde bir dizi geçici sergi düzenlenecektir (İstanbul 2010 AKB Ajansı, 2010).

Müze Depo ve Destek Merkezi

Proje, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerin depolarının kent merkezi dışına çıkarılarak, Büyükçekmece'de 30 dönümlük arazi üzerine yapılacak depo müzeye taşınmasını içerir. Söz konusu mekân, açık ve kapalı depoların yanı sıra, çağdaş donanımına sahip konservasyon laboratuvarları, restorasyon atölyeleri, sergileme alanları, araştırma merkezi, arşiv, kütüphane ile müze destek merkezi olarak tasarlanmaktadır (İstanbul2010, 2010).

Proje ile, uluslararası standartlarda taşınabilir kültür varlıklarıyla ilgili hızlı erişimin sağlanması ve arşivleme mekânının yaratılması amaçlanmıştır. Depo Müze'nin içerisinde bulunan atölyelerde, İstanbul'un tüm müzelerinin depolarında yer alan tarihi eserlerin yenilenip onarılması ve müzelerin teşhir alanlarında ciddi genişlemelerin olması hedeflenmektedir.

5. AKB KAPSAMINDAKİ MİMARİ PROJELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Avrupa Kültür Başkenti Programı, kentlerin uluslar arası imaj ve konumlarını belirlemek için büyük bir fırsat olarak gördükleri uzun soluklu kültürel etkinliklerin başında yer almaktadır ve kente gelen ziyaretçi sayısının artmasında önemli katkılarda bulunmaktadır. AKB seçilen kentlerdeki turist sayısı artışları incelendiğinde, kültür yılında gerçekleşen etkinliklerin kentteki turizme olan pozitif katkısının başkentlik yılı içinde gerçekleştiği ancak bir sonraki yıl da dâhil olmak üzere sonraki yıllarda etkisini büyük oranlarda yitirdiği görülmektedir. Bu durum, tek başına AKB ünvanını elde etmenin ve gerçekleştirilen kültürel etkinliklerin uzun vadede yetersiz kaldığını, kültür yılının yaratmış olduğu pozitif etkinin uzun soluklu olması ve faydaların daha sonraki yıllara taşınarak sürdürülebilir kalkınma elde etmenin oldukça zor olduğunu göstermektedir.

Her yıl değişik bir kentin AKB olarak seçilmesi ve ilginin hemen o kente yönlendirilmesinden de kaynaklanan sebeplerden dolayı, AKB seçilen kentin bu etkinliğin yarattığı potansiyelleri iyi kullanarak, ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda sürdürülebilir politikalara yönelmesi gerekmektedir.

Mimarlık, her ülkedeki kültürün ve yaşam dokusunun temel bir parçasıdır ve kentlerin gelecekteki sürdürülebilir kalkınmalarının en temel lokomotiflerinden birisidir. Avrupa Birliği Konseyi'nin Haziran 2009'da yayınladığı "Mimarlık Hakkında Sonuç Belgesi"nde de işaret ettiği üzere, mimarlığın kültürel yaratıcılık ve yenilikçi buluşların bir araya geldiği, teknolojik bileşenleri de içeren karakteristik niteliği göz önünde bulundurulduğunda, sürdürülebilir gelişim açısından önemini kavramak mümkündür.

Kentsel mekânın kalitesi, kentin ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda kalkınması için çok önemli bir girdidir. Günümüzde, özellikle yeni yatırımları kendilerine çekmeye çalışan kentler açısından kentsel mekân kilit faktörlerden birisidir ve kentin ekonomik gelişimini, prestijini simgeleyen bir gösterge olarak görülmektedir (Gospodini, 2002).

Toplumların yaşam tarzlarındaki değişimler, kentlerin dünyaya sunmak istedikleri yeni yüzleri ve imajlar, mimari ve kentsel planlamada yeni yaklaşımlar olarak kendini göstermektedir. Bu bağlamda, başta Avrupa Kültür Başkentleri olmak üzere, pek çok kent mimarlığı, yeniden canlanmanın, değişimin ve modern karakterin sergilenmesinde ve sürdürülebilir kalkınma elde etmede temel araç olarak kabul etmektedir.

1985 yılından 2010 yılına kadar AKB tecrübesini yaşamış olan kentler incelendiğinde, AKB programı kapsamında kentlerin belirledikleri hedefe ulaşmak için uyguladıkları en önemli

projelerin bölgesel ya da bina ölçekli mimari projeler olduğunu söylemek mümkündür. AKB seçilen kentin kültür yılını başarılı bir şekilde değerlendirip değerlendirmediklerini gösteren somut verilerin azlığı, bu programın kent üzerinde oluşturduğu etkilerin ya da hedeflediği amaca ne kadar yaklaştığının net bir şekilde ortaya çıkarılmasını zorlaştırmaktadır.

Bu bağlamda, kültür yılının kalıcı simgesi olarak kente uzun soluklu fayda sağlayan mimari, kültür yılının başarısını ölçen en somut kanıtlardan biri olarak görülmektedir.

1985- 1990 yılları arasında, ilk dönem Avrupa Kültür Başkentleri'nde sürdürülebilirlik boyutunun çok fazla göz önünde bulundurulmadığı, dolayısı ile mekânsal yenileme projelerine çok fazla önem verilmediği görülmektedir. Bu kentler, AKB seçilmelerinden önce de Avrupa'nın kültür kenti olarak algılandıklarından yeterli kültürel donatıya sahip olduklarını düşünmüş ve yeni kentsel yenileme projeleri oluşturmamışlardır.

1990 yılında Glasgow, AKB programını ilk kez kentsel imajını değiştirmek için bir fırsat olarak değerlendirmiş ve The Tramway, The Arches ve The Royal Concert Hall gibi yeni kültürel mimari projeler oluşturmuştur. Bu projeler ve devamında uygulanan yerinde politikalar sayesinde Glasgow kısa zamanda sanayi kenti olarak anılmaktan kurtularak ziyaretçilerin merak ettiği kültürel çekim merkezlerinden biri haline gelmiştir.

1990- 2010 yılları arasında kentler, Glasgow örneğinden yola çıkarak, AKB programı ve bu programın katalizör etkisi sayesinde hedefledikleri üst ölçekli misyona ulaşabileceklerini fark ederek çeşitli mekânsal yenileme projelerine yer vermişlerdir. Özellikle 1999 yılından sonra, AKB ünvanına ulaşmak için ciddi bir rekabet sürecine giren kentler genellikle kentsel gelişim çalışmalarını kültür yılından daha önce başlatarak kültür yılını simgeleyen kalıcı bir miras bırakmaya gayret etmişlerdir.

Kimi kent, yerel kimliğini ortaya çıkartan, kimi kent ise değişim içinde olduğunu vurgulayan mimari projelere ağırlık vermiştir. Bunun yanı sıra, çoğu kent tarihi kent merkezinin odak noktası olduğu projeler oluştururken bazı kentler etkilerin daha geniş bir bölgeye yayılması amacıyla bölgesel projelere başvurmuştur.

Her ne olursa olsun, AKB programı kapsamında oluşturulan mimari projeler, belirlenen üst ölçekli planlamaya hizmet edecek şekilde, hedeflenen amaca uygun ve bu amacı simgeleştiren bir karakterde tasarlanmıştır. Kendilerine ziyaretçi ve yatırım çekmek isteyen kentler, kamusal mekân, mimari doku ve kentsel mekânda uyguladıkları müdahaleleri kendilerini tanıtmak istedikleri kavramı destekleyen bir biçim çerçevesinde gerçekleştirmektedirler.

AKB seçilmiş olan kentlerde uygulanan mimari projeler incelendiğinde, üst ölçekli hedef olarak “değişim”, “yenilenme” ve “modern kent” kavramlarına odaklanmış olan kentlerin, uyguladıkları mimari projelerde de aynı kavramları yansıtan tasarımlara yöneldiklerini görmek mümkündür. Bu tasarımlar, kente prestij sağlayan dünyaca ünlü mimarların, kent yönetimi tarafından açılan ulusal ya da uluslar arası mimari proje yarışmalarını kazanarak tasarladıkları yüksek maliyetli modern tasarımlardır. Kültür merkezi, kütüphane, müze ya da konser salonu gibi kültürel işlevli olan bu yapılar, kentin yeni simgesi haline gelerek kentteki değişimin somut belgesi niteliğindedir.

Özellikle 2001 yılından sonraki AKB’lerde bu tür simgesel mimari projelere başvurulduğu ve 2004 yılından itibaren giderek daha cesur, daha radikal ve daha etkili tasarımların tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 5.1 AKB programı kapsamında planlanan kentsel ve mimari projelerin tarihsel gelişimi

Mimari açıdan incelendiğinde, kentin yeni simgesi haline gelmesi beklenen, ulusal ve uluslar arası platformda ses getirmesi ve yeni bir motivasyon oluşturmaya amaçlanan bu yapıların oldukça iddialı tasarımlar olduğunu görmek mümkündür. En yeni teknolojinin kullanıldığı bu yapılar, inşa edildikleri dönemin en gelişmiş yapım sistemini, en yeni malzemelerini ve en değişik mimari biçimi yansıtacak şekilde tasarlanmışlardır.

Genelde bulundukları dokudan malzeme, kütle büyüklüğü ve biçim açısından oldukça farklı oldukları görülmektedir. Örneğin, Graz’da oluşturulan Kunsthaus, elektronik medya cephenin kullanıldığı biyomorfik bir yapıdır ve bulunduğu dokuya tamamen zıttır. Vilnius’da Zaha Hadid tarafından tasarlanan Guggenheim Hermitage Museum, organik mimarinin en radikal örneklerinden birisidir. Cork’da Daniel Liebeskind tarafından tasarlanan Onsekiz Dönüş Pavyonu parlak yansıtıcı yüzeyleri, keskin uçlu spiral formuyla dekonstrüktivist bir tasarımıdır. Casa Da Musica ve Arken Sanat Müzesi ise simgesel dışavurumcu bir mimari konsept ışığında tasarlanmışlardır.

AKB tecrübesini yaşamış kentlerde gerçekleştirilen simgesel yapılar, kente pek çok pozitif etki yaratmışlardır. Bu avangard ve gösterişli yapılar, medyada geniş yer bularak kent içinde çok ciddi bir çekim noktası halini almaktadır. Kopenhag’da yapılan Siyah Elmas, açıldığı ilk üç ay içinde 1 milyon turist çekmiştir ve binayı gezebilmek için yaklaşık üç ay önceden bekleme listeleri oluşturulmuştur (Larsen, 2000). Graz’da oluşturulan Mur Nehri Adası 966 bin ziyaretçi (bu rakam kente gelen toplam ziyaretçi sayısının yaklaşık üçte birine denk gelmektedir) çekmiştir (Albayrak, 2009).

Simgesel nitelikteki mimari yapıların sağladığı bir diğer etki, sahip oldukları uluslar arası tasarım karakteri sayesinde çok güçlü bir imaj yaratmalarıdır. Kent, zaman içinde bu yapı ile birlikte anılmaya başlamaktadır. Graz kenti Kunsthau ile, Porto kenti ise “ayakkabı kutusu” olarak da tabir edilen Casa Da Musica ile özdeşleşmiştir.

Bunun yanı sıra, yüksek bütçeler ayrılarak ciddi yatırımlar sonucunda oluşturulan bu yapılar, inşa edildikleri bölgede ciddi bir motivasyon oluşturarak yeni yatırımların bölgeye çekilmesine ve bölgenin kalkınmasına ciddi fayda sağlamaktadır.

AKB seçilmiş olan kentlerde uygulanan mimari projeler incelendiğinde, üst ölçekli hedef olarak “yerel kimliğin tanıtılması”, “kentin kültürünün yansıtılması” gibi üst ölçekli hedeflere yönelmiş olan kentlerde ise, yerel mimarinin vurgulandığı tasarımlara ağırlık verildiği görülmektedir. Bu duruma verilecek en iyi örnek, Stavanger’dir. Kent, Norwegian Wood projesiyle ahşap üretimi ve ahşap yapı tasarımındaki rolünü tüm dünyaya tanıtmaya fırsatını yakalamıştır. Proje kapsamındaki tasarımlarda daha sade, ahap ve çevreci kriterlerin ön plana çıktığı, yerel malzemelerin kullanıldığı bir ortak dil hâkimdir.

AKB programı kapsamındaki mimari projelerin çoğunlukla kent merkezi odaklı olduğu söylenebilir. Uygulanan mimari projeler çoğunlukla kent sınırları içinde, kıyıda ya da tarihi kent merkezlerinde bulunmaktadır; ancak Lille gibi bazı kentler daha geniş bir kültürel yayılım hedefleyerek kentsel gelişim projelerinde kent sınırlarından taşarak bölgesel projeler oluşturmuşlardır.

Lille kenti, Brüksel, Paris ve Londra arasında birleştirici kültürel bir köprü kent olmayı amaçlamış ve merkezde konumlanan simgesel bir tasarım yerine bölgeye yayılmış 12 kültür merkezi oluşturmuştur. Bu yapılar, kimi zaman eski sanayi yapılarının kültür amaçlı yenilenmesiyle oluşturulmuş, kimi zaman da yeni bir tasarım sonucunda ortaya çıkmıştır. Mimari özellikleri de birbirinden çok farklı olan çılgınlık evleri, modern, yerel kimliği ortaya çıkaracak şekilde geleneksel ya da sanayi yapısı geçmişinden izler taşıyacak biçimde değişik mimari tasarımlara sahiptir.

Çizelge 5.2’de AKB porgramı çerçevesinde kentlerin belirledikleri üst ölçekli hedefler ve projelerin gerçekleştikleri uygulama alanı göz önünde bulundurulduğunda planlanan kentsel ve mimari projelerin genel özellikleri tablolastırılmıştır.

Çizelge 5.2 AKB programı kapsamında planlanan kentsel ve mimari projelerin genel özellikleri

UYGULAMA ALANI	ÜST ÖLÇEKLİ HEDEF	MİMARİ - KENTSEL PROJE	BİÇİMSEL ÖZELLİKLER	ÖRNEKLER
	“değişim”, “yenilenme” ve “modern kent”	Simgesel prestij projeleri	Modern, yüksek maliyetli,	Kunsthaus, Gugenheim Hermitage Museum
	“yerel kimliğin tanıtılması”, “kentnin kültürünün yansıtılması”	Yerel mimarinin vurgulandığı projeler	Yerel malzeme, yerel mimari dil, uyum	Norwegian Wood
Kent merkezi odaklı	“yayalaştırma, “düzenleme”, “kent merkezini canlandırma”	Yenileme projeleri, simgesel projeler,		AKB'lerin büyük çoğunluğu
Kent sınırları dışına yayılmış	“köprü görevi”, “kültürel yayılım”	Küçük ölçekli, çok sayıda noktasal mimari projeler		Lille kenti - 12 Çılgınlık Evi

Yenileme projeleri, AKB programında en çok tercih edilen mimari projelerdir. Özellikle kültür başkenti seçilmiş olan eski sanayi kentlerindeki kullanılmayan depo binaları, sanayi binaları, santraller ve bunun gibi sanayi yapıları yenilenerek kültür işlevli yapılara dönüştürülmüştür. Bu tür yapıların mimarisinde genel olarak kentin sanayi geçmişinin tamamen yok olmasını engelleyecek nitelikte tasarımlara yer verilmiştir. Las Palmas, The Tramway, The Arches, Helmut List Salonu, Dortmund U ve Ruhr Müzesi gibi yapılar, ilk bakışta eskiden sanayi yapısı olduklarının anlaşılabilirdiği, büyük, soğuk izlenim uyandıran, taş, beton ve çelik gibi malzemelerin ağırlıkta kullanıldığı, taşıyıcı sistemini ve büyük açıklıklarını belli eden mimariye sahiptir. Bu yapılar, bir zamanlar hizmet ettikleri dönemi yansıttıklarından tek başlarına kentin tarihi açısından büyük öneme sahiptir.

Kamusal mekânlarında gerçekleştirilen ışıklandırma, yayalaştırma, yeşillendirme çalışmaları ve donatılarda iyileştirme hemen hemen her kentte görülen projelerdir. Bu projeler, kentin fiziksel çevresini ziyaretçiler için daha çekici, kentliler için de daha yaşanabilir hale getirmiştir.

Çizelge 5.3’de 1985 – 2010 yılları arasında, Avrupa Kültür Başkenti olmuş kentlerin program dahilinde gerçekleştirdikleri yenileme projeleri ve yeni oluşum projeleri sonucunda elde edilen yapıların işlevleri belirtilmiştir.

Çizelge 5.3 AKB programı kapsamında kentlerde gerçekleştirilen yenileme projeleri ve yeni mimari projelerin işlevleri

[illegible]

Çizelgeden de anlaşıldığı gibi işlevsel olarak, AKB programı kapsamında gerçekleştirilen yenileme projelerinin ve yeni mimari projelerin büyük çoğunluğunun müze, kültür merkezi, tiyatro, sergi salonu, sinema, kongre merkezi, konser salonu, opera binası gibi kültürel içerikli yapılardan oluştuğu görülmektedir. Kültür yılının kentteki kültürel donanımın geliştirilmesine yönelik bir fırsat oluşturduğu düşünüldüğünde, elde edilen bu sonuç şaşırtıcı değildir.

5.1 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Programı Değerlendirmesi

Bu yıl Avrupa Kültür Başkenti seçilen İstanbul, daha önceki kültür başkentlerinden oldukça farklı bir kültür kentidir. Asırlardır medeniyetlere başkentlik yapmış kent, tarihi ve kentsel miras açısından dünyadaki sayılı kültür kentlerinden bir tanesidir. 11 milyonluk nüfusa sahip dev metropol ne yüzölçümü, ne barındırdığı kentli sayısı ne de tarihi zenginliği bakımından geçmiş yıllarda AKB olmuş ve dünyaya eklemlenmeye çalışan küçük ya da orta büyüklükteki Avrupa kentlerine benzememektedir ve bu sebeple programdan beklentilerinin de diğer kentlerin hedeflerinden farklı olması doğaldır.

Her ne kadar 2010 AKB programının İstanbul'un kentsel çehresini tamamen yenileyip değiştirmesi beklenmese de bu etkinlik, kenti benimsemek, kentin sokak ve caddelerini benimsemek, kentin evrenselliğini ve yerelliğini aynı anda iç içe hissetmek ve kültürlerin çatışmadan bir arada uyum içinde var olabileceğini bir kez daha hatırlamak için büyük bir fırsattır.

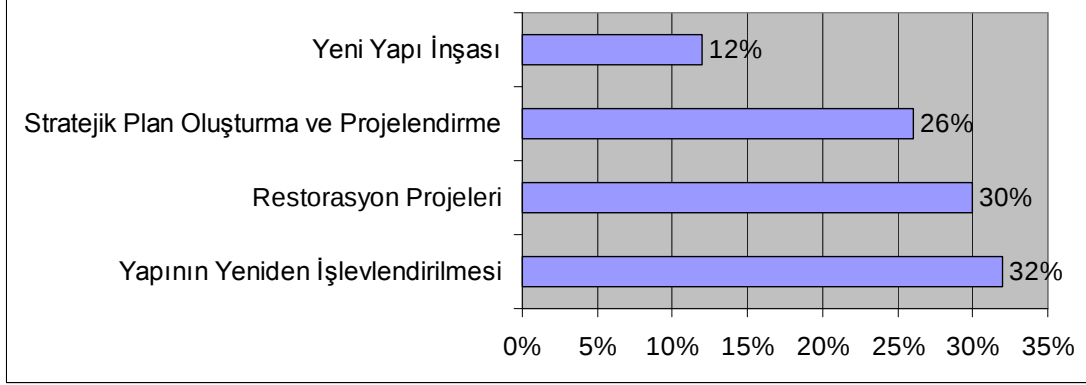
Londra, Paris ve Barselona gibi kentlerle karşılaştırıldığında nüfusuna göre kentteki kültürel mekân sayısının oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir (Albayrak, 2009). İstanbul'un 2010 yılında AKB olmasıyla kentin elde etmesi hedeflenen olumlu fiziksel etki, çağdaş müzecilik anlayışındaki yeni müzelerin oluşturulması ve kentin kültürel donanımının güçlendirilmesidir.

İstanbul 2010 AKB Ajansı tarafından duyurulan kentsel ve mimari projeler incelendiğinde, kültür yılı sonuna kadar bitirilmesi planlanan müdahalelerin yenileme ağırlıkta olduğunu, İstanbul'un ihtiyacı olan konser salonu, modern sanat galerileri, tiyatro gibi kültürel işlevli yapı kazanımına ya da kıyı düzenlemesi gibi kamusal mekânlarda kaliteyi arttıracak sağlıklılaştırma projelerine ve kültür yılını simgeleyecek modern yapı tasarımlarına çok değinilmediğini görmek mümkündür.

Programda duyurulan kentsel ve mimari projelerin birçoğunun daha henüz tasarım ve planlama aşamasında olması ya da başlatılmış olmasına rağmen çeşitli sebeplerle durdurulması, projelerin ne kadar uzun bir süreçte tamamlanacağını ya da tamamlanıp tamamlanmayacağını belirsizliği, kültür yılının yüklendiği katalizör misyonun başarı

ölçütünü zorlaştırmaktadır.

Çizelge 5.4 İstanbul 2010 Programı kapsamında planlanan kentsel projelerin yaklaşık yüzdeleri

Önceki AKB'ler ile karşılaştırıldığında İstanbul'un kentsel projelerinde, diğer kentlerle benzer ve farklı yönler görmek mümkündür. Yenileme projeleri önceki başkentlerde olduğu gibi programın en yüksek dilimine sahiptir. Stratejik plan oluşturma, arşivlendirme ve projelendirme çalışmalarına daha önceki başkentlerde pek sık rastlanmamaktadır.

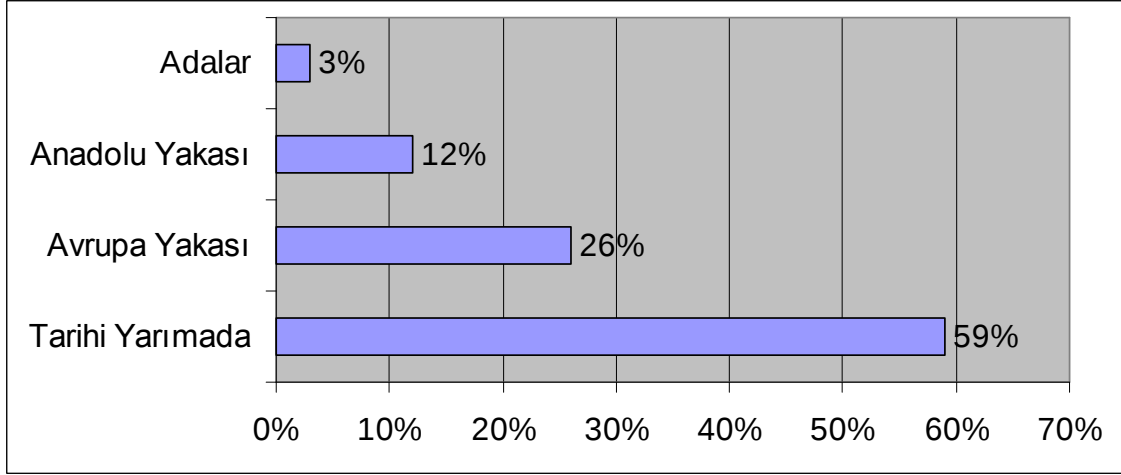
İstanbul, günümüze kadar gelmiş tarihi birikiminden fazlasıyla yararlanarak, restorasyon projelerine ağırlık vermiş, yeni kültürel yapı inşasına diğer son dönem başkentleri kadar önem vermemiştir. Özellikle 2001 yılından sonra çoğu kentte tercih edilmiş olan ikonik modern yapı tasarımına hiç yer verilmemiştir. Oluşturulan projeler tıpkı diğer AKB'lerde olduğu gibi kültürel içeriklidir.

Program kapsamında oluşturulan projelerin verildiği yüzdesel ağırlık, mevcut kültürel yapıların kullanılmasına ağırlık veren kentlerde uygulanmış bir müdahale modelini işaret etmektedir. Program, kültürel mirasın yenilenmesi üzerine kurulmuştur. Oluşturulan yeni kültürel yapılar da çoğunlukla yine mevcut yapıların yenilenip kültür amaçlı işlevlendirilmesiyle elde edilmiştir.

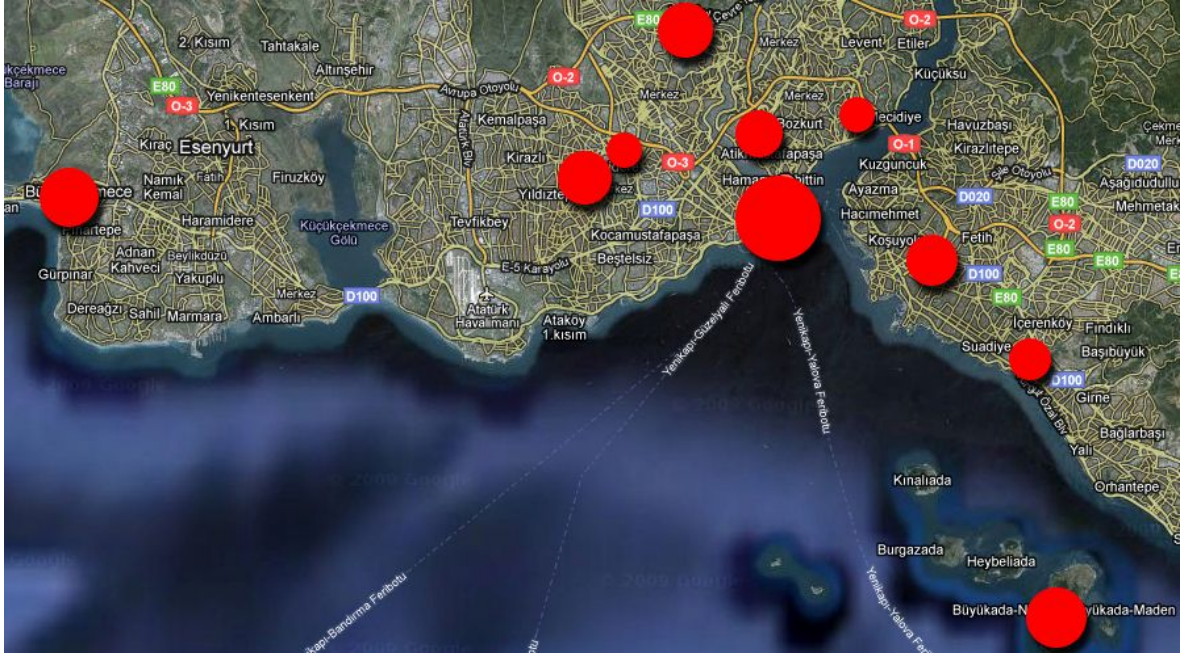
Program kapsamında, mimari yarışmalar düzenlenerek planlanan projelerin varlığı, kentsel altyapıların üretimi, bilincin oluşumu ve sahiplenme açısından oldukça olumludur. Bu projelerin hem yerel hem uluslar arası kamuoyunda gördüğü ilginin diğerlerine nazaran daha yüksek olacağı açıktır. Özellikle Yenikapı Transfer noktası için düzenlenecek uluslar arası yarışmanın İstanbul'u tanıtmaya ve dikkatleri bu nokta üzerine yoğunlaştırmak için çok faydalı olacağı düşünülebilir.

Çizelge 5.5'de AKB prgramı kapsamında İstanbul'da uygulanan ya da uygulanması planlanan kentsel ve mimari projelerinin yaklaşık olarak bölgesel yüzde oranları verilmiştir.

Çizelge 5.5 İstanbul 2010 kentsel ve mimari projelerinin yaklaşık bölgesel oranları

Çizelge’den de anlaşılacağı üzere, İstanbul 2010 AKB Projeleri’nin büyük çoğunluğu Tarihi Yarımada üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun yanında projeler Beyoğlu-Taksim Bölgesi, Davutpaşa, Hamidiye, Eyüp ve Yıldız olmak üzere Avrupa Yakası’na, Kadıköy ve Küçükyağlık olmak üzere Anadolu Yakası’na ve Adalar Bölgesi’ne yayılmıştır.

Şekil 5.1 İstanbul 2010 Projeleri Bölgesel Dağılımı

Projelerin bölgesel dağılımı her ne kadar bazı bölgelere ağırlık verilmiş olsa da dengeli olarak yorumlanabilir. Tarihi Yarımada’da planlanan projeler de bölgeye dengeli olarak yayılmıştır.

Şekil 5.2 İstanbul 2010 Projelerinin Tarihi Yarımada üzerindeki dağılımı (İstanbul 2010 AKB Ajansı'nın hazırlamış olduğu harita üzerinden güncellenmiştir.)

Özellikle Yenikapı Transfer Noktası Projesi olmak üzere Tarihi Yarımada'da gerçekleştirilmesi planlanan projeler, bu çok değerli tarihi bölgenin kentsel anlamda ve uluslararası platformda hak ettiği noktaya gelmesi için önemlidir. Bu noktada duyurulan projelerin devam edip etmeyeceği, ya da politik, finansal ve sosyal desteğin ileride de sağlanıp sağlanamayacağı kritik bir nokta oluşturmaktadır.

Daha önceki başkentlerde de olduğu gibi uygulanan ya da uygulanması planlanan projelerin bazıları uzun zamandır üzerinde çalışılan, başlamış ve çeşitli nedenlerle yarım kalmış projeler, bazıları ise yeni geliştirilen projelerdir. Uzun dönemli bir süreç gerektiren altyapı projelerinin pek çoğunun 2010 yılına yetiştirilemeyeceği açıktır; ancak AKB programının katalizör olarak görülerek program çerçevesinde oluşturulan ya da tartışılıp teorik anlamda üretilen projelerden yola çıkılarak yeni projelerin hayata geçirilmesi, programın bir nevi tetikleyici unsura dönüşmesi sürdürülebilir gelişme için gerekli bir unsurdur.

6. AKB PROGRAMI İÇERİĞİNDE GERÇEKLEŞEN MEKÂNSAL PROJE MODELLERİ

Önceki yıllarda kültür başkenti olan kentler incelendiğinde genel olarak karşılaşılan mekânsal proje modelleri şunlardır:

6.1 Yenileme Projeleri

Yenileme projeleri kentin farklı alanlarının yeniden ele alınarak onarılmasını ve canlandırılmasını sağlamaktadır. Avrupa kentlerinde sanayi sonrası çöküş döneminde, bazı mahallelerdeki ticari etkinliklerin sona ermesi, buraya yapılan yatırımları sınırlandırarak, kentleri etkisi tüm kente yayılan negatif bir döngünün içine sokmuş ve köhnemeyi hızlandırmıştır (Niksaloğlu, 2007). 1980-1990'lı yıllarda, kent merkezlerinin güçlendirilmesi, kültür politikalarının hedefi haline gelmiş ve kültür eksenli kentsel yenileme projeleri, kullanılmayan endüstri yapılarının, tarihi binaların ve konutların ıssızlaştırdığı kent merkezlerinin yaşama tekrar kazandırılması için kaçınılmaz olmuştur.

Zaman içinde eskiyen, yıpranan ya da terk edilerek kendi kaderine terk edilen bölge ya da yapıların sosyal, fiziki ve ekonomik sürdürülebilirlik kriterleriyle birlikte düşünülerek geliştirilmesi, değiştirilmesi ya da yeniden üretiminin sağlandığı bu modelde hedeflenen, kent mekânının kalitesinin artırılması, kentsel açık alanların ve kentsel donatıların iyileştirilmesi, kültürel mirası oluşturan tarihi yapıların restorasyonu ve bakımı, yerel kimliği öne çıkaran kentsel dokunun korunması ve işlevini yitirmiş yapıların yeniden işlevlendirilerek kente kazandırılmasıdır.

Ekonomik açıdan terk edilen alanlarda gerçekleştirilen yenileme projeleri, bu bölgelerde yeni mekânsal örgütlenmeler oluşturarak hem ulusal ve uluslar arası sermayeyi kendine çekmekte hem de kentliler için isdihtam olanakları sunmaktadır.

Geçmiş yıllarda AKB etkinliğini tecrübe etmiş kentler incelendiğinde, yenileme projelerini iki ana ölçekte gruplamak mümkündür.

• Bina Ölçeğinde Yenileme Projeleri:

Program kapsamında kentler tarafından tercih edilen en yaygın mimari projeler bina ölçeğinde ele alınmış yenileme projeleridir.

AKB seçilmiş kentlerin %70'i tarihi binalarda restorasyonlar yaparak, kentsel dokunun iyileştirilmesini hedeflemişlerdir. Program kapsamında öncelikle kültür yılında ziyaret edilmesi beklenen kültürel tarihi yapıların yenilendiği görülmektedir.

Sanayi sonrası kentlerde, özellikle kıyı alanlarında terk edilmiş, kullanım dışı endüstri yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar, konumlarının merkezi olması, kolay ulaşılabilirlikleri, potansiyelleri ve kentin tarihinden önemli bir kesiti yansıtmaları sebebiyle oldukça değerlidir; ancak mevcut halleriyle hem yatırım yapılması bağlamında güven vermeyen hem de kentin fiziksel imajını olumsuz etkileyen bir durumdadırlar.

1990 yılından sonra AKB olan Avrupa kentleri, çoğunlukla eski sanayi kentleri olduklarından artık kullanılmayan endüstri yapılarını kültür merkezi olarak işlevlendirerek bölgeye yeni yatırımları çekmek için, eşsiz bir simgesel sermaye olan kültürü kullanmayı hedeflemişlerdir.

Kültür başkentlerinin %45'i, eski sanayi yapılarını ya da işlevini yitiren tarihi yapıları yenileyerek kültürle ilişkili olarak yeniden işlevlendirmişlerdir. Bu projelerde, yapının dış kütlesi muhafaza edilmiş ya da yenilenmiş, iç mekânda ise yapının yeni işlevine uygun olarak küçük düzenlemeler ve müdahalelerde bulunulmuştur. Sanayi yapılarının geniş iç hacimleri ve yüksek tavanları, sergi mekânı ve ya etkinlik salonu gibi işlevlere kolayca adapte olmalarını sağlamıştır. Binaların merkezi konumları da kültür işlevine kolay erişebilirliğin sağlanması açısından oldukça uygun koşulları oluşturmuştur. Bu sayede hem sanayi döneminin kentteki izleri korunmuş hem de çöküntü alanı olmuş bir mekân değerlendirilerek çekim merkezi haline gelmiştir.

Glasgow, Dublin, Antwerp, Lüksemburg, Kopenhag, Selanik, Stokholm, Bologna, Brüksel, Porto, Rotterdam, Lille, Salamanka, Graz, Cenova, Vilnüs, Peç, Ruhr ve İstanbul işlevini yitirmiş mevcut yapıları yeniden işlevlendirerek tarihi kent merkezinde ve kıyıda var olan kimliğin altını çizmeyi ve kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değeri yeniden canlandırmayı amaçlamışlardır.

● Bölgesel Ölçekte Yenileme Projeleri

Kentsel kamusal mekân, kentin yeniden yapılandırılması, motivasyonu artırma ve kentteki gelişmeyi biçimlendirmek için yararlanılan en önemli bileşenlerden birisidir. Kentin fiziksel çevresindeki kalitenin artırılmasında bölgesel ölçekli yenileme projeleri kritik rol oynamaktadır.

AKB süreci, kentsel mekânda nefes alan kamusal zonların yaratılması, sosyal bütünleşme ve etkileşimin mümkün olduğu kimlikli açık alanların oluşturulması, yayalaştırma ve düzenleme çalışmaları için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Kent içindeki rekreasyon alanları olarak büyük öneme sahip kamusal mekânların topluma yeniden kazandırılması AKB sürecinin kente sağladığı en büyük katkılardan birisidir.

AKB programı çerçevesinde gerçekleştirilen tüm kültürel programlar içerisinde katılımın en fazla sağlandığı aktiviteler, herkesin kullanımına açık, kamusal mekânlarda gerçekleşen projelerdir. Özellikle kültür yılını tüm dünyaya duyuran ve medyada geniş yer verilen açılış ve kapanış kutlamaları açık kamusal mekânlarda gerçekleşmektedir. Bu sebeple, kültür yılının başarı kriterinin sağlanmasında kentsel mekânın rolü oldukça büyüktür ve seçilmiş kentlerin %80'i kamusal alanlardaki kentsel donatılarda iyileştirme ve ışıklandırma çalışmaları yapmıştır.

Kent merkezleri, zamanın getirdiği fiziksel eskimenin yanı sıra sosyal ve ekonomik düzenin getirdiği etkilerle de sürekli bir değişim içine girmektedir. Büyüyen kentlerde nüfusun kentin çeperlerine doğru kayması, merkezde terk edilmiş çöküntü bölgelerinin oluşmasına yol açmaktadır. Sosyal, ekonomik ve çevresel problemlerin yoğunlaştığı bu alanlar kentin diğer kesimlerine de yayılan olumsuz durumlara sebep olmaktadır. Bu kent parçasında çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılarak yeniden canlandırılması bölgesel ölçekli yenileme projeleri sayesinde mümkün olmaktadır.

AKB programı kapsamında çöküntü bölgelerinin canlandırılmasına yönelik gerçekleştirilen yenileme projeleri, yoğunlukla ya kıyı alanlarının yeniden düzenlenmesi ya da mevcut bir bölgenin mekânsal kalitesini arttırmak amacıyla yeniden düzenlenip yayalaştırılması şeklinde gerçekleşmiştir. Yenilenen bölgelerde kültür aksları oluşturulmuş ve bu akslara çeşitli sergi mekânları, müze ya da kafe gibi rekreasyon alanları takılmıştır. Yoğunlukla bölgenin yeniden canlandırılması için bina ölçeğinde yenileme bölgesel ölçekli yenileme projeleriyle beraber uygulanmıştır.

Dublin, Kopenhag, Selanik, Brüksel, Porto, Brugge, Cenova ve Peç bölgesel ölçekte yenileme projelerini gerçekleştirmiş olan kentlerdir. Yenilenen bölgelerin yoğunlukla kent için yeni çekim bölgeleri haline geldikleri, işsizlik ve suç oranlarında azalma meydana geldiği ve bu anlamda başarı elde edildiği görülmektedir; ancak yanlış politikalar sonucunda, söz konusu alanda kimlik kaybının yaşandığı ya da bölge sakinlerinin artan rant sebebiyle uzaklaşmalarına sebep olan başarısız uygulamalara da rastlanmaktadır.

6.2 Simgesel Kültürel Yapıların İnşası

Bilbao- Gugenheim Etkisi olarak da bilinen bu gelişim modelinde, kente inşa edilen dünyaca ünlü mimarların simgesel yapıları, tüm dünyanın ilgisini kente çekerek bölgeye ziyaretçi akını yaşanmasını sağlamaktadır (Binns, 2004). Kentin markalaşmasını sağlayan bu etki, yeni bir imaj yaratmak isteyen pek çok kent tarafından benimsenmekte ve bu yönde ciddi yatırımların

yapılmasına sebep olmaktadır.

AKB programı kapsamında, Brugge (Toyo İto Pavyonu), Lüksemburg (MUDAM ve Lüksemburg Filarmoni Konser Salonu), Kopenhag (Siyah Elmas), Graz (Kunsthhaus ve Mur Nehri Adası), Porto (Casa Da Musica), Cork (Onsekiz Dönüş Pavyonu), Liverpool (Yeni Liverpool Müzesi ve King's Waterfront Arena), Linz (Linz Müzik Tiyatrosu), Vilnius (Guggenheim Hermitage Müzesi) ve Ruhr (Küppersmühle Müzesi) gibi kentler de bu prensibi benimseyerek, uluslararası mimari proje yarışmaları düzenleyip ünlü mimarlara biçimsel olarak ilgi çeken modern kültür yapıları tasarlatmışlardır.

Kültür yılını temsil eden ve birer prestij objesi olan bu yapılar, kentin imajını pozitif etkilemekle kalmayıp, kente gelen turist sayısını arttırmakta ve yapıldığı bölgede sosyal, ekonomik ve fiziksel kalkınma sağlamaktadır (Evans, 2003). Genelde kentin simgesi haline gelen bu yapılar, medyada geniş yer alarak kentin tanınırlığının artmasında da etkili olmaktadır.

6.3 Mevcut Yapılara Ek Yapı Tasarımı

Tarihi yapıların geçirdiği çeşitli yıkımlar sonucunda eksik kalan bölümlerini tamamlamak, yeterli gelmeyen kapasiteyi arttırmak ve ya yapının yeniden canlandırılmasını sağlamak amacıyla mevcut yapılara ek tasarımlar yapılmaktadır. Tarihi yapı ile ilişkinin çok dikkatli kurulması gereken bu müdahale modelinde ana yapının oranlarına ve malzemesine uygunluk, tamamen zıtlık ve ya nötr bir bakış açısı benimsenebilmektedir.

AKB programı kapsamında yapılan mimari müdahaleler arasında mevcut yapılara ek yapı tasarımlarının uygulandığı örneklere rastlanmaktadır. Kültür Başkenti seçilmiş kentlerin yaklaşık %12'si kültür merkezi, müze, kale, kütüphane gibi kültürel işlevli tarihi yapılara ek yapılar tasarlamışlardır. Antwerp, Kopenhag, Linz, Vinüs ve Ruhr bu müdahale modelini uygulamış kentlerdir.

Tasarlanan ek yapılar incelendiğinde genelde yeni yapılan ekin mimarisinde sonradan yapıldığını belli eden, modern tasarımlar tercih edildiği görülmektedir. Bu ekler, mevcut yapının çekim kapasitesinin artmasını ve kentlilere daha yeterli hizmet vermesini sağlamıştır.

7. SONUÇLAR

Bilgi akışının inanılmaz bir hızla gerçekleştiği, akla gelen her türlü kavramın tüketim nesnesi haline geldiği, devlet sınırlarının eridiği ve ülkeler arasındaki dolaşımın kolayca sağlanabildiği küreselleşen dünyaya entegre olmaya çalışan kentler, odak noktası olabilmek için birbirleriyle sürekli artan bir rekabet içindedirler. Bu yarışta öne geçerek ziyaretçi ve yatırımcılar için tercih edilen bir konuma gelebilmek, diğerlerinden farklı olduğunu gösterebilmekten geçmektedir. Bu anlamda kentlerin büyük silahı kültürdür.

Avrupa Kültür Başkenti etkinliği, kentlerin kültürel birikimlerini dünyaya yansıtmak, farklılıklarını ortaya çıkartmak ve kültür kenti imajı oluşturmak için başvurdukları yaratıcı politikalardan bir tanesidir. “Avrupa Kültür Başkenti” sıfatı, geçici bir süre dahi olsa çok özel bir konuma gelen bu şehirlerin, daha büyük kitleler tarafından tanınmasını ve kültürle anılarak kente gelen turist sayısının ve niteliğinin artmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra kültür yılı, kent kimliğinin açıkça belirtilmesi, kültürel ve sanatsal girdilerle ekonomik, sosyal ve fiziksel gelişmenin sağlanması ve kentsel gelişim fikirlerinin kentsel tasarım projeleri ve mekânsal müdahalelere dönüşmesine imkân verecek maddi fonun oluşturulması açısından çok büyük bir fırsat sunmaktadır.

Programın uygulanmaya başlandığı ilk yıllarda seçilen kentler, programı sadece bir festival olarak ele almış, etkinliğin katalizör etkilerini fark etmemişlerdir. 1990 yılında Glasgow ile yaşanan kırılma, doğru kentsel gelişim politikaları uygulandığında AKB programının çok güçlü pozitif katkılarının olabileceğini, etkinliğin, kentsel gelişimi sağlayacak mekânsal çalışmalarının başlatılması için hızlandırıcı ve motive edici bir özelliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Kentlerin AKB programı sonrasında planladıkları üst ölçekli hedefler ve bu hedefe ulaşmak için seçilen politikalar ve sürecin yaşanış biçimleri tüm kentlerde, kentin büyüklüğü, gelişmişliği, nüfusu, coğrafyası ve toplumsal yapısına göre farklılıklar göstermekte ve sonuç olarak çeşitli şehirlerde farklı ve ilginç deneyimler ortaya çıkmaktadır.

Daha önceki yıllarda kültür başkenti seçilmiş kentler incelendiğinde genelde sıralanan en öncelikli amaçların, şehrin uluslar arası tanınırlığının artması, kültürel ekonominin gelişimi, kente ziyaretçi çekmek, kentlinin kültürel altyapısının kuvvetlenmesi, yaratıcılığın gelişimi ve toplumların kaynaşması olduğu görülmektedir.

Özellikle 1990 yılından itibaren, kültür yılı sonrasında AKB seçilmiş endüstriyel ekonomik tabanlı şehirlerde kentin “kültür başkenti” olarak markalaşmasını sağlayan bir ışık etkisi

oluştugu, zaten kültürel tabanlı imaja sahip şehirlerde ise bu imajın pekişip modernleştiği görülmektedir. Bu noktada, kentin kültür yılını ele alış biçimi ve süreç içinde hazırladığı politikalar kritik rol oynamaktadır.

Kentler açısından, kültür yılı sonrasında kazanılan deneyim de büyük bir kazançtır. Bir yıl süren etkinlikleri başarıyla deneyimleyen kentler edindikleri tecrübe sayesinde ileriki süreçlerde benzer kültürel aktivitelere daha kolay ev sahipliği yaparak kültürel gelişimlerini hızlandırmaktadır. Bunun yanında kentlilerin kentleriyle gurur duymaları, kültürel aktivitelerle daha yakından ilişki kurmaları, gençlerin kültürle yaklaşması ve etkinlik boyunca elde edilen ekonomik kazanç kentlerin elde ettikleri diğer kazanımlardır.

Geçmiş Avrupa Kültür Başkentleri'nin kültür yılındaki ziyaretçi sayıları incelendiğinde, çoğu kentin ziyaretçi sayısının bir önceki yıla oranla artış sergilediği görülmektedir; ancak kültür yılından bir sonraki yıl kente gelen ziyaretçi sayısında düşüş yaşanmaktadır. Bu durum, ziyaretçi sayısında elde edilen artışın sürdürülebilir olmadığını ve kültür yılının kente kalıcı etkilerinin olabilmesi için kültürel gelişim projelerinde yerinde kararlar alınması gerektiğini ve programın amaç değil araç olarak kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Kültür yılı, kentin fiziksel olarak yenilenmesi ve kalitenin artırılması için de büyük bir fırsattır. Kentlerin maddi olarak desteklenmesi ve bu maddi desteğin kültür altyapısı için ayrılması durumu kentin kültürel çekirdeği için büyük bir fırsat oluşturmaktadır.

Belirlenen üst ölçekli hedefe ulaşmak ve program sonrasında uzun vadeli kazanç elde etmek için, kentler hazırlık sürecinde ciddi planlamalar ve yatırımlar yapmaktadır. Bunların arasında en büyük bütçelerin ayrıldığı ve kente en iyi geri dönüşü sağlayan yatırımlar kentin farklı alanlarının ele alınmasını sağlayan kentsel ve mimari projelerdir. Program sürecinin hazırlık ve uygulama aşamasında, kentin çeşitli bölgelerinde uluslararası standartlarda kültürel ve sanatsal ağırlıklı mekânlar yaratılarak ve mevcut kentsel miraslar yenilenerek fiziksel çevrenin çekiciliği artırılmaktadır.

Özellikle müze, kültür merkezi, konser ve tiyatro salonu, kütüphane, kongre merkezi, modern sanat galerisi gibi kültürel kamusal mekânlar Avrupa Kültür Başkenti programlarının temel gelişim projeleridir.

Başkentlik sürecinde başarılı olarak kabul edilen kentler, genel olarak kültürel dinamikler kullanarak kentsel gelişimi sağlamış olan kentlerdir. Bu projeler, sadece insanları bir araya getirerek halk, şehir ve sanatçı aktörlerinin buluşmasına olanak vermekle kalmayarak aynı zamanda, kentin modern mimari ve kültür etkinlikleri ile hafızalara kazınmasına ve “kültür

başkenti” imajını elde etmesine büyük katkıda bulunmaktadır.

AKB seçilen kentin kültür yılını başarılı bir şekilde değerlendirip değerlendirmedini gösteren somut veriler oldukça azdır. Bu bağlamda kültür yılının kalıcı simgesi olarak kente uzun soluklu fayda sağlayan mimariler, kültür yılının başarısını gösteren en somut kanıtlardan biri olarak görülmektedir.

1985 yılından günümüze AKB seçilmiş kentlerin geçirdikleri süreç, kentlere gelen ziyaretçi sayılarındaki değişimler ve kentin kültür yılından sonraki dönemdeki algılanış biçimlerine bakıldığında, program sürecinde ya da bu süreci izleyen yakın zamanda kentsel ve mimari gelişim projelerine ağırlık vererek kent için en uygun mekânsal gelişim stratejisi uygulamış kentlerin hedeflerine daha çok yaklaştıklarını söylemek mümkündür. Öyle ki, yerinde kararlar verilerek oluşturulmuş tasarım projeleri, uzun vadede kenti AKB etkinliklerinden daha pozitif etkilemiştir. Bu sonucun oluşumunda mimarinin insan hayatındaki öneminin, oluşturduğu potansiyellerin ve çekim gücünün rolü büyüktür.

Her ne kadar, kentlerin mimari ve kentsel tasarım projelerine verdikleri önem, ayırdıkları bütçe ve bu konudaki önceliklerinde farklılıklar görülse de tüm kentlerde AKB programı kapsamında kente mimari bir müdahale olmaktadır. AKB programı kapsamında kentlerin kamusal mekân, mimari doku ve kentsel mekânda uyguladıkları müdahaleler kendilerini yansıtmak istedikleri kavramı destekleyen bir biçim çerçevesinde belirlenen üst ölçekli planlamaya uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, üst ölçekli hedef olarak “değişim”, “yenilenme” ve “modern kent” kavramlarına odaklanmış olan kentlerin, uyguladıkları mimari projeler ile yerel kimliği ön plana çıkarmak isteyen kentlerin uyguladığı projeler farklı özellikler sergilemektedir.

Yenilik, değişim ve modern kent kavramlarını programın ana teması haline getiren kentler, medyada geniş yer tutan, yüksek teknolojinin kullanıldığı, ünlü mimarların tasarladığı ve yarışma projeleri ile kazanılmış bina tasarımlarına yer vermektedirler. Yerel kimlik, özgü karakter kavramlarını vurgulayan kentlerde ise, yerel malzemenin kullanıldığı daha sade tasarımlar görülmektedir. Kentlerin uyguladıkları projelerin kente yayılma biçimlerinde de farklılıklar vardır. Kimi kent, projelerini geniş bir alana yayarken kimi kent kent merkezini odak nokta olarak seçmiştir.

Özellikle, iddialı ve çarpıcı mimari karakterdeki simgesel yapılar, kentin daha çok ilgi çekerek medyada daha geniş yer almasını sağlamıştır. Kültür yılı etkinlikleri sona erdiğinde, bu tür bir mimari gelişim yaşamış kentlerde pozitif etkilerin devam ederek kentin o yapı ile anılmaya devam ettiği görülmektedir. Bu durum kentlerin uzun süreli sürdürülebilir kalkınma

sağlaması için kentsel gelişim projelerinin gerekli olduğunun kanıtıdır.

Kültür başkentlerinin kendi ihtiyaçları ve üst ölçekli planlama stratejilerine uygun olarak uyguladıkları mimari ve kentsel projeler, her ne kadar birbirinden farklılıklar gösterse de, daha önceki yıllardaki projeler incelendiğinde ortak mekânsal gelişim modellerine rastlanmaktadır.

Kentlerin hemen hemen hepsi, AKB programı çerçevesinde yenileme projelerine yer vermiştir. Bölgesel yenileme ya da bina ölçeğinde yenileme projeleri kültür yılında kentin fiziksel çehresinin iyileşmesinde oldukça faydalı olmuştur. Özellikle kullanılmayan eski endüstri yapılarının kente yeniden kazandırılması kentliler ve kent açısından önemli bir gelişim sağlamıştır. Yenileme projelerinin yanı sıra mevcut yapılara yeni ek projeleri ve simgesel yapı tasarımları da geçmiş kültür başkentlerinin uyguladığı müdahale biçimlerindenidir.

Bu noktada kentin ihtiyacı olan kentsel gelişim projelerin doğru tespiti ve yerinde alınan kararlar büyük önem taşımaktadır. Acele ve yanlış alınan kararlar mevcut durumun iyileştirilmesini sağlayan yenileme projelerinin aksine kentlinin bölge dokusuna yabancılaşmasına neden olan ve sonunda zorunlu göçlerin gerçekleştiği projelere ve ya rant kaygısı ile yapılan “fırsat” projelerine dönüşebilmektedir. Bu tür yanlış projeler kentin kültürel altyapısını geliştirmekten çok bölgeye özgü kültürlerin kaybolmasına kadar giden tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir.

AKB Programı kapsamında gerçekleştirilen mimari ve kentsel projelerin bir kısmı kültür yılına özel hazırlanan bir kısmı da daha önceden planlanan ama uygulanamamış projelerdir. Birçok kentte süreç içindeki yanlış planlamalar sonucunda kültür yılında bitirilmesi planlanan projelerin daha sonraki yıllara sarktığı görülmektedir. Bu durum, sürecin doğru planlanmasının önemine işaret etmektedir.

2010 yılında AKB seçilen İstanbul, diğer kültür başkentlerinden oldukça farklı bir yapıya sahiptir. İstanbul’un bu süreçte, kültürün kentsel mekânı dönüştürme ve kalitelileştirme gücünü kullanacak kentsel ve mimari politikaları tartışıp gözden geçirmesi, kültürel değerlerini modern tasarım anlayışı ile yeniden değerlendirmesi ve uluslar arası platformdaki potansiyelini sergileyecek bir deneysel uygulama fırsatı yakalaması çok önemlidir. Bu anlamda yaratılması beklenen farkındalık, örgütlenme ve müdahale biçiminin doğru saptanıp bir an önce uygulanması kentlinin ve ziyaretçilerin mimarlık, tasarım, yaratıcılık, sanat ve kent ile buluşmasında çok kritik bir rol oynamaktadır.

İstanbul 2010 kapsamında oluşturulan projeler, diğer başkentlerle bazı yönlerden benzerlik gösterse de bazı noktalarda oldukça farklı ele alınmıştır. Yenileme ağırlıklı planlanan projelerin çoğunun 2010'a yetiştirilememesi, bazı projelerin duyurulduğu halde rafa kaldırılması, duyurulan diğer projelerin devamlılığı açısından ciddi soru işaretleri oluşturmaktadır. Tarihi yarımada, projelerin odaklandığı bölgedir ancak tüm kente bir şekilde dokunan bir yayılım söz konusudur. Program kapsamında katılım ve farkındalığı artırıcı ulusal ve uluslararası yarışma projelerinin varlığı umut verici olmakla beraber, genel olarak sürecin belirsizliği ve yavaş ilerleyişi İstanbul için hedeflenenlere ulaşılmasını güçleştirmektedir.

Sonuç olarak tüm bu süreçte unutulmaması gereken en önemli şey, AKB programının bir amaç değil araç olduğu ve tek başına kentin kültürel yapısını değiştirmeye yetmeyeceğidir. Bu etkinlik önemli bir katalizör ve fırsattır ve bu fırsat ileriki süreçlerde gerçekleştirilmesi gereken kültürel altyapı çalışmalarına altlık oluşturacak bir yapıda olmalıdır. Kültürel altyapının gelişimine yönelik olarak atılacak her türlü adımın kısa vadeli değil uzun vadeli olması gerektiği unutulmamalıdır. Bu noktada, toplumların yaşam biçimlerinin, yapısının, kültürel gelişmişliğin yansıması ve toplumsal yapının en önemli bileşenlerinden mimarlığın öneminin ve kent içindeki potansiyel gücünün doğru kararlar ve sürdürülebilir politikalarla iyi kullanılması şarttır.

KAYNAKLAR

- Akçakaya, İ., (2008), Measuring The Impact Of Culture On Urban Regeneration Towards Prospects For İstanbul ECOC 2010: The Case Of Zeytinburnu Culture Valley Project, MSc Thesis , ITU, Institute Of Science And Technology.
- Aksoy, S., (2010), “Sur-i Sultani Stratejik Planı’nın Öyküsü”, İstanbul 2010 Dergisi, 01: 44-45
- Albayrak, N., (2009), Avrupa Kültür Başkentliği ve Sürdürülebilir Kültür Odaklı Yenileme Deneyimleri Kapsamında 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkentliği Değerlendirmesi , Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anonim, (2000), “Kunsthhaus Graz”, Wettbewerbe Aktuell, 9/2000: 25-26.
- Anonim, (2002), “Ein Parasit für Rotterdam”, Detail, 3/2002: 185.
- Anonim, (2005), “Casa Da Musica (Müzik Evi), Porto- Portekiz”, Yapı Dergisi, 284: 71-80.
- Anonim, (2006), “Musiktheater für das Landestheater Linz”, Wettbewerbe Aktuell, 7/2006: 43-49.
- Anonim, (2007), “Museum Folkwang in Essen”, Wettbewerbe Aktuell, 5/2007: 69-78.
- Anonim, (2008), “Museum Vilnius, Litauen”, Wettbewerbe Aktuell, 7/2008: 51-54.
- Anonim, (2010), “İlk Kent Müzesi Adalar’da...”, İstanbul 2010 Dergisi, 01: 46 -47.
- Anonim, (2010), “Küçükalyalı ArkeoPark” İstanbul 2010 Dergisi, 01: 38 -41.
- Bakucz, M., (2001), “European Capital of Culture on the Periphery”, Institute of Economics and Regional Studies- Faculty of Business and Economics/ University of Pecs, Hungary.
- Bianchini, F., (2004), “A Crisis in Urban Creativity? Reflections on the Cultural Impacts of Globalisation, and on the Potential of Urban Cultural Policies”, The Age of the City: The Challenges for Creative Cities Symposium, 7 -10 February 2004, Osaka.
- Binns, L., (2004), “Capitalising On Culture: An Evaluation Of Culture-Led Urban Regeneration Policy”, The Futures Academy, Faculty Of The Built Environment, DIT, Ireland.
- Brugge 2002, (2002), Concise, Patrick Moenaert, Brugge.
- Cengizkan, N.M., (2009), “2010’da Avrupa Kültür Başkenti Olmak: İstanbul, Ruhr, Peç”, Mimarlık Dergisi, 349: 50.
- Cook P. ve Fournier, C., (2004), “Kunsthhaus Graz- Avusturya” (Çev., D.N. Özer), Yapı Dergisi, 270: 66-73.
- De Greef, H., Vermassen, J., De Vos, B., Delanote, O. ve Neyrinck, J., (2002), Concise, Patrick Moenaert, Brugge.
- Deffner, A.M. ve Labrianidis, L., (2005), “Planning Culture and Time in a Mega-event: Thessaloniki as the European City of Culture in 1997”, International Planning Studies, 10(3-4): 241-264.
- Emen, F.G., (2008), European Capital Of Culture Concept: The Case Of İstanbul, MSc Thesis, Yeditepe University, Graduate Institute Of Social Sciences.
- Enginöz, H., (2008), İstanbul Avrupa Kültür Başkentliği Bağlamında Haliç Kültür Havzasının Kamusal Mekân Olarak Geri Kazanımı, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- ETC, (2005), *City Tourism & Culture – The European Experience*, A Report of the Research Group of the European Travel Commission and of the World Tourism Organisation.
- European Commission, (1985), *Resolution of the Ministers Responsible for Cultural Affairs Concerning the Annual Event “European City of Culture”*. Doc. 7081/84, EC, Brussels.
- European Commission, (2009), *European Capitals of Culture: the Road to Success- From 1985 to 2010*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Evans, G., (2003), “Hard-Branding the Cultural City, From Prado to Prada”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 27.2: 417-440.
- Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs, (2007), *Baukultur as an Impulse for Growth – Good Examples for European Cities – Selected Case Studies*, Berlin/Germany.
- Freimüller, C., (2009), “Moderne Kunst in Historischen Mauern”, *Lebendiges Linz Stadtmagazin*, 189: 28-29.
- Gospodini, A., (2002), “European Cities in Competition and the New Uses of Urban Design”, *Journal of Urban Design*, 7: 59-73.
- Görgülü, T., (2007), “Creativity, Created Cities, Created Architecture”, *ITU A/Z*, 4(2): 81-100.
- Grand-Duché de Luxembourg, (2004), *About... Major Cultural Infrastructures*, Press and Information Service of the Luxembourg Government.
- Griffiths, R., (2006), “City / Culture Discourses: Evidence from the Competition to Select the European Capital of Culture 2008”, *European Planning Studies*, 14: 415-430.
- Gümüş, K., (2009), “2010 Kenti Yenileyebilir mi?”, *Mimarlık Dergisi*, 349: 51-53.
- Gümüş, K., (2010), “Geçmişin İzinde Geleceğin Keşfi”, *İstanbul 2010 Dergisi*, 01: 34-35.
- Herrero, L.C., Sans, J.A., Devesa, M., Bedate, A. ve Del Barrio, M.J., (2006), “The Economic Impact of Cultural Events - A Case-Study of Salamanca 2002, European Capital of Culture”, *European Urban and Regional Studies*, 13(1): 41-57.
- Herzog & De Meuron, (2008), *MKM- Museum Küppersmühle- Erweiterung Duisburg*
- İncedayı, D., (2006), “İmparatorlukların Başkenti İstanbul, 2010’da Avrupa Kültür Başkenti”, *Mimarlık Dergisi*, 330: 12-13.
- İncedayı, D., (2009), “Kültür Sürsçinde Kent ve Mimarlık”, *Mimar.ist Dergisi*, 34: 51-53.
- İstanbul2010, (2010), *İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti 2010 Programı*, Portakal Basım, İstanbul.
- Katipoğlu, S., (2009), “Avrupa Kültür Başkentleri, Kütüphaneleri ve İstanbul 2010”, *Bilim Dünyası*, 10(2): 303-308.
- Kızıltan, Z., (2010), “8 Bin 500 Yıl Önce İstanbul... Yenikapı”, *İstanbul 2010 Dergisi*, 01: 30-33.
- Kim, D.Y., (2006), “City and Culture”, *Asia Culture Forum 2006*, 26-29 October 2006, Kwangju City/ Korea
- Larsen, S.B., (2000), “The Turbulent Totality and the Total Experience: Cultural Activities at The Black Diamond, The Royal Library in Copenhagen”, *Liber Quarterly*, 10: 99-107.
- Linz09 Infocenter, (2009), *Press Report, A Changing City: New Architecture in Linz*, Linz/Austria.

- Linz09 Infocenter, (2009), Press Report, Linz - European Capital of Culture 2009, Linz/Austria.
- Liverpool Culture Company, (2008), Final Report 2003 – 2008, The City of Liverpool.
- Luxembourg and Greater Region, (2008), European Capital of Culture 2007- Final Report.
- Melvin, J., (2007), ...İzmler- Mimarlığı Anlamak, YEM Yayın, İstanbul.
- Mooney, G., (2004), "Cultural Policy as Urban Transformation? Critical Reflections on Glasgow, European City of Culture 1990", Local Economy, 19(4): 327-340.
- Niksahioğlu, A., (2007), Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm: 2010 Avrupa Kültür Başkenti Olarak İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özer, D.N., (2006), "Avrupa Kültür Başkenti İstanbul'u Nasıl Bir Sınav Bekliyor?", Yapı Dergisi, 295: 48-51.
- Palmer/Rae Associates, (2004), Report On European Cities and Capitals Of Culture, Study Prepared for the European Commission, Brussels.
- Pearman, H., (2006), "Doing What Comes Culturally", The Sunday Times, 09.07.2006
- PÉCS2010, (2009), European Capital of Culture Monitoring Report, Brussels.
- Peç 2010 Yönetim Merkezi, (2009), "2010 Avrupa Kültür Başkenti Olarak Peç" (Çev. B. İmamoğlu), Mimarlık Dergisi, 349: 57-61.
- Pühringer, J., Watzl, E., Mattes, R., Kitzmüller, G., Emmerer, M., Luser, H., Luser, C. ve Assmann, P., (2009), Der Neue Südtrakt des Linzer Schlosses, Pressinformation, Schlossmuseum Linz/Österreich.
- Retter, C., (2009), "Linzer Kulturbauten Laufen auf Hochtouren", Lebendiges Linz Stadtmagazin, 189: 4-5.
- Richards, G. ve Wilson, J., (2004) "The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001", Urban Studies, 41: 1931-1951.
- Richards, G., (2000), "The European Cultural Capital Event: Strategic Weapon in the Cultural Arms Race?", Journal of Cultural Policy, 6(2):159-181.
- Richards, G., (2007), "The European Capital of Culture- Lessons From the Past, Indicators For the Future", TRAM at WYSTC 2007 Seminar – New Horizons 2, 3 October 2007 İstanbul.
- Rommetvedt, H., (2008), "Beliefs in Culture as an Instrument for Regional Development: The Case of Stavanger, European Capital of Culture 2008", IRIS, 2008/306: 1-6.
- Sacco, P.L. ve Blessi, G.T., (2006), "European Culture Capitals and Local Development Strategies: Comparing the Genoa and Lille 2004 Cases", Homo Oeconomicus 23(3/4): 1-31.
- Sikiaridi, E. ve Vogelaar, F., (2009), "Yumuşak Kentleşme veya Planlamada "Kültürel Dönemeç": Ruhr.2010 Avrupa Kültür Başkenti" (Çev., Y. Gültekin), Mimarlık Dergisi, 349: 54-56.
- Stavanger2008, (2008), "Modern Sustainable Timber Architecture", Norwegian Wood Conference, NAL-ECOBX, 12-16 November 2008, Stavanger / Norwegian.
- Stavanger2008, (2008), Building Projects in Norwegian Wood, NAL-ECOBX.
- Stavanger2008, (2008), European Capital of Culture Stavanger 2008- Press Information, Programme 2008 as of 17 October 2007, Stavanger / Norwegian.

Şentürk, Y., (2009), “Fragman Bir Kent Kurgusu, 2010 Avrupa Kültür Başkenti”, Mimar.ist Dergisi, 34: 72-76.

Takáts, J., (2010), Borderless City- European Capital of Culture- Pécs 2010 (English Translation., A. Bocz), Pécs 2010 Application Centre – Europe Centre Pbc.

Terry Pawson Architects, (2008), TPA Brochure- Terry Pawson Architects 2001- 2008.

The Council of the European Union (2009), “Council Conclusions on Architecture: Culture’s Contribution to Sustainable Development”, Official Journal of the European Union, C319(5): 13-14.

Tosun, Y., (2008), Kültürel Mirasın Korunmasında Üst Ölçekli Projelerin Rolü 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul ve Fatih Suriçi’ne Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

TREUSCH, (2009), Erweiterung des Ars Elektronica Center, TREUSCH Architecture.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://architettura.supereva.com/allestimenti/20060106/index.htm>

<http://arkiv.arkitera.com>

<http://assets.stepinsidedesign.com/stepicons/15158.jpg>

<http://atolyemimarlik.com/>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ars_Electronica_Center,_Aug_1996.jpg

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lille_Tri_Postal.jpg

http://destinationsen.eurostar.com/sisp/index.htm?fx=event&event_id=156449

http://en.pecs2010.hu/p/key_projects

http://en.pecs2010.hu/p/key_projects/pecs_conference_and_concert_centre

http://en.wikipedia.org/wiki/Archaeological_Museum_of_Patras

http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow_Royal_Concert_Hall

http://en.wikipedia.org/wiki/Irish_Museum_of_Modern_Art

http://en.wikipedia.org/wiki/Tate_Liverpool

http://en.wikipedia.org/wiki/Vilnius_Guggenheim_Hermitage_Museum

http://farm1.static.flickr.com/155/348062225_87098013db.jpg

http://farm4.static.flickr.com/3340/3297110895_356feb8a27.jpg

<http://ktizon.blogspot.com/2007/03/new-archaeological-museum-patras.html>

<http://maisonfoliemons.be/La-Maison-Folie>

<http://midgie.list.co.uk/article/13106-the-arches/>

<http://shl.dk/eng>

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Casa_da_musica.JPG

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e9/Mudam_05_jnl.jpg

http://www.3xn.dk/en/75304_museum_of_liverpool/

http://www.aec.at/index_de.php

<http://www.archicentral.com/guggenheim-hermitage-museum-vilnius-lithuania-zaha-hadid-architects-10705/>

http://www.archicontemporaine.org/RMA/p-8-Ferme_d_en_haut.htm?fiche_id=492#

<http://www.arken.dk>

<http://www.arkitektur.no/?nid=58419>

<http://www.arkitera.com>

<http://www.artmargins.com/index.php/featured-articles/543-reopened-national-gallery-art-vilnius-article>

<http://www.austria-architects.com>

<http://www.bez-kock.de/>

<http://www.bruggeplus.be/item.php?itemno=172&lang=NL>

<http://www.casadamusica.com/>
<http://www.chdeportzamparc.com/>
<http://www.cork2005.ie/>
<http://www.cork2005.ie/programme/strands/architecture/eighteturns.shtml>
<http://www.corkcitylibraries.ie/yourlibraries/bishopstownlibrary/>
<http://www.corkcorp.ie/ourservices/architects/projectscompleted/>
<http://www.cusoon.at/photos/1183987469/kunsthau-graz-graz-steiermark2.jpg>
http://www.cyburbia.org/gallery/data/500/Kunsthau_in_Graz.jpg
<http://www.davidchipperfield.co.uk/>
<http://www.designbuild-network.com/projects/guggenheimvilnius/>
http://www.e-architect.co.uk/liverpool/liverpool_arena.htm
http://www.e-architect.co.uk/luxembourg/jpgs/la_philharmonie_luxembourg_acp08_1.jpg
http://www.easypedia.com/el/images/shared/6/62/Mudam_04_jnl.jpg
<http://www.epse.org/applications.php?type=4&app=39>
<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/the-dortmund-u.html>
<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/nt2.html>
<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/nrw-state-archives.html>
<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/en/programme/re-designing-the-metropolis/structural-culture/on-a-high-seven-times.html>
<http://www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de/typo3temp/pics/91be55be6b.jpg>
<http://www.galatamuseodelmare.it/jsp/index.jsp>
<http://www.gerberarchitekten.de>
http://www.gmfus.org/template/page.cfm?page_id=569
<http://www.graz03.at>
http://www.graz03.at/servlet/sls/Tornado/web/2003/content_e/8FCE673302F9BE61C1256B81005CED38
http://www.helmut-list-halle.com/content/02_halle/architektur.php
<http://www.hog-architektur.com>
<http://www.hughpearman.com/2006/23.html>
<http://www.interactivearchitecture.org/interstices-the-side-effect-of-urethane.html>
http://www.irolli.it/img/luoghi/foto_b_18_1.jpg
http://www.ishoj.dk/Files/Filer/kulturogfrid/Turist%20i%20Ishj/Turist_i_Ishoj_w.jpg
<http://www.ismailkavuncu.com>
<http://www.istanbul2010.org>

<http://www.kb.dk/en>
<http://www.kingswaterfrontliverpool.com/background.php>
<http://www.laconditionpublique.com>
http://www.ldm.lt/NDG/Index_en.htm
<http://www.librarybuildings.ie/library.aspx?ID=82>
<http://www.lille3000.eu/lille3000/uk/event.php?id=16&nom=LILLE-2004>
http://www.lillemetropole.fr/gallery_images/site/68692/161794.jpg
http://www.lillemetropole.fr/index.php?p=1156&art_id=15904
http://www.linz.at/images/schloss_23092008.jpg
<http://www.liverpool08.com/>
<http://www.liverpool08.com/archive/index.asp?tcmuri=tcm:146-143523&ipage=1&m=Dec&y=08>
<http://www.liverpooldailypost.co.uk/liverpool-news/regional-news/2008/04/21/>
<http://www.luxembourg.co.uk/MUDAM/index.html>
<http://www.mairie-lille.fr/fr/Culture/tri-postal>
<http://www.mimoa.eu/projects/Belgium/Bruges/Toyo%20Ito%20Pavilion>
<http://www.mimoa.eu/projects/Netherlands/Rotterdam/Las%20Palmas>
<http://www.mudam.lu/>
http://www.murrayolaoire.com/civic/projects/wilton_library/index.html
<http://www.museum-folkwang.de/>
<http://www.museum-kueppersmuehle.de/index.php?id=126&L=1>
<http://www.musiktheater-linz.at>
<http://www.nextroom.at/building.php?id=32146>
<http://www.nox-art-architecture.com/>
<http://www.nt2.de/PROJECT.16.0.html?&L=1>
<http://www.oma.eu/>
<http://www.unculture.eu/thumbnails%5C1089-3.gif>
<http://www.pcfandp.com/a/f/fme/imp/b/b.html>
<http://www.pcfandp.com/a/p/9022/1.html>
<http://www.pcf-p.com/>
<http://www.pierrelouiscarlier.fr>
<http://www.robbrechtendaem.com/>
<http://www.ruhrmuseum.de/de/index.jsp>
<http://www.ruhrmuseum.de/en/museum/kohlenwaesche.jsp>
http://www.ruhrtalradweg.de/ruhrtalradweg__1/etappenorte/duisburg/kueppersmuehle_museum_fuer_deutsche_gegenwartskunst

http://www.skyscrapernews.com/4th_grace_alsop2.jpg
<http://www.slideshare.net/gerfriedst/ars-electronica-presentation-sept-09>
<http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,674895,00.html>
<http://www.srlarkitekter.dk/>
<http://www.terrypawson.com/003b/003b-1-1-linz.html>
<http://www.thearches.co.uk>
<http://www.top-ten-glasgow-guide.com/images/the-arches-glasgow.jpg>
http://www.treusch.at/project.php?type_id=1436&abau_id=1665
<http://www.unwto.org/facts/eng/vision.htm>
<http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/1/?>
<http://www.vilnius2009.lt/en/vilnius2009/news/news1-agreementecoc/>
<http://www.visual-arts-cork.com/capital-of-culture.htm>
<http://www.wayfaring.info/2009/12/03/parasite-las-palmas-rotterdam-nl/>
<http://www.wilkinsoneyre.com/projects/liverpool-arena-and-convention-centre.aspx?category=cultural>
<http://www.zavodbig.com/2009/12/13/south-transdanubian-regional-library-and-knowledge-centre-in-pecs-hungary/>
<http://www.zavodbig.com/2009/12/18/zsolnay-cultural-quarter-in-pecs-hungary/>
http://xover.mud.at/~skunk/blog/erasmus/IMG_3844_1024.JPG

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 25.04.1985

Doğum yeri İstanbul

Lise 1996-2004 İstanbul Özel Alman Lisesi

Lisans 2004-2008 Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2008-2010 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Bina Araştırma ve Planlama Programı

Yabancı Diller Almanca- İngilizce

Çalıştığı kurum(lar)

2009/12 - 2Design Mimarlık Ofisi